

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra systematické a ekumenické teologie

Diplomová práce

„Cur Homo resurrexit?“

Zmrtvýchvstání Krista v teologii Vladimíra Boublíka

Vedoucí práce: prof. Dr. Karel Skalický, Th.D.

Autorka práce: Kateřina Břichcínová

Studijní obor: Pastoračně sociální asistent, prezenční studium

Ročník: pátý

2006

Prohlašuji, že diplomovou práci s názvem „*Cur Homo resurrexit?*“ – *Zmrtvýchvstání Krista v teologii Vladimíra Boublíka*“ jsem zpracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

Katřina Břichánová

Děkuji váženému a vždy milému panu prof. Dr. Karlu Skalickému, Th.D. nejen za cenné rady, připomínky a metodické vedení této práce, ale též za jeho mimořádné pedagogické nasazení, jímž ve mně probudil lásku k teologii. Srdečně děkuji také paní Dr. Monice Schreierové za velmi ochotné poskytnutí jinak těžko dostupných pramenů a informací.

OBSAH**ÚVOD**

Zdůvodnění zvoleného tématu a cíl práce	6
Základní užitá literatura a prameny	8
1 <u>Člověk a teolog Vladimír Boublík</u>.....	9
1.1 <u>Boublíkova životní cesta</u>	9
1.1.1 <u>Nelehké dětství a mládí</u>	9
1.1.2 <u>Život v exilu</u>	10
1.2 <u>Teologický odkaz Vladimíra Boublíka</u>.....	13
1.3 <u>Boublíkovo uchopení tématu zmrtvýchvstání</u>.....	18
2 <u>Od záhady smrti k tajemství kříže</u>.....	21
2.1 <u>Filosofický pohled na smrt</u>.....	22
2.1.1 <u>Martin Heidegger</u>	22
2.1.2 <u>Albert Camus</u>	24
2.1.3 <u>„Křesťanská“ filosofie smrti</u>	27
2.1.4 <u>Shrnutí</u>	31
2.2 <u>Kříž – řešení smrti?</u>	32
2.2.1 <u>Moudrost kříže</u>	33
2.2.2 <u>Ježíšovo svědectví (o) smrti</u>	37
2.2.3 <u>Smrt v životě křesťanů</u>	41
3 <u>Zmrtvýchvstání – radostná zvěst</u>	45
3.1 <u>Zmrtvýchvstání jako Boží znamení</u>.....	46
3.2 <u>Stručný výklad teologické nauky o vzkříšení</u>.....	48
3.3 <u>Zvěst o zmrtvýchvstání v Novém Zákoně</u>	51
3.3.1 <u>Zmrtvýchvstání v nejstarších pramenech</u>	51
3.3.2 <u>Zmrtvýchvstání v evangeliích</u>	53
3.3.3 <u>Závěr</u>	54
3.4 <u>Viditelná znamení zmrtvýchvstání</u>.....	56
3.4.1 <u>Prázdný hrob</u>	56
3.4.2 <u>Zjevení Zmrtvýchvstalého v dějinách</u>	59
3.5 <u>Zmrtvýchvstání a víra</u>	64

ZÁVĚR.....	67
Seznam užitých a citovaných literatury.....	70
Seznam zkratek	72
Abstrakt.....	73

ÚVOD

Zdůvodnění zvoleného tématu a cíl práce

Když jsem uvažovala nad tématem své diplomové práce, bylo pro mě rozhodující, aby to bylo téma kristocentrické a kerygmatické. K této orientaci vybízí teologii II. vatikánský koncil a já věřím, že je nezbytná, má-li teologie skutečně oslovit dnešní svět. To si dobře uvědomoval česko-římský teolog Vladimír Boublík, kterému asi nic neleželo na srdci tolik jako touha navázat rozhovor se současným člověkem. Těžko bych hledala téma kristocentričtější a kerygmatictější než je jeho teologie zmrtvýchvstání. Jsem tedy vděčná, že se tomuto hlubokému tématu smím věnovat, a nerada bych mu zůstala něco dlužna.

„Kristus vstal z mrtvých!“ V těchto slovech je obsaženo jádro křesťanské víry. Vždyť svatý Pavel říká: „...*jestliže Kristus nebyl vzkříšen, pak je naše zvěst klamná, a klamná je i vaše víra...*“ (Ř 15, 14). Jsou to však také slova, která byla od počátku jablkem sváru mezi křesťany a těmi, kdo odmítají evangelium (srov. „*Jakmile uslyšeli o vzkříšení z mrtvých, jedni se mu začali smát a druzí řekli: „Rádi si tě poslechneme, ale až někdy jindy.“*“ Sk 17, 32). Mnozí lidé jsou ochotni připustit, že Ježíš byl mimořádný člověk, nadaný různými schopnostmi a nebyvalou moudrostí, nechťejí však nic slyšet o jeho božství a zmrtvýchvstání. Zvěst o zmrtvýchvstání zanechává člověka užaslého, vyvolává v něm řadu otázek. Společně s Boublíkem chceme ukázat, že mu nabízí též některé hledané odpovědi. K tomu ovšem bude zapotřebí ujasnit si, co je vlastně podle křesťanského učení obsahem této zvěsti.

Jakkoliv je velikonoční tajemství podstatné pro křesťanskou víru, stalo se, že se na dlouhou dobu zcela vytratilo z dogmatické teologie a pozornost mu byla věnována pouze v apologetice. Jak k tomu došlo? Když církev ve čtvrtém století získala plnou svobodu, začali teologové vyjadřovat trojjedinostní strukturu „spásné-události-*Ježíše-Krista*“ pomocí kategorií statické ontologie. Tyto kategorie sice velmi dobře zachytily konstantní aspekt Kristova tajemství, nemohly však obsáhnout spásnou dynamiku velikonoční události. K tomu by bylo bývalo zapotřebí výrazů dynamické ontologie. V apologetice byla velikonoční událost redukována na „největší zázrak“ a stejně jako jiné Ježíšovy zázraky měla prokázat takzvaný „fakt zjevení“.¹ Opomenutí velikonočního mysteria je patrné v traktátu sv. Anselma *Cur Deus homo*. Jde o vynikající pojednání o vykoupení a o nejhlubším důvodu vtělení Slova, avšak není v něm ani zmínka o zmrtvýchvstání (!). Anselmova „teorie zadostiučinění“ předpokládá, že naše vykoupení bylo plně uskutečněno v utrpení a smrti lidství, jež na sebe vzalo Vtělené

¹ Srov. SKALICKÝ, K. Zakládající událost křesťanství. *Teologické texty*, 2005, roč. 16, č. 3, s. 92.

Slovo. Stejně tak sv. Pius X. si po mnoha staletích ve svém katechismu pokládá otázku: „Proč se Boží Slovo vtělilo a stalo člověkem?“ a odpovídá „Aby mohlo trpět a zemřít, a tak vytrhnout lidské pokolení z hříchu.“² Nikdo se však nezabývá tím, proč Kristus vstal z mrtvých. Jakoby se úplně zapomnělo na slova sv. Pavla: „...byl vydán pro naše přestoupení a vzkříšen pro naše ospravedlnění.“ (Ř 4, 25)³ Teprve v období II. vatikánského koncilu byl v teologii znovuobjeven celistvý smysl velikonoční události. Zasloužily se o to především důkladné biblické studie,⁴ které svými poznatky přiměly systematickou teologii k hlubší spekulativní reflexi, a dále pak nová fundamentální teologie, jež nahradila klasickou apologetiku. A právě takováto nová fundamentální teologie se začala rýsovat v šedesátých letech na Papežské lateránské univerzitě díky Vladimíru Boublíkovi. Tvář fundamentální teologie je vždy určována z velké části tím, jak tato chápe samo křesťanství. Boublík pojímá křesťanství jako událost smrti a zmrtvýchvstání Ježíše Krista.⁵ Nezastavuje se proto u otázky „Cur Deus homo?“, ale jde dále a hledá odpověď na otázku „Proč Člověk (Kristus) vstal z mrtvých?“ („Cur Homo resurrexit?“). Odtud tedy ten smělý název naší práce, která se ani v nejmenším nechce stavět na roveň velkolepému dílu sv. Anselma, pouze chce se vší pokorou poukázat na jeho nedostatek a tím vyzdvihnout významný přínos Boublíkovy teologie.

Boublík je autorem nemalého počtu teologických děl,⁶ o nichž se podrobněji zmíníme dále, a ve většině z nich, ač v různých souvislostech, pojednává o Kristově zmrtvýchvstání. Struktura této práce bude poté, co si alespoň v krátkosti přiblížíme autora samého, sledovat základní kroky, kterými se on ve svých dílech k tématu zmrtvýchvstání ubírá. Tyto kroky se v jednotlivých Boublíkových knihách víceméně shodují, proto se je pokusíme zachytit v samostatné podkapitole, nazvané „Boublíkovo uchopení tématu zmrtvýchvstání“. Pak se naznačenou cestou konečně vydáme. A proč chceme jít touto cestou, která přece již jednou byla vyšlapána? Protože věříme, že vede ke svému cíli, a neradi bychom, aby zapadala a byla zapomenuta. Boublík je teolog, který nám má mnoho co říci, zaslouží si tedy, abychom mu věnovali náležitou pozornost. Jan Lachman si ve svém referátu o Boublíkově eschatologii

² SKALICKÝ, K. Zakládající událost křesťanství. *Teologické texty*, 2005, roč. 16, č. 3, s. 92.

³ Srov. tamtéž.

⁴ Jedním z nejvýznamnějších průkopníků v této oblasti byl F. X. DURRWELL se svým dílem *La résurrection de Christ, mystère de salut*, Le Puy – Lyon 1963. Mezi dalšími by měli být jmenováni: W. THÜSING, C. M. MARTINI, J. KREMER, X. LÉON-DUFOUR, H. SCHLIER, J. DELORME a B. RIGEAU.

⁵ Srov. SKALICKÝ, K. Zakládající událost křesťanství. *Teologické texty* 3, 2005, roč. 16, č. 3, s. 92-93.

⁶ Seznam Boublíkovy tvorby sice není až tak rozsáhlý, ale s ohledem na jeho krátký život ho můžeme považovat za poměrně plodného autora.

povzdech nad tím, jakou „potravinou“ se živí řada věřících v českém prostředí.⁷ Je to škoda, protože Boublíkova teologie je velmi „záživná“ a i pro laiky „dobře stravitelná“. Boublík svou teologií zmrtevýchvstání „rozsvítil světlo, které by nemělo stát přikryté pod nádobou, proto ho chceme postavit na svícen, aby ti, kdo vcházejí, viděli světlo“ (srov. L 8, 16).

Základní užitá literatura a prameny

Charakteristika výchozí literatury a pramenů se zde omezí pouze na stručné informace, neboť k podrobnostem ohledně jejich obsahu se dostaneme v podkapitole „*Teologický odkaz Vladimíra Boublíka*“.

Základní literaturou, z níž budeme v této práci vycházet, jsou pochopitelně díla našeho česko-římského teologa. Konkrétně se jedná především o jeho italsky psanou příručku fundamentální teologie *Incontro con Cristo - Credibilità della religione cristiana* (Setkání s Kristem – Věrohodnost křesťanského náboženství). Důležité pro nás budou zejména dvě kapitoly: *La morte e il dolore – segni di salvezza* (Smrt a utrpení – znamení spásy) a *Cristo risorto – Segno divino* (Zmrtvýchvstalý Kristus – Boží Znamení). Tento text představuje putování člověka ke Kristu, vedoucí od problému smrti a utrpení až ke kříži a zmrtevýchvstání. Podobnou strukturu jako tato příručka má neméně podstatné dílo *Setkání s Ježíšem*, jež některé body dále rozvíjí s ohledem na české prostředí. Významnou službu nám prokáže další Boublíkova kniha, která v českém překladu nese název *Člověk očekává Krista*. Zde autor nahlíží kříž a zmrtevýchvstání jako odpověď na lidské očekávání budoucnosti (příp. Budoucnosti), na vyzvání spásy. Důkladnější pojednání o zmrtevýchvstání (tentokrát v rámci eschatologie) nalezneme také v knihách *Teologie dějin spásy* a *Teologická antropologie*.

Vedle zmíněných knih se budeme opírat též o některé Boublíkovy články, jež se vztahují k našemu tématu. K těm nejdůležitějším patří články *La vita eterna e la risurrezione* (Věčný život a zmrtevýchvstání) a *Dall' esperienza della morte all' incontro con la Croce* (Od zkušenosti smrti k setkání s Křížem).

Základním zdrojem informací o Vladimíru Boublíkovi, z něhož budeme čerpat zejména v první kapitole, je sborník Teologické fakulty Jihočeské univerzity *Česko-římský teolog Vladimír Boublík*. V tomto směru nám bude velkou pomocí také licenciátní práce Jiřího

⁷ Srov. LACHMAN, J. Smrt v pojetí Vladimíra Boublíka. In *Česko-římský teolog Vladimír Boublík*, sestavili M. Schreier, K. Skalický, České Budějovice: TF JU, 1999, s. 78.

Žúrka,⁸ která nabízí vůbec první kritický životopis našeho teologa. Na ostatní užitou literaturu odkážeme v závěru práce.

Z uvedených pramenů se pokusíme sestavit a utřídit Boublíkovu teologii zmrtvýchvstání, abychom ji mohli předložit v její ucelené podobě. Uvidíme, zda se autorova teologická koncepce daného tématu v jeho jednotlivých dílech nějak významněji liší, anebo zda sleduje stále stejné schéma.

1 Člověk a teolog Vladimír Boublík

Máme-li opravdu porozumět Boublíkově teologii, domnívám se, že je třeba seznámit se nejprve s ním, jako s člověkem. Vždyť jeho filosoficko-teologické dílo je právě proto tak poutavé, že je prostoupeno bohatou životní zkušeností. Dobré umělecké dílo musí být upřímnou výpovědí autora. Podobně teologie, aby nebyla jen bezobsažným rozumovým spekulováním, musí vycházet z upřímného hledání. Krátké pojednání o Boublíkově životě by nám mělo umožnit alespoň v obrysech poznat jeho osobnost, abychom pak viděli, jak se promítla v jeho díle.

1.1 Boublíkova životní cesta

Jelikož v této podkapitole nechceme zabíhat do přílišných podrobností, členíme ji pouze do dvou částí. Zásadním předělem „Vládova života“ byl bezpochyby jeho útěk z vlasti, proto v první části pojednáme o období před ním a druhou část věnujeme Boublíkovi exultantovi.

1.1.1 Nelehké dětství a mládí

Vladimír Boublík se narodil 16. listopadu 1928 v Mokrosukách u Sušice jako syn Marie Levé, která se o dva roky později provdala za Josefa Boublíka, otce svého dítěte.⁹ V jihočeské vesnici Mokrosuky navštěvoval malý „Vláďa“ v letech 1934-1939 obecnou školu. Jeho otec zemřel ve věku třiceti let. Vedení hospodářství zůstalo na matce, která se rozhodla, že se Vladimír stane knězem, a jako žena činu jej v roce 1939 přihlásila do tzv. malého semináře

⁸ ŽŮREK, J. *Život Vladimíra Boublíka a recepce II. vatikánského koncilu v jeho díle*, licenciátní práce, vedoucí prof. C. V. Pospíšil. Olomouc: Cyrilometodějská teologická fakulta Univerzity Palackého, 2006.

⁹ Podrobněji: SCHREIEROVÁ, M. *Teolog Vladimír Boublík ve svých dopisech Monice*. Svitavy: Trinitas, 2001, s. 64.

v Českých Budějovicích. Tam Boublík vystudoval Jirsíkovo gymnázium. Svým spolužákům se vryl do paměti coby družný a veselý chlapec, který každému rád pomohl.¹⁰

Po maturitě vstoupil mladý Vladimír do českobudějovického kněžského semináře. Nebylo mu však dopřáno, aby tam svou přípravu na kněžství dokončil. Nezamlouval se komunistickému režimu, který se v únoru 1948 dostal k moci, proto byl zatčen a odsouzen ke dvěma letům vězení. Dochovalo se nám povolení vězeňské správy ze dne 5. 2. 1949, které našemu bohoslovcovi dávalo právo mít na cele Nový Zákon a Teologickou summu sv. Tomáše Akvinského.¹¹ Z toho můžeme usuzovat, že teologie byla již tehdy jeho velkou láskou. Ačkoliv jej na kněžskou dráhu uvedlo matčino přání, přijal toto povolání za své. Jen silou vlastní touhy mohl jít dál. Po propuštění z vězení následovaly nucené práce v plzeňské Škodovce a poté vojenská služba u Pomocného technického praporu na Libavé.¹² Nedivíme se, že svobodomyšlný Boublík pojal úmysl emigrovat.

Máme k dispozici různé vzpomínky „Vládových“ přátel, v nichž je barvitě líčen jeho útěk.¹³ Tato vyprávění se v leccems rozcházejí, podle všeho však Boublíkův odchod nebyl nikterak snadný, spíše naopak. V nekonečných chvílích strachu, skrývání a opakovaného věznění si mladý bohoslovec musel vychutnat hořkost existenciální úzkosti. vzdal se všech lidských jistot, proto jeho očekávání budoucnosti mohlo záviset jedině a pouze na Bohu. Jistě doufal, že se mu útěk za svobodou podaří, ale nebudeme přehánět, když řekneme, že to byla „naděje proti vší naději“.

1.1.2 Život v exilu

Nakonec se Boublíkovi podařilo uprchnout z Čech do východního Německa a odtud do západního Berlína. V květnu roku 1952 se konečně dostal do Říma, kam směřoval.¹⁴ V Římě studoval teologii na Papežské Lateránské Univerzitě. Roku 1955 přijal kněžské svěcení, svou primiční mši svatou sloužil 20. prosince. Základní teologická studia dokončil v roce 1959.

¹⁰ Podrobněji: ŽŮREK, J. *Život Vladimíra Boublíka a recepce II. vatikánského koncilu v jeho díle*, licenciátní práce, vedoucí prof. C. V. Pospíšil. Olomouc: Cyrilometodějská teologická fakulta Univerzity Palackého, 2006, s. 13-15.

¹¹ Kopii tohoto povolení najdeme v příloze výše uvedené ŽŮrkovy práce, s. 127.

¹² Podrobněji: vzpomínky Jaroslava Karla. In *Česko-římský teolog Vladimír Boublík*, sestavili M. Schreier, K. Skalický, České Budějovice: TF JU, 1999, s. 84.

¹³ Srov. vzpomínky Marie Kolářové, Jindřicha Suchánka, Jaroslava Karla. In *Česko-římský teolog Vladimír Boublík ...*, s. 81-85. Srov. také: SKALICKÝ K. *Česko-římský teolog Vladimír Boublík. Teologické texty 3*, 1993, s. 105.

¹⁴ Srov. vzpomínky Karla Flossmanna. In *Česko-římský teolog Vladimír Boublík ...*, s. 86.

V létě téhož roku byl poslán jako kooperátor do jedné farnosti v Jižních Tyrolích.¹⁵ Tehdy se intenzivně věnoval práci na své doktorské tezi pojednávající o predestinaci u sv. Pavla a u sv. Augustina. O této tezi ještě bude řeč.

S největší pravděpodobností v roce 1958 zahájil Boublík na Lateráně svou pedagogickou činnost, která se stala hlavní náplní jeho života.¹⁶ Jeho oborem byla christologie, trinitologie, ale především apologetika (pozdější fundamentální teologie). Začátkem 60. let získal docentské místo. Po dlouhých letech záslužné práce se roku 1972 konečně dočkal toho, že byl jmenován řádným profesorem fundamentální teologie. Tomuto jmenování předcházely určité nepřijemné komplikace, jimiž Boublík dost trpěl. Vždyť ve svých čtyřiceti letech dosud neměl žádnou „jistotu“ do budoucnosti, o níž by se mohl opřít. Nicméně, záhy se mu dostalo odpovídajícího uznání. Dva týdny po svém jmenování profesorem, byl Vladimír Boublík zvolen děkanem Teologické fakulty. Musíme si uvědomit, že pozice profesora fundamentální teologie a děkana Teologické fakulty nebyla v pokoncilní době vůbec jednoduchá a Boublík byl nucen čelit mnoha nesnadným problémům. Přesto se stal na Lateráně významnou autoritou a také zárukou české tomistické teologie.¹⁷ Mezi svými studenty se těšil velké oblíbenosti. Byl si vědom toho, že vzdělává budoucí kněze, a dělal to s mimořádnou svědomitostí.

Vedle toho byl Boublík od roku 1968 prezidentem institutu pro vzdělávání laiků, nesoucího název *Centro Ut unum sint*. Umožnil přičlenění tohoto institutu k Lateránské univerzitě a připravil pro něj také učební texty ze svého oboru.¹⁸ Též pravidelné „mše umělců“, které „Padre Vladimiro“ rád vedl, dokládají jeho pastorační zájem o laiky.¹⁹ Abychom nevynechali nic podstatného, připomeňme ještě, že v letech 1962-1968 působil jako spirituál u bratří Maristů.²⁰

Ani v exilu Boublík nezapomínal na svou vlast. I přes stakilometrovou vzdálenost, která ho od ní dělila, dokázal velmi citlivě vnímat nelehkou situaci, která tehdy v Československu

¹⁵ Podrobněji: SCHREIER, M. Pohled na posledních šest let Vladimíra Boublíka. In *Česko-římský teolog Vladimír Boublík ...*, s. 5.

¹⁶ Podrobněji: ŽŮREK, J. *Život Vladimíra Boublíka a recepce II. vatikánského koncilu v jeho díle*, licenciátní práce, vedoucí prof. C. V. Pospíšil. Olomouc: Cyrilometodějská teologická fakulta Univerzity Palackého, 2006, s. 20.

¹⁷ Srov. tamtéž.

¹⁸ Srov. SKALICKÝ, K. „Předmluva“. In BOUBLÍK V. *Teologická antropologie*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 7-8.

¹⁹ Monica Schreierová vzpomíná, že Boublík si mnohdy v náboženských otázkách lépe rozuměl s umělci než s učenými teology. Výmluvným svědectvím o těchto přátelských setkáních je fotografie ze dne 3. 6. 1974, uveřejněná ve sborníku *Česko-římský teolog Vladimír Boublík ...*, s. 15.

²⁰ Srov. ŽŮREK, J. *Život Vladimíra Boublíka a recepce II. vatikánského koncilu v jeho díle...*, s. 21.

vládla. Po několik let udržoval styky s českým velvyslanectvím v Římě. To mu umožnilo nahlížet do pražské církevní politiky, do níž účinně zasáhl, když se roku 1973 zasloužil o jmenování litoměřického biskupa, salesiána Štěpána Trochty, kardinálem.²¹ O tom, že mu rodná země nikdy nepřestala ležet na srdci svědčí i jeho publikace v češtině.²²

Krásnou, až dojemnou výpověď o tom, jakým byl Vladimír Boublík člověkem, nám podává jeho žačka, Monica Schreierová, která se s námi dělí o osobní vzpomínky na svého učitele a přítele v příspěvku pro symposium k Boublíkovým nedožitým sedmdesátým narozeninám²³, jež se konalo ve dnech 25. –26. listopadu 1998 na půdě Teologické fakulty Jihočeské univerzity, a dále pak v útlé knížečce *Teolog Vladimír Boublík ve svých dopisech Monice*.²⁴ Tak se dozvídáme, že to, co z našeho teologa nejvíce vyzařovalo, byla jeho hluboká lidskost, pokora a prostota srdce. Uměl se nadchnout pro krásu stvoření a radovat se ze života, dobře znal však také smutek a bolest. Miloval moře a západ slunce, těšil se z voňavých květin, které rád daroval, neskrýval svůj obdiv k pěkným ženám. Nepohrdl sklenkou dobrého vína, s potěšením navštěvoval baletní představení. Jak jsme se již zmínili, dobře se cítil ve společnosti umělců, přátelil se s křesťany i s nekřesťany. V každé situaci si zachovával vnitřní svobodu. Vždyť ve všech krásách stvořeného světa nalézal stopy Stvořitele, svého věčného Otce, který byl pravým zdrojem jeho hlubokého štěstí.

Bohužel, Boublík neoplýval příliš pevným zdravím. Už od mládí byl sužován různými nemocemi. Často trpěl úpornými bolestmi hlavy, které trvaly celé hodiny a bránily mu v jeho milované práci. Jistě k tomu přispíval i jeho asketický a příliš jednotvárný styl života, silné duševní přetěžování a podmíněná životospráva. Vše prožíval velmi emotivně, ale potlačoval své city pevnou vůlí a to ubližovalo jeho zdravotnímu stavu.²⁵ V roce 1966 byl dlouhou dobu upoután na nemocniční lůžko kvůli vážné dopravní nehodě a následné plicní embolii. Tíha těchto nemocí přiváděla Boublíka k častým úvahám o smrti, což se promítlo v jeho filosoficko-teologickém díle. Někdy se ptával: „*Pourquoi est-ce que je ne suis pas mort?*“ („Proč to, že nejsem mrtev?“).²⁶ Tyto souvislosti nám pomáhají pochopit, proč se tolik tázal po smyslu smrti a bytí, jež ke smrti nevyhnutelně směřuje. Roku 1974 se jeho stav vážně

²¹ Podrobněji: SCHREIER, M. Pohled na posledních šest let Vladimíra Boublíka. In *Česko-římský teolog Vladimír Boublík*, sestavili M. Schreier, K.Skalický, České Budějovice: TF JU, 1999, s. 6-7.

²² Roku 1967 vychází jeho první česky psaná kniha *Boží lid* a o tři roky později se čeští čtenáři mohou těšit z knihy *Setkání s Ježíšem*.

²³ SCHREIER, M. Pohled na posledních šest let Vladimíra Boublíka. In *Česko-římský teolog Vladimír Boublík*, sestavili M. Schreier, K.Skalický, České Budějovice: TF JU, 1999, s. 3-12.

²⁴ SCHREIEROVÁ, M. *Teolog Vladimír Boublík ve svých dopisech Monice*. Svitavy: Trinitas, 2001.

²⁵ Srov. SCHREIER, M. Pohled na posledních šest let Vladimíra Boublíka. In *Česko-římský teolog Vladimír Boublík*, sestavili M. Schreier, K.Skalický, České Budějovice: TF JU, 1999, s. 9.

²⁶ Srov. SCHREIEROVÁ, M. *Teolog Vladimír Boublík ve svých dopisech Monice*. Svitavy: Trinitas, 2001, s. 29.

zkomplikoval. Tehdy se rozhodl podniknout cestu do vlasti, aby navštívil svou matku. Zde se mu pokoušel pomoci nejprve proslulý léčitel, Páter František Ferda, ale poté, co se situace dále zhoršovala, musel být milý Boublík převezen do nemocnice. Podle toho, co píše ve svých dopisech Monice, stále věřil, že se mu podaří nemoc překonat. Možná však tušil svůj blízký konec a chtěl jen utěšit sebe a hlavně své nejdražší. Buď jak buď, stalo se, že dne 25. září 1974 v Klatovské nemocnici zemřel.²⁷ Naděje a víra ve zmrtvýchvstání, bez kterých je v očích křesťana každé pojetí života ústícího ve smrt jen torzem,²⁸ mohla pouze zmírnit velký smutek jeho přátel a rodiny.

Pojednání o Boublíkově životě bychom chtěli zakončit jeho vlastními slovy, která svěřil stránkám své knihy *Teologia delle religioni*, kde mluví o proroku Jeremiášovi.²⁹ Tatáž slova cituje v již zmiňovaném referátu Monica Schreierová, spatřujíc v nich nejosobnější vyznání, v němž Vladimír Boublík ve skrytosti odhaluje svůj životní osud. „*Jeremiáš zakouší ponížení a hořkosti: vícekrát zažil uvěznění, hrozbu smrti, vyhnání z chrámu, pronásledování, vyhnanství... Stále žil život vyhnance, i když byl mezi svým lidem; byl cizincem ve své vlasti, vyloučen z národního a náboženského společenství. ... Je opravdový ‚Boží blázen‘, který se nachází tváří v tvář Bohu: sám, bez opory, jíž by mohly poskytnout svět a vlast, bez pomoci, jež přichází od náboženství; sám, se svým vnitřním bojem; sám před Bohem... Ve své ubohosti a ve své samotě odkrývá onu propast, jíž je *insecuritas humana*, která vychází nikoliv z dějinných okolností, nýbrž ze záhadné Boží tváře a svobody. Odkrývá však prameny tajemného štěstí, jež lze zakoušet i v slzách. Prokletý... a zároveň blažený.*“³⁰

1.2 Teologický odkaz Vladimíra Boublíka

Představili jsme si Vladimíra Boublíka v jeho lidském putování a tím jsme si připravili půdu, abychom se nyní seznámili s jeho dílem. Přitom budeme postupovat chronologicky, totiž od nejstarších prací k těm nejmladším. To nám umožní nahlédnout, jak se jeho teologie během času vyvíjela, a která témata pro něj byla stěžejní.

Prvním významným Boublíkovým počinem v oblasti teologie byla bezpochyby jeho doktorská teze, která nese název *Predestinazione. S. Paolo e S. Agostino* (Predestinace.

²⁷ Podrobněji: SCHREIEROVÁ, M. *Teolog Vladimír Boublík ve svých dopisech Monice*. Svitavy: Trinitas, 2001, s. 51-61.

²⁸ Srov. BOUBLÍK, V. *Člověk očekává Krista*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 133.

²⁹ BOUBLÍK, V. *Teologia delle religioni*, Roma: Studium, 1973, s. 219-220.

³⁰ SCHREIER, M. Pohled na posledních šest let Vladimíra Boublíka. In *Česko-římský teolog Vladimír Boublík*, sestavili M. Schreier, K.Skalický, České Budějovice: TF JU, 1999, s. 11.

Sv. Pavel a sv. Augustin, Řím 1961). Věnovat doktorskou práci tématu predestinace bylo dost odvážné rozhodnutí, jež neslibovalo snadnou cestu k získání titulu. Boublíkovi však nešlo v první řadě o titul, ve své teologii se vždy se zápalem zabýval otázkami, které pro něj měly bytostný význam. To znamená otázkami, v nichž se jedná o spásu, čili o záchranu, lidského rodu a konkrétního člověka.³¹ Problém predestinace byl obvykle řešen v rámci nauky o Božím vědění a vůli. Nicméně, Boublík neměl strach vidět problém v novém světle a předložil predestinaci jako záležitost soteriologie. Tak mohl ukázat, že Augustinovo pojetí predestinace coby „*elezione numerica*“ (číselného vyvolení) neodpovídá biblické soteriologii sv. Pavla, jež svědčí o všeobecnosti spásné Boží vůle. Kristocentrický úhel pohledu dovedl Boublíka k závěru, že všichni lidé jsou Bohem vyvoleni ke spáse v Kristu. Mohou však darovanou spásu svobodně odmítnout a zvolit si zavržení. Boublíkovi se podařilo osvobodit chápání predestinace od každého fatalizmu a uvést ho do souladu s moderní exegezí. Dříve, než svou práci obhájl, setkal se s ostrou kritikou ze strany váženého augustiniána P. Anastáze Sage. Dokázal však jeho výhradám čelit věcnými a dobře podloženými argumenty.³²

Velkým přínosem pro české věřící byla a je Boublíkova kniha o církvi *Boží lid*. Tato kniha vychází z konstituce II. vatikánského koncilu *Lumen gentium*. Velmi poutavým způsobem předkládá čtenáři závěry, ke kterým dospěl koncil, a obsahuje mnoho plodných podnětů pro život křesťana v církvi.

V dalším důležitém díle, nazvaném *L'azione divina 'praeter ordinem naturae' secondo S. Tommaso d'Aquino* (Boží jednání nadpřirozeného řádu podle sv. Tomáše Akvinského, Řím 1968), se Boublík vrací k „filosofii zázraku“ sv. Tomáše. Nechává se inspirovat naukou Andělského učitele v obnově běžného pojetí „vnějších znamení“ věrohodnosti (tzn. zázraků) v klasické apologetice.³³

O knize *Incontro con Cristo* (Setkání s Kristem, Řím 1972) jsem se již krátce zmínila v úvodu. Jedná se o příručku fundamentální teologie, kterou se Boublík pokusil napsat podle nových požadavků v době, kdy klasické apologetické traktáty pomalu ztrácely svou životnost, ale zároveň již začala svítat naděje na nové oživení traktátu. Proto bylo třeba začít konfrontací mezi tím, co po staletí učila křesťanská tradice, a způsobem myšlení současného světa.³⁴ Co

³¹ Srov. SKALICKÝ, K. Predestinace jako tajemství spásy v teologii Vladimíra Boublíka. In *Česko-římský teolog Vladimír Boublík*, sestavili M. Schreier, K. Skalický, České Budějovice: TF JU, 1999, s. 15.

³² Podrobněji: tamtéž, s. 24-26.

³³ Srov. SKALICKÝ, K. „Vladimír Boublík“. In *Leksykon teologii fundamentalnej*, Lublin – Krakow: Wydawnictwo „M“, 2002.

³⁴ Srov. ŠPIDLÍK, T. Skalického fundamentální teologie. *Studie*, 1978, roč. 8, č. 78, s. 608.

se týče tradičního křesťanského učení, odvolává se Boublík především na Tomáše Akvinského. Zůstává věrný autentické tradici, ale přitom prokazuje vnímavost k požadavkům moderní exegeze a filosofie. Filosofie 20. století je pro něj zastoupena zejména existencialismem, ke slovu se dostává J. P. Sartre, M. Heidegger a A. Camus. Zatímco klasická apologetika dokazovala věrohodnost křesťanství „vnějšími znameními“ (zázraky), Boublík poukazuje též na vnitřní motivy věrohodnosti (požadavky lidského srdce), přičemž zohledňuje přínosné prvky Blondelovy teorie lidské nedostatečnosti. Od záhady utrpení a smrti nenásilně přivádí člověka ke Kristu ukřižovanému a zmrtvýchvstalému.

Apologetickou problematikou se zabývá také kniha *Setkání s Ježíšem* (Řím 1970), která vznikla na žádost církve v Československu. V zásadních věcech se příliš neliší od předchozího díla. Za zmínku stojí, že je doplněna o podkapitulu věnovanou filosofickému myšlení T. G. Masaryka a o jinou, jež se zabývá marxistickou filosofií. Některá témata jsou pak podrobněji rozpracována. Stejně jako v *Incontro con Cristo* zde Boublík dospívá k závěru, že pokorné a bezpodmínečné přitakání lidskému životu představuje jakési jádro „předkřesťanské víry“, kterou mohou vyznávat i ateisté, a která připravuje člověka na přijetí křesťanské víry v Krista a v jeho zmrtvýchvstání.

Třetím velkým apologetickým dílem Vladimíra Boublíka je *L'uomo nell' attesa di Cristo* (Řím 1972, v českém překladu vyšlo jako *Člověk očekává Krista*, Kostelní Vydří 1997). Apologetika tu přijímá podobu rozhovoru mezi očekávajícím člověkem a Kristem, který mu nabízí odpověď v povolání k víře. To je pro Boublíkovu teologii příznačné: vždy hledá styčný bod, v němž by bylo možné navázat s člověkem dialog. Tímto styčným bodem se zde stává lidské očekávání budoucnosti, které je všem lidem společné. Boublík si uvědomuje, že dnes již není opodstatněné dokazovat, že Ježíš byl božským vyslancem. Antropocentrická orientace současnosti si žádá, aby Ježíš, ukřižovaný a vzkříšený, byl představen jako Ten, kdo může osvětlit obzory lidského údělu. Spíše než důkazy hledá autor náznaky, jimiž se dnešní člověk snáze nechá oslovit.³⁵

Snad největším Boublíkovým přínosem pro současné teologické bádání je jeho teologie mimokřesťanských náboženství. Vždyť otázka po významu mimokřesťanských náboženství v dějinách spásy je v soudobé pluralitní společnosti, kde dochází ke konfrontaci různých kultur, zvláště naléhavá. Boublíkova obsáhlá kniha *Teologia delle religioni* (Řím 1973,

³⁵ Srov. BOUBLÍK, V. *Člověk očekává Krista*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 6-8.

v českém překladu *Teologie mimokřesťanských náboženství*³⁶, Kostelní Vydří 2001), již předcházela článek *La teologia delle religioni* (Řím 1972), může být považována za jeden z nejvýznamnějších pokusů v této oblasti. Badatelská práce v daném oboru však během posledních let velmi postoupila, proto lze pochybovat o tom, zda má pravdu Václav Steiner, který vyslovuje domněnku, že se jedná o pokus, který patrně dosud nebyl překonán.³⁷ Kniha je rozdělena do dvou částí. První z nich nese název *Náboženství očekávají Krista* a pojednává o spásné hodnotě mimokřesťanských náboženství v období před příchodem Krista do dějin. Na ní navazuje druhá část, nazvaná *Církev a náboženství*, která se zabývá významem nekřesťanských náboženství v době církve. Boublík do této práce zakomponoval všechny nosné prvky své teologie: univerzalizmus spásy, očekávání Krista, tajemství Božího plánu v dějinách spásy, v němž Kristus zaujímá středové postavení, a konečně také smrt chápanou jako jedinečný spásný okamžik.³⁸ Tyto základní komponenty udávají směr každého Boublíkova teologického díla a i zde ho přivádějí k originálnímu, přitom však organickému a dobře podloženému řešení. Boublík upravuje Rahnerovu teorii o „anonymních křesťanech“, kterou ukazuje jako nedokonalou, a předkládá vlastní teorii o „anonymních katechumenech“. Pojetí smrti jako „křtu krve“, „hodiny“, v níž se člověk setkává s Kristem, který ho zve, aby učinil své neodvolatelné rozhodnutí pro Něj nebo proti Němu, dovoluje Boublíkovi vyslovit tezi, že nekřesťan jako „anonymní katechumen“, aniž si to uvědomuje, očekává tento svůj křest, toto spásné setkání s Kristem. Boublík nepřipouští, že by existovalo více cest vedoucích ke spáse, cesta je jediná: závěrečné začlenění v Krista, které se uskutečňuje v okamžiku smrti.³⁹ Koncept „anonymního katechumenu“ je velmi dobře slučitelný s misijním posláním církve. V této souvislosti je třeba zmínit rovněž autorovu tezi o „dějinně-spásné zástupnosti“. Ta říká, že jako je Kristus předchůdcem všech lidí v tajemné smlouvě s Otcem a jejím jediným prostředníkem, tak církev předchází celé lidské pokolení na cestě k proměně v eschatologický Boží lid. Církev vyznává víru v Krista jménem každého člověka, přičemž misijní činnost dovršuje její spásné poslání.⁴⁰ V závěrečné kapitole své knihy rozvažuje Boublík nad budoucností křesťanství ve stále více sekularizovaném světě. Zesvětštění Evropy chápe jako výzvu k viditelnějšímu pokřesťanštění Božího lidu.⁴¹

³⁶ Doslovný překlad by zněl pouze „*Teologie náboženství*“ – podle Boublíka totiž křesťanství není náboženstvím, ale má jen „náboženskou tvář“. Pojem „náboženství“ autor užívá výhradně pro náboženství mimokřesťanská.

³⁷ Srov. STEINER, V. Boublíkova teologie nekřesťanských náboženství. In *Česko-římský teolog Vladimír Boublík*, sestavili M. Schreier, K. Skalický, České Budějovice: TF JU, 1999, s. 68.

³⁸ Srov. tamtéž, s. 50.

³⁹ Podrobněji: tamtéž, s. 62-67.

⁴⁰ Srov. tamtéž, s. 68.

⁴¹ Srov. BOUBLÍK, V. *Teologia delle religioni*, Roma: Studium, 1973, s. 325.

Teologie dějin spásy (Kostelní Vydří 1997) je českým překladem skripta pro studenty *Storia della salvezza* (v italštině nebylo vydáno). Text se zabývá oikonomií spásy, jejímž základem je podle našeho česko-římského teologa osobní svoboda Otce, který miluje Krista a v NĚM každého člověka.⁴² V Božím plánu spásy objevuje Boublík tzv. „dialektiku milosti“, která je vytvářena napětím mezi tajemstvím lásky a tajemstvím nepravosti. Bůh dopouští v dějinách možnost hříchu a zatracení, neboť hřích se Mu stává „nástrojem“ k dokonalejšímu projevení lásky.⁴³ Tajemství nepravosti je tak podřízeno tajemství lásky. V této perspektivě se Boublík dívá také na Kristovo prvenství. Nezůstává u scotistického pojetí, podle něhož se Kristův primát zakládá na hypostatické jednotě božství a lidství v jediné osobě, ale posouvá problém z ontologické roviny na dynamickou rovinu konání, kde se Kristovo prvenství ukazuje především jako prvenství výkupné lásky. Poslední kapitola je věnována eschatologii. Boublík opouští pojmy, které eschatologie dříve užívala, protože si uvědomuje jejich nedostatečnost, a načrtává novou eschatologii, pojímanou ve světle Kristovy smrti a vzkříšení. V další části práce budeme mít příležitost promluvit o Boublíkově eschatologii podrobněji.

Vladimír Boublík je autorem ještě jiných teologických děl a mnoha článků;⁴⁴ některé jeho texty, jako např. kniha *Sulla ricerca di Gesù di Nazaret*, dosud nebyly publikovány. Bohužel zde nemáme dostatek prostoru, abychom se všemi detailně zabývali, snažili jsme se tedy zachytit alespoň to nejpodstatnější z jeho práce. Pokusili jsme se ve stručnosti charakterizovat jednotlivá díla a na závěr by snad bylo dobré říci pár slov o autorově práci obecně. Monica Schreierová vyslovila obavu, že četba Boublíkovy teologie je pro mnohé možná příliš ponurá.⁴⁵ Ano, snad se může jevit jako ponurá, neboť velmi často mluví o smrti, ve skutečnosti však taková rozhodně není, neboť nikdy neztrácí ze zřetele Krista, jenž je oním „pravým světlem, které osvěcuje každého člověka“ (srov. J 1, 9). O tom Boublík vydává svědectví nezaměnitelným a pozoruhodným způsobem: nechce nikoho násilně přesvědčovat, ale získává člověka mimořádnou citlivostí pro to, co je mu hluboce vlastní. Nehledá diplomatické odpovědi na předložené otázky, nýbrž snaží se najít takové odpovědi, které by mohly upokojit věčně ptající se lidské srdce. Klasická teologická nauka, jež se zdála být nadmíru vzdálená běžnému životu a proto neschopná oslovit současný svět, se v Boublíkově

⁴² Srov. SKALICKÝ, K. „Vladimír Boublík“. In *Leksykon teologii fundamentalnej*, Lublin – Krakow: Wydawnictwo „M“, 2002.

⁴³ Srov. BOUBLÍK, V. *Teologie dějin spásy*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 39-43.

⁴⁴ Dovolujeme si zde odkázat na dosud nejkompletnější bibliografii Vladimíra Boublíka, kterou předkládá ve své licenciátní práci Jiří Žůrek: ŽŮREK, J. *Život Vladimíra Boublíka a recepce II. vatikánského koncilu v jeho díle*, licenciátní práce, vedoucí prof. C. V. Pospíšil. Olomouc: Cyrilometodějská teologická fakulta Univerzity Palackého, 2006 s. 113-115.

⁴⁵ Srov. SCHREIER, M. Pohled na posledních šest let Vladimíra Boublíka. In *Česko-římský teolog Vladimír Boublík*, sestavili M. Schreier, K. Skalický, České Budějovice: TF JU, 1999, s. 3.

pojetí, aniž by pozbyla něco ze svého obsahu, stává jímavou řečí dotýkající se našeho nitra. Tatáž lidskost, která vyzařovala z Boublíkovy osobnosti, na nás dýchá i z jeho díla. Tradiční teologie důkladně propracovala ontologické kategorie, ale poněkud opomjela kategorie konání a jednání, což jí ubíralo na životnosti. Naopak Boublíkova teologie svým zaměřením na dějinně-spásnou dynamiku nabývá živě existenciální charakter. Zaujme nás také autorova logická obratnost, s jakou propojuje jednotlivé teologické traktáty, a tak mezi nimi odhaluje souvislost, která se snad někdy ztrácela. Klíčem k nalezení této souvislosti se mu stává Kristus ve svém středovém postavení. Uvědomuje si, že biblická výpověď Starého i Nového Zákona směřuje ke Kristu, celé dějiny míří k události Krista, a proto také teologie musí být neustále zaměřena na Krista. Tak můžeme říci, že Boublíkova teologie věrně naplňuje definici sv. Tomáše Akvinského, která říká: „*Omnia autem pertractantur in sacra doctrina sub ratione Dei, vel quia sunt ipse Deus; vel quia habent ordinem ad Deum ut ad principium et finem.*“⁴⁶

1.3 Boublíkovo uchopení tématu zmrtvýchvstání

Způsob, jakým se Boublík přibližuje k mysteriu Kristova zmrtvýchvstání, jsme již lehce naznačili v úvodu práce, když jsme charakterizovali strukturu jeho studií *Incontro con Cristo* a *Setkání s Ježíšem*. Nyní bude náš výklad systematičtější.

Dříve než Boublík přistoupí k události zmrtvýchvstání, zabývá se důkladně tím, co jí nutně předchází – to znamená utrpením a smrtí. Zatímco zmrtvýchvstání pro nás zůstává tajemstvím, jež může být předmětem křesťanské víry a naděje, nikoliv však zkušenosti, s utrpením a smrtí se každý člověk osobně setkává. Je to bolestná skutečnost, která nutně patří k lidskému životu a zanechává otázku po jeho smyslu. Člověk, jenž bytostně tíhne k plnosti svobody, nevyhnutelně zakouší bolest v jejích různých formách. Všechny aspekty lidské bolesti vrcholí ve smrti, která se zdá být také naprostou ztrátou svobody. Smrt tedy odporuje přirozenému zaměření člověka a dává mu zkušenost vlastní nedostatečnosti. „*Autentické myšlení (myšlení mytické, filosofické a náboženské), které uznává existenci Boha a Boží Prozřetelnosti, se vždy zdráhalo přijmout absurditu ‚bytí-pro-smrt‘ ...*“⁴⁷, píše Boublík. Zajímá ho, jaké řešení pro tuto absurditu nachází ateistická filosofie.

⁴⁶ TOMÁŠ AKVINSKÝ, *Summa theologica* I, q. 1, a. 7. Volně přeloženo: „*Teologie pojednává o všem se zřetelem k Bohu, buď proto, že je to Bůh sám; nebo proto, že to směřuje k Bohu jako k počátku a cíli.*“

⁴⁷ BOUBLÍK, V. *Incontro con Cristo. Credibilità della religione cristiana*, Roma: Libera editrice della pontificia Università Lateranense, 1968, s. 173.

V pojednání o pojetí smrti v ateistickém humanismu Boublík rád přenechává slovo Martinu Heideggerovi a Albertu Camusovi. Tito dva moderní filosofové jsou mu blízcí svým lidsky pravdivým pohledem na problém smrti v celém jeho rozsahu. Ačkoliv Boublík sám se nikdy nemůže spokojit s výkladem smrti, který nedoufá v Boha a neočekává jeho spásný zásah, všímá si kladných stránek pokorného a upřímného postoje obou autorů. Jejich realistický pohled na život, svobodu a smrt chápe jako důležitý krok na cestě k Ukřižovanému, neboť plné přijetí smrti, jež vyžadují, se blíží křesťanské poslušnosti Bohu, vyjadřované každodenním přijímáním kříže.⁴⁸

Další Boublíkova cesta vede ke křesťanské filosofii smrti. Nečekejme, že nám bude nabídnut široký přehled nauky o smrti v různých směrech křesťanské filosofie. Boublík neztrácí ze zřetele vytyčený cíl a nechce se k němu ubírat zbytečnými oklikami. Vybírá si tedy řešení Tomáše Akvinského, které považuje za moderní a realistické. Důležitým kladem Tomášovy filosofie je, že neodhlíží od jednoty tělesného a duchovního bytí člověka. Smrt tuto jednotu ničí, proto se ukazuje jako nelidská. Když Tomáš hledá vysvětlení pro způsob existence odloučené duše po smrti, nenachází řešení v rámci filosofie, nýbrž spoléhá se na Boží zásah. Boublík dochází k závěru, že „bytí pro smrt“ i smrt sama zůstává pro filosofii neproniknutelným tajemstvím. Jednotlivé filosofické výklady smrti mají větší či menší pravděpodobnost, ale žádný z nich nelze prokázat. Křesťanská filosofie může být ve svém výkladu optimističtější, pokud vychází z Boží prozřetelnosti a stvořitelské lásky. Zdá se oprávněné očekávat spásné řešení lidsky bezvýchodné situace od všemohoucího a milujícího Boha. Poněkud znejišťující je ovšem skutečnost, že stvořený řád je ovládaný bolestí a smrtí. Filosofie, která na rozdíl od teologie nemá možnost odvolávat se na prvotní hřích, spatřuje jako jediného původce smrtelného bytí Boha. A tak se tato křesťanská naděje stává „nadějí proti vší naději“. Žádná čistě rozumová úvaha nemůže nabídnout uspokojivou odpověď na otázku po smyslu smrti ani objasnit její obsah. Může člověka jen jistým způsobem připravit pro přijetí „moudrosti kříže“ – ta se ovšem nemá stát jen předmětem úvah, nýbrž je třeba ji prožít.⁴⁹

„Moudrost kříže“ je jakýmsi mostem, který Boublíkovi umožňuje překlenout onu propast, jež se rozevívá mezi lidskou touhou po svobodě a bytím odsouzeným k smrti. Poté, co jsme viděli, že filosofie tuto propast překlenout nemůže, nás Boublík přivádí ke kříži, aby nám odhalil určité řešení. Kříž nezbavuje smrt její kenotické složky, ale vrhá na ni jiné světlo.

⁴⁸ Srov. BOUBLÍK, V. *Setkání s Ježíšem*, Svitavy: Trinitas, 2002, s. 204.

⁴⁹ Srov. BOUBLÍK, V. *Člověk očekává Krista*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 142 – 144.

Smrt přestává být odsouzením a stává se povoláním. Tím nabývá zcela odlišné rozměry: odsouzení člověka nadobro zbavuje svobody, zatímco povolání svobodu předpokládá. Necháme-li se vést Boublíkovou teologií, spatříme smrt jako okamžik, v němž se v nejvyšší míře projevuje zničení a utrpení, ale zároveň se v něm uskutečňuje plnost svobody a lásky. Je to okamžik, ve kterém se každý člověk setkává s Kristem a je zván k tomu, aby se pro Něj rozhodl. Smrt ovládaná svobodou nachází svůj smysl a stává se lidskou. Moudrost kříže se tak jeví jako možné východisko z labyrintu světa určovaného smrtí a touhy srdce po plnosti života. K jejímu přijetí je ovšem nutná víra. Dalo by se říci, že Boublík představuje lidské očekávání jako zámek a učení o výkupné smrti jako klíč, který do zámku zapadá. Je si však vědom toho, že se každý musí rozhodnout sám, zda si klíč vezme, a pokusí se jím zámek svého očekávání odemknout.

Ale přece lze udělat ještě jeden krok, jenž do jisté míry ověřuje skutečný obsah výkupné smrti. Tento krok má své pevné místo v Boublíkově putování ke Zmrtvýchvstalému a je jím svědectví Ježíšovy smrti. V Ježíši z Nazareta se mysterium vykoupení vtělilo do dějin a tím se člověku poodhalilo. O Ježíšově prožívání smrti dostatečně vypovídají evangelia. Pro Boublíka má zvláštní důležitost výpověď evangelia svatého Jana, kde je Kristova smrt chápána jako Jeho „*hodina*“⁵⁰ – hodina, která Ježíše tíží a kvůli níž je svírán úzkostí, ale zároveň hodina, pro kterou přišel. Boublík zdůrazňuje lidskost Ježíšovy úzkosti ze smrti a Jeho osamělost v umírání. To proto, že člověk nemůže dost dobře proniknout výkupný rozměr Kristovy smrti, ale zajisté jej snáze přijme vírou, pokud se pozná v jejím lidském, hluboce lidském rozměru. O smrti v Ježíšově svědectví bude dále pojednáno důkladněji. (Stejně tak i o ostatních krocích, nyní chceme jen ukázat, co Boublík jednotlivými kroky sleduje).

Věřohodnost evangelní zvěsti o zmrtvýchvstání potvrzují také tzv. „viditelná znamení“, na která poukazovala již klasická apologetika. Jedná se především o skutečnost prázdného hrobu a o zjevení Zmrtvýchvstalého v dějinách. Klasická apologetika tato znamení představovala jako důkazy zmrtvýchvstání, Boublík mluví raději o náznacích. Spíše člověku skrytou pravdu naznačuje, než by mu ji vnucoval. Ukazuje, jak se tato dvě znamení vzájemně doplňují. Podotýká, že pro naši víru patrně nemají takovou důležitost jako pro apoštoly, podle jejichž víry bylo zmrtvýchvstání neodmyslitelně spjato se vzkříšením těla. Nicméně, jsou to znamení, která nedovolují, aby se náš pohled na Krista zastavil u kříže. Vedou nás dále, vybízejí nás, abychom Ukřížovaného nehledali mezi mrtvými. Sama o sobě nás nemohou přesvědčit o zmrtvýchvstání, jsou to však jakési stopy, po nichž se můžeme ve víře vydat.

⁵⁰ Srov. např. J 12, 27.

Boublík přikládá velký význam rovněž svědectví mučednické smrti, řeholního života i života všech křesťanů. Vždyť právě skrze autentické svědectví druhých se dnešní člověk může setkat se zmrtvýchvstalým Ježíšem. Kdyby evangelní zvěst o vykoupění ze smrti zůstala jen na úrovni nauky, snadno by se mohla lidem bez víry jevit jako pouhá iluze, neskutečná útěcha pro slabochy, kteří se neodvažují pohlédnout smrti pravdivě do očí. Pokud ovšem společenství křesťanů s živým Ježíšem ponese své plody v jejich viditelném životě, budou lidé moci vytušit, že ve vzkříšeném Kristu se opravdu uskutečnila budoucnost stvoření, a budou otevření pro přijetí poselství věčného života.

Poté, co nás Boublík přivedl do prázdného hrobu a postavil nás před svědectví o setkání se vzkříšeným Ježíšem, dostává se k samému zmrtvýchvstání. Promlouvá ještě o židovské nauce o vzkříšení a o tom, jak se promítla ve víře prvotní církve. Vysvětluje také některé eschatologické kategorie a snaží se je člověku co nejvíce přiblížit. Před zmrtvýchvstáním jakožto tajemstvím se ovšem pokorně zastavuje. Je si vědom toho, že lze racionálně pojednat o faktu zmrtvýchvstání, ale jeho obsah je přístupný jedině víře. Pokud jsme Boublíkovo uchopení tématu zmrtvýchvstání přirovnali k cestě, pak můžeme říci, že končí, pro někoho možná překvapivě, na rozcestí. Přivádí člověka tak daleko, jak jenom může, respektuje však plně lidskou svobodu, na níž závisí další pouť každého člověka. Ponechává proto prostor osobnímu rozhodnutí a v neposlední řadě také Boží milosti, protože víra, jež nám dává účast na mysteriu Kristovy smrti a zmrtvýchvstání, je dar. Pomocí filosofie a teologie Boublík postavil na rozcestí ukazatele, ale jen víra může jít dál.

V tomto bodě se tedy Boublíkova teologie s člověkem, jehož doprovází ke zmrtvýchvstání, loučí a my se zde rozloučíme s první kapitolou, abychom vstoupili do další části práce, která bude sledovat právě naznačený plán.

2 Od záhady smrti k tajemství kříže

To, že Boublíkova teologie zmrtvýchvstání je pevně spjata s pojednáním o smrti nás neudiví, pokud si uvědomíme, že také v křesťanském slavení velikonoční události si připomínáme nejprve Kristovo utrpení a smrt, abychom pak mohli prožít pravou radost z Jeho vzkříšení. Zmrtvýchvstání není myslitelné bez smrti, jak by se tedy teologie zmrtvýchvstání mohla obejít bez teologie smrti? Boublík nám chce představit kříž jako odpověď... ale odpovědi musí předcházet otázka! Tuto otázku není potřeba uměle vytvářet, smrt je snad tou

nejpalčivější otázkou, jež se neúprosně klade každému člověku. Nikdo z nás se jí nevyhne, to znamená, že na ni všichni hledáme nějakou odpověď. Možná, že všichni, byť i nevědomě, hledáme odpověď, kterou nám nabízí tajemství kříže.

2.1 Filosofický pohled na smrt

Otázkou smrti se vedle teologie zabývá také filosofie. A právě filosofický úhel pohledu je pro moderního a postmoderního člověka mnohdy přijatelnější než teologický. Vladimír Boublík ukazuje, v čem se filosofický pohled teologickému blíží, a kde jsou jeho nedostatky nebo lépe řečeno hranice. Za tímto účelem si vybírá několik filosofů a naslouchá jejich učení, které pak kriticky hodnotí. Nyní se s jednotlivými autory seznámíme, přičemž nebudeme vycházet přímo z jejich díla, ale z Boublíkovy interpretace.

2.1.1 Martin Heidegger

Martin Heidegger se narodil v roce 1889 a zemřel roku 1976. Je to jeden z největších filosofů své doby. Boublík si všímá, že vliv jeho filosofie se projevil i v díle dvou významných teologů: Karla Rahnera a Rudolfa Bultmanna.⁵¹ V pojednání o Heideggerově pojetí smrti se Boublík opírá především o jeho základní dílo *Bytí a čas (Sein und Zeit, Tübingen 1960)*.⁵²

Heideggerovi se přičilo, když byl nazýván ateistou, nicméně ve svém pochopení člověka a jeho údělu se nikdy neodvolává na Boha, proto jej můžeme pokládat za představitele ateistického humanismu. Některé směry ateismu se záměrně vyhýbají celistvému pohledu na smrt a ve snaze potlačit otázky, které vyvolává, ji redukuje na pouhou biologickou skutečnost zproštěnou lidského obsahu. Jiné ateistické proudy vykládají smysl života mříčím ke smrti ve světle dějinného pokroku lidského pokolení, čímž vlastně popírají hodnotu jednotlivého člověka jako osoby. To však neplatí o těch ateistických myslitelích, jež nacházejí pramen osobní důstojnosti v lidské svobodě tihnoucí k neustálému překonávání času a světa.⁵³ Takovým myslitelem je bezpochyby Martin Heidegger, který nahlíží smrt v celé její děsivé skutečnosti a nalézá v ní nový rozměr každého okamžiku. Právě svým upřímným nahlížením smrti si získává Boublíkovy sympatie.

⁵¹ BOUBLÍK, V. *Setkání s Ježíšem*, Svitavy: Trinitas, 2002, s. 194.

⁵² Tamtéž.

⁵³ Srov. BOUBLÍK, V. *Teologie dějin spásy*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 115.

Ke smrti se lze postavit dvojím způsobem: první postoj zaujímá povrchní člověk, který chce uniknout před úzkostí pramenící ze smrti, a proto ji vnímá jako skutečnost, jež „se děje“. Aby se nemusel konfrontovat se svým „*bytím pro smrt*“, chápe smrt ve smyslu „*umírá se*“ („*man stirbt*“), a tak se mu umírání stává čímsi vnějším a neosobním.⁵⁴ Tím ovšem klame sám sebe, odmítaje vlastní ohraničenost. Takový postoj je pro Heideggera nepřijatelný. Proto vybízí k druhému postoji, jenž se vyznačuje opravdovostí. Pokud lidská důstojnost pramení ze svobody, pak je nutné, aby smrt byla svobodou vědomě a bezvýhradně přijata. Lidská svoboda se zaměřuje na budoucnost. Nejjistější budoucností člověka je ovšem smrt. Je tedy třeba, aby smrt vyzývající svobodu k přijetí své omezenosti byla prožívána v každém okamžiku života. Jedině tak bude lidský život úplný.

Podle Heideggera vlastně neexistuje smrt sama o sobě, její existence se zakládá na existenci člověka jakožto „*bytí pro smrt*“. Člověk je „*vržen*“ do světa, vnímá nedostatečnost své existence, ale zároveň je nucen ji přijmout a vést ji k dovršení.⁵⁵ Lidský život spočívá v neustálém uskutečňování možností, to znamená, že je charakterizován trvalou nedokončeností. Tak se ovšem pozvolna vytrácí všechn smysl života a hrozí nebezpečí, že se naprosto rozplyne v onom nedokonalém a relativním bytí. Z tohoto nebezpečí má člověka vytrhnout smrt, která je jeho konečnou a nevyhnutelnou budoucností, a tak se stává měrou bytí a jeho dokonalým projevem. Úkolem člověka je pak přijmout vlastní existenci jako možnost smrti a na tomto pozadí prožívat ostatní možnosti. Jedině tehdy může být člověk plně sám sebou. Smrt má být trvale udržována ve stavu možnosti, aby dodávala nový rozměr všem dalším možnostem, které nabývají skutečný význam teprve v konfrontaci se smrtí, jež je možností povýtce.

Mimoto, smrt prožívaná jako neustálá možnost nutí člověka k tomu, aby se cele soustředil na přítomnost, která tak získává ráz plnosti. Svoboda mající na zřeteli svou omezenost, jež spočívá ve smrti, je vedena k tomu, aby zhodnocovala a naplňovala každý okamžik, v němž se právě nachází. Jakákoliv kladná možnost se na pozadí možnosti pro nicotu stává oslavou bytí. Dílčí svobodné rozhodnutí přijímá v kontextu smrti charakter rozhodnutí výlučného a celistvého.⁵⁶ Podle našeho mínění se zde Heideggerovo myšlení velmi blíží Boublíkovu pojetí smrti jako závěrečného rozhodnutí. Snad se mu ani nemůže blížit více, máme-li na paměti jeho ateistický úhel pohledu, který mu nedovoluje jít v úvahách za smrt.

⁵⁴ Srov. BOUBLÍK, V. *Člověk očekává Krista*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 123.

⁵⁵ Srov. tamtéž, s. 122.

⁵⁶ Srov. tamtéž, s. 125.

Heidegger si uvědomuje, že filosofie může sotva předkládat smrt coby jedinou opravdovou možnost dokonalého sebeuskutečnění. Realisticky se smrt jeví spíše jako závěrečné a úplné zničení svobody i života vůbec. Ovšem ani to se Heideggerovi nezdá zcela prokazatelné, proto mluví o smrti raději jako o „*možném zničení našeho bytí*“, na což nás upozorňuje Boublík.⁵⁷ Nicméně, řešení života pro smrt, jež spočívá v jejím svobodném prožívání, je docela dobře přijatelné. Smrt pak není pouhým zdrojem zničení lidského života, ale je také pramenem jeho nového obsahu. Tak získává i svou pozitivní stránku, aniž by byla zastírána její děsivá tvář. V tomto bodě se Heidegger shoduje s křesťanstvím: křesťanské učení nikterak neumenšuje krutost smrti, přitom však odhaluje také její spásný rozměr.

A co o Heideggerově pojetí smrti soudí náš česko-římský teolog? Domnívá se, že „*v oblasti filosofie, která nechce mluvit o Bohu, není snad možno najít hlubší a kladnější řešení pro smrt*“.⁵⁸ Hodnotí tedy Heideggerův pokus pozitivně, ačkoliv jej vnímá jako nedokonalý, což vyjadřuje slovy: „*v oblasti filosofie, která nechce mluvit o Bohu...*“. Co u Heideggera především oceňuje, to je jeho pravdivost. Boublík právě jako Heidegger nesnáší povrchnost. Proto si váží toho, že Heidegger hledí na smrt zpřímá a nepřivírá před ní oči, ačkoliv jeho zorný úhel je poněkud zúžený tím, že nepřijímá víru v Boha. Neúplný obraz smrti mu pak nedovoluje nalézt pro ni úplné řešení. Ovšem i částečné řešení pokládá Boublík za přínosné: nedochází sice k cíli, ale ubírá se správným směrem, je smutné, neboť postrádá skutečnou naději, kterou může dát jedině Bůh, ale určitým způsobem člověka pro přijetí této naděje připravuje. A za to je Boublík Heideggerovi vděčný.

2.1.2 Albert Camus

Francouz Albert Camus byl Heideggerovým současníkem – žil v letech 1913 až 1960. Proslavil se především jako literát. Boublík uvádí, že pro jeho výklad Camusova řešení záhady smrti jsou podstatná dvě autorova filosofická díla: *Le Mythe de Sisyphe (Mýtus o Sisyfovi, Paříž 1942)* a *L'homme révolté (Revoltující člověk, Paříž 1952)*;⁵⁹ z četných citací, které výborně vystihují pojednávanou problematiku, však vytušíme, že byl vynikajícím znalcem rovněž Camusovy literární tvorby. Všimá si, že tematikou bolesti a smrti jsou prostoupena všechna jeho díla bez výjimky.

⁵⁷ Srov. BOUBLÍK, V. *Setkání s Ježíšem*, Svitavy: Trinitas, 2002, s. 196.

⁵⁸ Tamtéž, s. 198.

⁵⁹ Srov. BOUBLÍK, V. *Člověk očekává Krista*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 126.

Camus je na rozdíl od Heideggera hrdý ateista nebo lépe řečeno antiteista, poněvadž Boha nepopírá, ale vyzývá Ho, mohli bychom dokonce říci, že Ho žaluje, vytýkáje Mu Jeho mlčení.⁶⁰ Nedokáže se smířit s představou Boha Stvořitele, který by byl původcem světa, kde vládne bolest a smrt, a kde trpí nevinní. Nehodlá akceptovat světonázory, které ideou Boha a příslibem budoucího ráje ospravedlňují přítomné utrpení a bezpráví. Poukazuje na to, že ve jménu Boha, ve jménu věčné blaženosti již bylo ve světě napácháno mnoho zla, a v tom mu bohužel musíme dát za pravdu. Camus odmítá všechny ideologie a náboženství nabízející spásné východisko ze smrti, protože se nechce dát oklamat žádnou iluzí. Nechce utíkat před skutečností, před níž podle jeho přesvědčení není úniku.

To ale neznamená, že by jeho postoj ke smrti byl zcela rezignující. Boublík v jeho tvorbě pozoruje určitý vývoj a upozorňuje nás, že zejména ve svých posledních dílech se Camus snaží dát alespoň nějaké řešení života odsouzeného k smrti.⁶¹ Zřiká se každé utopie. Ví, že nemůže nabídnout řešení smrti jako takové, nemůže člověka osvobodit od nevyhnutelné budoucnosti, proto se orientuje na přítomnost. Smysl života nalézá v úsilí učinit svět kolem sebe, nakolik je to možné, lidštějším, v solidaritě a v bratrské pomoci těm, kdo pomoc potřebují. Lze tedy říci, že podle Camuse je lidský život smysluplný, pokud se stane životem pro druhé. Boublík toto jeho nasměrování výstižně nazývá „*svatostí bez Boha*“.⁶² K takové svatosti Camuse přivádí upřímná láska ke světu, k člověku, jaký je. Podobně svatost hlásaná evangeliem vychází z lásky k bližnímu, ta se ovšem odvozuje z Lásky Boží (srov. J 13, 35; Mt 22, 37). Camus nevěří v dosažitelnost světa bez bolesti a smrti, ale chce nutné utrpení aspoň zmírnit prostřednictvím lásky a vzájemnosti.

Ani podle křesťanské víry není možné lidskými silami vybudovat ráj, tedy svět zproštěný všeho utrpení. Takovéto titánské snahy jsou scestné a kdykoliv se v dějinách objevily, musely nutně skončit nezdarem. Dokonalé osvobození světa od bolesti a smrti není v silách člověka, ale křesťan, který věří v absolutní lásku Stvořitele, smí doufat ve spásný zásah Boží moci. Tím ovšem neuniká trpkému lidskému údělu ani není zbaven povinnosti přispívat podle svých možností k postupnému vytváření lepšího světa, jak by se obával Camus. Svatost, ke které vyzývá Ježíš, se musí projevovat láskou ke konkrétnímu člověku a pokorným přijímáním kříže všedního života. V tom je Camusovo myšlení blízké křesťanskému a může být dokonce chápáno jako předjímání vzájemnosti hlásané Kristem.⁶³

⁶⁰ Srov. BOUBLÍK, V. *Člověk očekává Krista*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 126.

⁶¹ Srov. BOUBLÍK, V. *Setkání s Ježíšem*, Svitavy: Trinitas, 2002, s. 200.

⁶² BOUBLÍK, V. *Člověk očekává Krista*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 129.

⁶³ Srov. tamtéž, s. 132.

Boublík zachycuje také Camusův postoj k Ježíšově osobě. Píše, že Camus se v rámci svého rozboru dějin protkaných utrpením nevinných nemohl nasetkat s Ukřižovaným.⁶⁴ Kristova smrt je podle něj ospravedlnitelná, věříme-li v Jeho božství: pak Bůh trpí a umírá zcela svobodně pro záchranu člověka a světa, a tím dává smrti určitý smysl. Tento smysl se ovšem ztrácí zároveň s vírou, že Ježíš byl vtělený Bůh.. Pokud byl Ježíš z Nazareta pouze člověk, nespravedlivě odsouzený a ukřižovaný, stává se Jeho smrt jen dalším důvodem k žalobě Boha, jenž mlčí vůči páchanému bezpráví.⁶⁵ Camus se zřiká Boha, sotva tedy může věřit v božství Ježíše Krista. Ano, setkal se s Ukřižovaným, nasetkal se však se Zmrtvýchvstalým, který by v jeho srdci zažehl víru. Proto mu, podobně jako učedníkům putujícím do Emaus (srov. L 13, 24 – 20), Ježíšova smrt není zdrojem naděje, nýbrž jen zármutku. Učedníci z Lukášova evangelia byli zklamaní, neboť věřili, že Ježíš je Mesiáš,⁶⁶ Camus se chce vyhnout zklamání, proto v Ježíšovo mesiášství nevěří. Obdivuje však Krista jako člověka, který hledal cestu ke zmírnění utrpení ve světě.

Lidský život vedoucí ke smrti, která nemilosrdně zhaší všechny touhy a pohřbívá každé úsilí, se Camusovi jeví jako Sisyfův trest, o němž vypráví řecká mytologie. Sisyfos byl odsouzen k tomu, aby před sebou navěky válel obrovský balvan do strmého kopce. Pouze kdyby se mu podařilo převalit kámen na druhou stranu, byl by od tohoto osudu osvobozen. Ovšem kámen byl příliš těžký, proto pokaždé spadl zpět dolů a Sisyfos musel znovu a znovu začínat se svou absurdní námahou.⁶⁷ Stejně absurdní se zdá být život, jenž končí smrtí. Chceme-li vyjádřit rozdíl mezi Camusovým myšlením a křesťanstvím, můžeme použít téhož obrazu. Křesťan, který tlačí svůj balvan do kopce věří, že na tuto námahu není sám. Jeho síly by k převalení balvanu přes kopec jistě nestačily, ale Kristus již balvan převalil a tím člověku vydobyl vysvobození. S Kristem není lidská námaha nesmyslná, neboť vede k reálnému cíli, s Ním a v Ném může každý onen pověstný balvan převalit.

Camus tuto naději odmítá, odmítá vlastně jakoukoliv naději a to mu Boublík vytýká.⁶⁸ Cení si však toho, že Camus ve své filosofii odhaluje propast, která zeje mezi svobodou tíhnoucí k plnosti lásky a protikladnou prázdnotou smrti. Tuto propast může odhalit jen ten, kdo miluje život a hledá způsob, jak jej naplnit. Camus navzdory vši beznaději miloval život a miloval člověka. Jestliže s Heideggerem Boublíka spojovala především pravdivost, pak

⁶⁴ Srov. BOUBLÍK, V. *Setkání s Ježíšem*, Svitavy: Trinitas, 2002, s. 202.

⁶⁵ Srov. BOUBLÍK, V. *Člověk očekává Krista*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 130.

⁶⁶ Srov. „*A my jsme doufali, že on je ten, který má vykoupit Izrael...*“ (L 24, 21).

⁶⁷ Srov. BOUBLÍK, V. *Setkání s Ježíšem*, Svitavy: Trinitas, 2002, s. 200.

⁶⁸ Srov. tamtéž, s. 205.

s Camusem ho poutá právě tato upřímná láska k člověku a ryzí lidskost. Camusovo řešení smrti se mu zdá smutné, skromnou radost nalézá tento filosof jen v bratrské pomoci bližním a ve společenství s nimi. Proto člověka vybízí k činné lásce. Boublík poukazuje na to, že ačkoliv Camus nevěří v žádné skutečné řešení, přesto jej hledá.⁶⁹ Jakési „*očekávání bez očekávání*“ se mu stává metafyzickou hodnotou života odsouzeného k smrti.⁷⁰ Třebaže se Camus distancuje od náboženské víry, zdá se nám, že to, čím je Boublíkovi blízký, velmi dobře vyjadřují slova Žalmu 131:

*„Nemám, Hospodine, domýšlivé srdce ani povýšený pohled.
Neženu se za velkými věcmi, za divy, jež nevystihnu,
nýbrž chovám se klidně a tiše. Jako odstavené dítě u své matky,
jako odstavené dítě je ve mně má duše,
Čekej, Izraeli, na Hospodina nyní i navěky.*

2.1.3 „Křesťanská“ filosofie smrti

Ačkoliv Boublík respektuje oba představitele ateistického humanismu, jež jsme si právě představili, považuje jejich pohled za částečný. Obává se, že řešení smrti, které nabízejí, by tím mohlo být zcela zpochybněno. Proto považuje za nutné doplnit filosofický výklad smrti těchto dvou autorů o stanovisko „křesťanské“ filosofie,⁷¹ přičemž má na mysli filosofii, která uznává Boží existenci a nesmrtelnost duše, aniž by se odvolávala na víru ve věčný život.⁷² V tomto směru je mu nejbližší filosofie svatého Tomáše Akvinského. Boublík při různých příležitostech opakuje, že si Andělského učitele volí z osobního přesvědčení, že jeho filosofická antropologie hledí na člověka skutečnosti odpovídajícím způsobem a je blízká nauce Pisma svatého, nikoliv tedy proto, že by se upínal na jednu teologickou „školu“.⁷³ Ve svých úvahách vychází především z následujících Tomášových spisů: *De veritate*, 9. 19, a 1; *Contra Gentiles*, C. IV., a 79; e. IV., a 52; *Summa theologica* I, q. 89. q. 1, 9. 76 a 5.⁷⁴ Nechce rozebírat Tomášovu nauku o smrti v celé její šíři, protože by to v dané souvislosti nebylo opodstatněné. Třebaže Boublík pokládá učení (zvláště antropologii) svatého Tomáše za velmi moderní, sleduje docela jiné zájmy než tento slavný středověký filosof. Proto z jeho myšlenek zachycuje jen ty, které mu mohou být k užitku a neodklání se od svého záměru vytvořit

⁶⁹ Srov. BOUBLÍK, V. *Setkání s Ježíšem*, Svitavy: Trinitas, 2002, s. 199.

⁷⁰ Srov. BOUBLÍK, V. *Člověk očekává Krista*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 128.

⁷¹ Uvědomujeme se, že pojem „křesťanská“ filosofie smrti je poněkud diskutabilní, proto jej uvádíme v uvozovkách.

⁷² Srov. BOUBLÍK, V. *Člověk očekává Krista*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 136.

⁷³ Srov. např. BOUBLÍK, V. *Dall'esperienza della morte all'incontro con la Croce*. In *Ricerche religiose* 6, 1971, s. 40-41.

⁷⁴ Srov. BOUBLÍK, V. *Člověk očekává Krista*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 137.

prostor pro rozhovor mezi člověkem konfrontovaným se smrtí a „moudrostí kříže“. Dále bychom chtěli připomenout, že náš česko-římský teolog se vždy snaží užívat jazyka co možná nejbližšího současnému člověku (o kterého mu především jde). Soustředí se tedy na obsah Tomášova učení, aniž by se nechal omezovat kategoriemi řecké filosofie, jimiž se vyjadřuje „Doctor Angelicus“.

Akvinského filosofie je jedinečná tím, že nahlíží člověka jako bytostnou jednotu těla a duše. Staví se tak proti těm filosofickým proudům, které považují tělo za jakési vězení duše (platonismus) nebo za pouhý nástroj ducha (idealismus) a smrt pak chápou jako vysvobození. Vliv těchto proudů se projevil také v křesťanství, proto byl význam těla často umenšován. Podle svatého Tomáše se jednotu těla a duše projevuje jak v řádu bytí, tak v řádu jednání. Připomíná, že i v těch nejduchovnějších oblastech lidského života, jako je láska, poznání nebo utváření osobnosti, má hmotný svět své nenahraditelné místo.⁷⁵ Jak bychom mohli milovat či poznávat bez těla? A zároveň vše hmotné je v životě člověka prostoupeno duchovním prvkem. Boublík je přesvědčen, že jen takovýto pravdivý pohled na lidské bytí se může stát základem pro správné řešení filosofické záhady smrti. Je-li člověk jednotou těla a duše, znamená smrt jeho zničení, a na tom by se podle jeho názoru měla shodnout každá filosofie, ať křesťanská nebo ateistická. Bohužel se zdá, že se většinou klade příliš silný důraz na jeden z obou prvků, zatímco druhý je upozadřován. Dnešní doba připisuje velkou důležitost tělu, mezi přední hodnoty patří zdraví, krása, mládí. Oproti tomu ve středověku udávala směr myšlení teologie do značné míry proniknutá platonismem. Teologické učení o věčném životě se nápadně blížilo Platónově nauce o nesmrtelnosti duše. Platón nevidí ve smrti zničení člověka, naopak: posmrtný život duše „osvobozené“ od těla se mu jeví dokonalejší než život v těle. Tento model se vloudil i do křesťanského smýšlení (a dodnes je v něm patrný). Tomášova antropologie zdůrazňující jednotu tělesného a duševního se v tomto kontextu zdála být příliš materialistická.⁷⁶ Ve skutečnosti však předkládá realistický obraz člověka, který se dobře slučuje s výpovědí Písma svatého. Proto v něm Boublík nalézá zalíbení.

Tělesnost není znakem nějakého „nižšího“ jednání, nýbrž náleží ke každému projevu života. Člověk „je“ a jedná pouze jako podstatná jednotu vytvořená dvěma zmíněnými rozměry, přičemž oba jsou pro lidské bytí a život stejně nutné.⁷⁷ Tomáš nepochybuje o tom, že duše žije po smrti dál, nicméně je zřejmé, že smrt znamená konec člověka coby nedílné jednoty duše a těla. Člověk je svou přirozeností zaměřen k sebezáchově a k plnému

⁷⁵ Srov. BOUBLÍK, V. *Setkání s Ježíšem*, Svitavy: Trinitas, 2002, s. 206.

⁷⁶ Srov. BOUBLÍK, V. *Člověk očekává Krista*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 138.

⁷⁷ Srov. tamtéž, s. 139.

uskutečnění svých duchovních i tělesných možností, nalézá však smrt, která násilně ukončuje jeho budoucnost. V tomto smyslu je smrt „protipřirozená“ („*contra naturam*“), Boublík říká raději „nelidská“.⁷⁸ Každá filosofie, která se snaží poctivě vypořádat s problémem smrtelnosti, naráží na tento bolestný rozpor mezi vzmachem svobody a smrtí, jež ho nelítostně zhasí. Viděli jsme, že Heidegger právě jako Camus hledali způsob, jak se s touto skutečností vyrovnat. „Křesťanská“ filosofie stojí před stejnou otázkou. V lidském bytí se utkávají dvě síly: jedna pramení z ducha a tíhne k životu, druhá vychází z hmoty a spěje ke smrti. Ačkoliv je to těžko pochopitelné, vítězem tohoto střetu se stává rozkladná síla smrti. Smrt porážející osobní svobodu, která je nejhlubším zdrojem lidské důstojnosti, odporuje určení člověka.

Je-li Tomáš přesvědčen o nesmrtelnosti duše, vyvstává před ním další otázka: jak může duše žít v odloučenosti od těla? Jeho vysvětlení stavu „odloučené duše“ se neobejde bez obtíží. Jelikož neochvějně trvá na jednotě mezi duší a tělem, spatřuje v tomto stavu cosi protipřirozeného. Jisté ospravedlnění takového protipřirozeného stavu nachází v učení o Boží Prozřetelnosti, v jehož světle ho vykládá jako trest. Filosofie ovšem nemůže kalkulovat s prvotním hříchem a následným trestem. Z výše uvedeného lze proto učinit závěr, že stav, který vzniká ve smrti, je filosoficky neospravedlnitelný.⁷⁹ To Andělského učitele přivádí k odvážnému tvrzení, že filosofie má právo, ba dokonce povinnost, pomýšlet na možnost budoucího oživení mrtvého člověka. Boublík v této souvislosti pokaždé cituje následující Tomášova slova, kterým tedy zjevně připisuje velkou důležitost: „*Není možné, že to, co je (v člověku) přirozené a nutné, by bylo pomíjivé a skoro nic; a naopak to, co je protipřirozené a samo sebou příležitostné, by se mělo stát definitivním, kdyby duše zůstala vždy bez těla (In I Cor. c. 15, I. 2).*“⁸⁰ Důvodem, proč tato slova našeho teologa natolik zaujala, je především jejich moderní ráz. Velký středověký myslitel se podobně jako existencialista Camus bouří proti absurdnímu závěru lidské budoucnosti, který je v rozporu s důstojností člověka. Oba dva filosofové požadují řešení pro smrt, zatímco však Camus nepředpokládá žádnou formu posmrtného života a důsledně popírá Boží existenci, Tomáš se na Boha obrací a doufá v Jeho zásah. Taková naděje má v rámci filosofie určité odůvodnění, nicméně zůstává nadějí a nelze ji považovat za filosofické řešení problému.

⁷⁸ Srov. BOUBLÍK, V. *Setkání s Ježíšem*, Svitavy: Trinitas, 2002, s. 206.

⁷⁹ Srov. BOUBLÍK, V. *Člověk očekává Krista*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 140.

⁸⁰ Tamtéž; BOUBLÍK, V. *Setkání s Ježíšem*, Svitavy: Trinitas, 2002, s. 207-208; BOUBLÍK, V. *Teologie dějin spásy*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 121; BOUBLÍK, V. *Dall'esperienza della morte all'incontro con la Croce*. In *Ricerche religiose* 6, 1971, s. 43.

Patrně díky skrytému působení platonismu není stav „odloučené duše“ v křesťanském povědomí ničím znepokojujícím. Tomáš Akvinský však ukazuje, že je třeba vnímat jej jako hluboce znepokojujivý. Vždyť spojení s tělem náleží k ontologickému obsahu lidské duše.⁸¹ Žít znamená podle Andělského učitele poznávat, milovat a doufat. Tyto činnosti ovšem závisí na tělesném prožívání, proto se život duše po smrti těla zdá být nemyslitelný. Křesťan Tomáš se ale nemůže vzdát víry v posmrtný život, proto hledá nějaké vysvětlení. Pokorně vyznává, že „*takové vysvětlení je ,velmi obtížné‘*“.⁸² Boublík jistě čekal právě na toto pokorné vyznání, s kterým jsme se setkali také u Heideggera a Camuse. Jistě, oba ateističtí autoři k němu dospěli naprosto odlišným způsobem, nicméně všichni tři filosofové se shodují na tom, že lze sotva nabídnout racionálně podložené řešení smrti. Akvinský vidí jediné možné východisko ze slepé uličky, do níž se dostal, v předpokladu, že Bůh daruje duši v okamžiku odloučení od těla „*nový způsob bytí a jednání*“.⁸³ Křesťanská víra vyžaduje bezmeznou důvěru v Boží lásku, která se osvědčuje odvážným „skokem do Boží náruče“. Je však otázkou, zda takovéto skoky může podnikat Doctor Angelicus na půdě filosofie...

Boublíkovi se Tomášova filosofická „víra“ zamlouvá, nicméně podotýká, že ji není možné pokládat za filosofické řešení otázky. Tomáš se odvolává na nauku víry, kterou nepodepírá žádným skutečným důkazem. Záhada smrti se tedy ukazuje jako rozumově nerozřešitelná, filosofie zde naráží na své hranice, které nemůže překročit. Andělský učitel dochází ke skromnému závěru, že odpověď na předloženou otázku lze očekávat jedinečně od Boha. Nezbyvá než doufat v Jeho zásah. Je to poněkud smutný závěr, třebaže ponechává, nebo snad lépe řečeno vyhláší určitou naději. Někdo by tímto závěrem mohl být zklamán, ale Boublík jej vítá, protože přímo nahrává jeho záměru. Tam, kde filosofie svatého Tomáše končí, může náš teolog navázat učením o „moudrosti kříže“. „Nezbyvá než doufat v Boží zásah, prosit a očekávat...“, vyznává Tomáš Akvinský. „...očekávat slovo (nebo Slovo?), které by člověku odhalilo tajemství, událost (nebo Událost?), která by vedla do záhadných propastí smrti“, rozvíjí jeho vyznání Boublík.⁸⁴ „*Pouze Boží Slovo osvětluje budoucnost bytí pro smrt*“.⁸⁵

⁸¹ Srov. BOUBLÍK, V. *Setkání s Ježíšem*, Svitavy: Trinitas, 2002, s. 207.

⁸² BOUBLÍK, V. Dall'esperienza della morte all'incontro con la Croce. In *Ricerche religiose* 6, 1971, s. 42.

⁸³ Srov. BOUBLÍK, V. *Setkání s Ježíšem*, Svitavy: Trinitas, 2002, s. 208.

⁸⁴ Srov. BOUBLÍK, V. Dall'esperienza della morte all'incontro con la Croce. In *Ricerche religiose* 6, 1971, s. 44.

⁸⁵ Srov. BOUBLÍK, V. *Člověk očekává Krista*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 131.

2.1.4 Shrnutí

K čemu nás tento filosofický exkurz přivedl? Martin Heidegger a Albert Camus nám pomohli objevit všeobecně lidské postoje, které tvoří jistý podklad pro dialog mezi zkušeností smrti a moudrostí kříže. Ačkoliv jejich řešení mají své nedostatky, na něž jsme upozornili, v podávané souvislosti mohou být pravdivá. Boublík soudí, že jejich nedostatky patrně zpozoruje jen ten, kdo vyznává víru v Boha Stvořitele.⁸⁶ Člověku, který vnímá, že je povolán k účasti na Božím životě, a touží po společenství s Bohem, bude každé řešení smrti nabízené ateistickým humanismem připadat neúplné a „prázdné“. Ateistický postoj totiž nevstřebává všechny základy naděje, jež přece mají své filosofické opodstatnění, jak ukazuje Tomáš Akvinský.

Zásluhy Heideggera a Camuse je potřeba vidět v tom, že si hluboce uvědomují lidskou ubohost a nedostatečnost, odhalují drásající protiklad mezi svobodou a smrtí, a s pokorou se zastavují před filosofickým tajemstvím. V těchto bodech se shodují s „křesťanskou“ filosofií. Boublík věří, že „pravdu lze objevit, i když se zkoumání zastaví před tajemstvím“.⁸⁷ Možná, že v tomto případě dokonce jediné tehdy. V pokorném čekání spatřuje náš teolog první krok k řešení.⁸⁸

Heidegger i Camus docházejí ke společnému závěru, že osvobození od smrti nelze očekávat od lidské svobody, jež nedokáže vlastní silou smrt překonat. Také v tom se oba ateističtí myslitelé shodují s „křesťanskou“ filosofií zastoupenou Tomášem Akvinským. Nepřipouštějí však naději, že by se ze smrti mohl zrodit nový život. Taková naděje se jim jeví falešná, snad i zbabělá. Proto jediné řešení odpovídající lidské důstojnosti vidí v upřímném přijetí smrti, která tak sice neztrácí svou nesmyslnost, ale obohacuje život o jinak netušený rozměr. Smrt jakožto jistá budoucnost vytrhuje člověka z bezbřehé relativity bytí, v níž by se mohl utopit.

Postoj ateistického humanismu může nalézt své rozvinutí v Kristově poselství. Touha po věčnosti žije v určité formě v srdci každého člověka a bouří se proti absurditě smrti. Křesťan nenachází u Boha únik před smrtí, nýbrž její smysl a obsah. Člověk, který nenahlíží svůj úděl pouze v perspektivě vlastní svobody, ale vyznává, že jediným skutečným Pánem lidského

⁸⁶ Srov. BOUBLÍK, V. *Teologie dějin spásy*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 118.

⁸⁷ BOUBLÍK, V. *Člověk očekává Krista*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 131.

⁸⁸ Srov. BOUBLÍK, V. *Setkání s Ježíšem*, Svitavy: Trinitas, 2002, s. 211.

údělu je milující Bůh, smí doufat proti vši naději.⁸⁹ Mít „naději proti vši naději“ (Řím 4, 18) znamená rozhodnout se pro budoucnost svobody a lásky navzdory nevyhnutelné prázdnotě smrti. Bůh, jenž stvořil svět z ničeho, jistě může proměnit i smrt v cestu k životu.⁹⁰

Okamžik smrti, právě jako „život“ po smrti, představuje pro každou realistickou filosofii neproniknutelné tajemství. „*Pouze otázky lze řešit, tajemství se tuší, zakouší, prožívá*“, říká Boublík.⁹¹ Moudrost kříže, ke které náš teolog po celou dobu mří, se prožívá...

2.2 Kříž – řešení smrti?

Ježíš Kristus nabízí člověku řešení pro smrt, podává mu ruku, aby ho provedl jejími temnými propastmi, jimiž sám prošel. Ve výkupné události kříže ztratila smrt poslední slovo a stala se přechodem do věčného života. Tento přechod však není prostý bolesti a zůstává obestřen mlhavým závojem tajemství, který může být poodhalen jedině vírou. Jen očima víry lze spatřit v kříži východisko z hlubin smrti - východisko zcela neočekávané a přece odpovídající lidskému očekávání. Nevěřící člověk nevnímá kříž jako spásnou událost, a proto setrvává ve svém vzývání. Kříž tedy není nezpochybnitelným řešením smrti, nýbrž nabízeným řešením, za kterým zůstává otazník. Ten by se mohl zmenšit, kdyby člověk v poselství kříže zaslechl odpověď na své volání.

Boublík chce ukázat, že kříž dává odpovědi na ty nejpodstatnější otázky. Také v setkání s Ukřižovaným věnuje zvláštní pozornost tajemství smrti. Usuzuje totiž, že současný člověk se spíše pozná v úzkosti ukřižování než v radosti vzkříšení.⁹² To jistě platilo o člověku dvacátého století, který se musel vyrovnávat s hrůzami válek, byl oťresen nezměrnou ničivostí atomových bomb a zlem koncentračních táborů. Domníváme se však, že tyto rány se již pomalu zahojily léčivým působením času. I dnešní lidé jistě zakoušejí mnoho bolesti a bezpráví, a proto se mohou nalézt v utrpení Ukřižovaného. Nicméně věříme, že pocítují rovněž hlubokou touhu po neutuchající radosti, kterou marně hledají ve všech krásách světa. To se projevuje konzumním způsobem života ovládajícím naši kulturu. Aniž bychom tedy polemizovali s Boublíkem, který citlivě vnímal požadavky své doby, myslíme si, že stejně důležité jako nechat zazářit tvář Ukřižovaného (srov. LG, č. 8)⁹³ je dnes přinášet člověku

⁸⁹ Srov. BOUBLÍK, V. *Teologie dějin spásy*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 118.

⁹⁰ Srov. BOUBLÍK, V. *Setkání s Ježíšem*, Svitavy: Trinitas, 2002, s. 210-211.

⁹¹ BOUBLÍK, V. *Člověk očekává Krista*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 131.

⁹² Srov. tamtéž, s. 152.

⁹³ Srov. BOUBLÍK, V. *Dall'esperienza della morte all'incontro con la Croce*. In *Ricerche religiose* 6, 1971, s. 48.

radostnou zvěst o Zmrtvýchvstalém. Přitom chápeme, že Boublík kladl tak velký důraz na tajemství smrti, aby se učení o moudrosti kříže nejevilo nevěrohodné. V souvislosti jeho života to navíc bylo hluboce autentické. Věrohodnost moudrosti kříže podepírá náš teolog dále svědectvím o zkušenosti smrti v životě Ježíše Krista a těch, kteří se rozhodli Ho následovat.

2.2.1 Moudrost kříže

Téma této podkapitoly má v učení našeho autora rozhodující význam, proto se jím budeme náležitě zabývat. Pojednání o moudrosti kříže je vlastně učením o výkupné smrti. Boublík se zde inspiruje především teologií smrti K. Rahnera a L. Borose.⁹⁴ Toho si všímá v již zmiňované licenciátní práci také Jiří Žurek.⁹⁵ Je však třeba dodat, že ačkoliv Vladimír Boublík nachází v Rahnerově a Borosově díle inspiraci, není k jejich podání nekritický. Vytýká oběma autorům příliš jednostranný a optimistický pohled, který nevěnuje dostatečnou pozornost kenotické složce smrti.⁹⁶ Boublík nikdy neztrácí ze zřetele, že smrt má také krutou tvář, a připomíná to i tehdy, když ji představuje jako spásný okamžik. Zdůrazňuje též, že moudrost kříže by neměla zůstat pouhou naukou, nýbrž je třeba ji neustále uvádět do života. Věřící člověk přijímá moudrost kříže jako řešení pro smrt, proto už řešení nevzývá, ale prožívá jej.

Ve světle moudrosti kříže se smrt stává pro člověka jedinečným okamžikem spásy. Neztrácí svoji zdrcující podobu, zásadním způsobem se však proměňuje její obsah viditelný zrakem víry. Tato proměna není zásluhou člověka, nýbrž děje se Boží milostí, která vzkřísila z mrtvých Ježíše Krista. Kristus svou smrtí přinesl Bohu nejdokonalejší oběť, Jeho kříž se stal nejvyšším projevem lásky člověka k Bohu. I Ježíšova láska se ovšem ve chvíli smrti setkala s Božím mlčením. V jeho úzkostném zvolání „Bože můj, Bože můj, proč si mě opustil?“ (Mt 27, 46) zaznívá ono všeobecně lidské vzývání (srov. Ž 22, 2), které postaveno tváří v tvář utrpení a smrti nenalézá žádnou odpověď.⁹⁷ Toto záhadné Boží mlčení v tíživém okamžiku smrti chápe teologie jako určité zadostiučinění, jako trest za lidský hřích. A přece se Bohu Kristova oběť zalíbila a nezůstala navždy bez odpovědi. Bůh si ve svém tajemném úradku

⁹⁴ Konkrétně se jedná o následující díla: Rahner, K. *Sulla teologie della morte*, Brescia 1965; Boros, L. *Mysterium mortis. L'uomo nella decisione ultima*, Brescia 1969. Vedle toho autor odkazuje na tyto práce: Bordoni, M. *Dimension antropologiche della morte*, Roma 1969; Schmaus, M. *I nonssimi di ogni uomo*, Ed. Paoline 1970, s. 31-80. Viz. BOUBLÍK, V. *Člověk očekává Krista*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 153.

⁹⁵ Srov. ŽUREK, J. *Život Vladimíra Boublíka a recepce II. vatikánského koncilu v jeho díle...*, s. 42.

⁹⁶ Srov. BOUBLÍK, V. *Teologie dějin spásy*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 133.

⁹⁷ Srov. BOUBLÍK, V. *Člověk očekává Krista*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 158.

přál ponížení svého Služebníka, aby ho poté vyvýšil (srov. Iz 53, 10-12), přál si Jeho smrt, aby Mu dal povstat k věčnému životu. Sám Ježíš, když mluvil o „hodině svého oslavení“, tzn. o své smrti, řekl Ondřejovi a Filipovi: „...*jestliže pšeničné zrna nepadne do země a nezemře, zůstane samo. Zemře-li však, vydá mnohý užitek*.“ (J 12, 24). Věříme, že Ježíšova smrt skutečně přinesla „*mnohý užitek*“, jímž je spása, která se v okamžiku smrti nabízí každému člověku. Bůh odpověděl na Kristovu lásku tím, že Ho svou mocí vzkřísil z mrtvých. Skrze Krista můžeme také my proměnit svou smrt v jedinečnou oběť lásky. Smíme doufat, že Ten, který vzkřísil z mrtvých Ježíše Krista, obživí svým Duchem také nás (srov. Ř 8, 11).

Řekli jsme, že Boží mlčení bývá vysvětlováno jako trest zaviněný lidským hříchem. V této souvislosti se nelze nezmínit o dějinně spásné „dialektice“ hříchu a vykoupení, která tvoří jeden z nosných prvků Boublíkovy teologické antropologie. Karel Simandl pokládá tuto dialektiku za autorův originální objev.⁹⁸ Jedná se o zcela zvláštní dialektiku, jež má pramálo společného s historickou dialektikou v moderní filosofii. Její podstata spočívá v napětí, které existuje v Božím dobrozdání mezi předurčením člověka ke spáse a dopuštěním hříchu. Toto napětí se v dějinách spásy neustále prohlubuje a může být překonáno pouze výkupnou láskou, která přináší dokonalé osvobození od hříchu.⁹⁹ Bůh dopouští hřích, protože si přeje plně uskutečnění lásky, která se rodí z jeho přemáhání. Nechce utrpení a smrt člověka, nýbrž věčnou lásku rodící se z překonání utrpení a smrti. V nástinu dějinně spásné „dialektiky“ pozorujeme určitou návaznost na autorovu doktorskou práci pojednávající o predestinaci, o které již byla řeč. Boublík se zde odvolává na svatého Pavla, jenž říká, že „*Bůh všechny uzavřel pod neposlušnost, aby se nade všemi slitoval*.“ (Ř 11, 32). Každý projev hříchu má sloužit k dokonalejšímu projevení Boží a lidské lásky.¹⁰⁰ Bůh je nejvýše spravedlivý, nutně tedy zavrhuje hřích; Jeho spravedlnost však spočívá v milosrdenství, a proto skrze výkupnou lásku zachraňuje hříšníka. Dialektické napětí mezi hříchem a láskou se pozoruhodným způsobem projevilo právě v události kříže. Vítězství nad hříchem nebylo nikdy tak zřejmé jako v okamžiku, kdy Bůh dopustil potupnou smrt svého Syna, aby Ho ze smrti povolal k věčnému životu. Smrt se pak stává definitivním překonáním rozporného napětí mezi láskou a nepravostí na osobní rovině. Jádrem celé dějinně spásné dialektiky, kterou jsme si načrtli, je možné vyjádřit několika slovy: „*Bůh předurčuje člověka k lásce prožívané za ustavičného přemáhání hříchu v utrpení a smrti*“.¹⁰¹

⁹⁸ SIMANDL, K. Kristův primát v Boublíkově soteriologické kristologii. In *Česko-římský teolog Vladimír Boublík*, sestavili M. Schreier, K. Skalický, České Budějovice: TF JU, 1999, s. 37.

⁹⁹ Srov. BOUBLÍK, V. *Teologická antropologie*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 23.

¹⁰⁰ Srov. tamtéž, s. 25.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 27.

Člověk je zaměřen k plnému uskutečnění lásky a svobody, ale přitom kráčí vstříc smrti, své nevyhnutelné budoucnosti. Tak vidí lidský úděl každá skutečnosti odpovídající filosofie, jak jsme si ukázali v předešlé kapitole. Dospívá proto k závěru, že smrt je nelidská. Moudrost kříže nám skýtá docela jiný pohled na smrt a představuje ji dokonce jako jediný opravdu lidský okamžik. Odhaluje totiž, že také smrt může být ovládána svobodou. Každé svobodné rozhodnutí v dějinách je ovlivňováno mnoha různými okolnostmi, jež svobodu do jisté míry omezují. Smrt, která je přechodem do věčnosti, vyvazuje člověka ze všech dějinných okolností a dává mu možnost závěrečné, nejvýše svobodné volby. Boublík říká, že „*každá autentická svoboda se projevuje láskou*“.¹⁰² Ve chvíli smrti je svoboda zvána k projevení plnosti své lásky v naprostém a neodvolatelném rozhodnutí, které bude mít neměnné důsledky pro budoucnost. Otevírá se jí jediná cesta: „*Bůh zjevený v Kristu je ‚jediný‘ a ‚vše‘ pro lásku, jež umírá*“.¹⁰³ Spásný rozměr smrti spočívá v tom, že Bůh daruje věčnou smlouvu každému, kdo svou smrt proměnil v oběť lásky tím, že se neodvolatelně rozhodl pro Něho. Náš teolog se ptá, zda člověk v tomto úkonu lásky dává Bohu svůj život anebo zničení svého života? Zdá se, že Mu neobětuje své bytí, nýbrž jen smrt svého bytí...¹⁰⁴ Člověk si nemůže zasloužit věčný život, ale Bůh žádá, aby k němu učinil tento závěrečný krok. Vzkříšení k věčnému životu je dar, který závisí na Božím milosrdenství.

To, že smrt tvoří přechod z dějin do věčnosti a tak láme vazbu na dějinné okolnosti, neznamená, že by mezi smrtí a životem v dějinách nebyla žádná souvislost. Pak by dějinný život ztrácel svůj smysl. Proto Boublík upozorňuje na vztah mezi smrtí a předchozím životem. Domnívá se, že v okamžiku smrti je jakýmsi způsobem zahrnut celý dosavadní život. Závěrečné rozhodnutí člověka vstřebává jeho minulost a dává jí nový výklad tím, že ji proměňuje buď na dokonalý projev lásky anebo na neodvolatelnou volbu hříchu. Každý láskyplný skutek předjímá dokonalé projevení lásky, zatímco každý hřích předjímá její neodvolatelné odmítnutí. Tak se jednotlivé životní okamžiky stávají určitou přípravou okamžiku smrti, v němž se uskutečňuje definitivní rozhodnutí. Člověk je povolán k lásce a život mu přináší různé výzvy, aby na toto povolání odpověděl. Smrt je poslední, nevyhnutelnou výzvou k rozhodující odpovědi. Bůh člověka miluje a touží ho přikrýt svou láskou, ponechává mu však svobodu, neboť láska bez svobody není myslitelná. Ten, kdo odpoví Bohu „ano“, se otevírá Jeho spásitelné lásce, kdežto ten, kdo své povolání k lásce odmítne, ničí vlastní budoucnost a uskutečňuje svou záhubu. „*Co zůstane z bytí zbaveného*

¹⁰² BOUBLÍK, V. *Il mistero della salvezza*, Roma: Libreria editrice Pontif. Università Lateranense, 1976, s. 72.

¹⁰³ BOUBLÍK, V. *Člověk očekává Krista*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 155.

¹⁰⁴ Srov. tamtéž, s. 156.

povolání k lásce?“,¹⁰⁵ ptá se smutně Boublík. Krásným způsobem tak ukazuje, že Bůh je pramenem spásy, ale jedině člověk je původcem svého zavržení. Vidíme, že kristologie a soteriologie se v autorově koncepci protínají s eschatologií.

Boublík zdůrazňuje, že mezi okamžikem smrti a věčným životem existuje spojitost, protože láska, která zemřela, je znovu oživena Božím Duchem, ale také zlom, neboť dar věčného života klíčí ze smrti.¹⁰⁶ Dějinná plnost lásky se propadá do nicoty smrti, aby z ní vzešla věčná plnost lásky. Náš teolog považuje za velmi důležité mít obojí na paměti. Tím se vyhraňuje vůči teologii Karla Bartha, jenž přehlíží onu spojitost, a proto nepřipouští žádný přechodný stav mezi smrtí a vzkříšením, a zároveň vůči teologii Rudolfa Bultmanna, který naopak ztrácí ze zřetele onen zlom a ztotožňuje věčný život s budoucností bytí dokonale uskutečněnou v okamžiku smrti.¹⁰⁷ Vladimír Boublík věří, že „*vzkřísit člověka znamená vzkřísit celý jeho život a svět a zapojit ho do vzkříšeného Krista*“.¹⁰⁸ Je přesvědčen, že vzkříšení zahrnuje celého člověka i s jeho dějinami. Kdyby věčná plnost lásky neměla návaznost na plnost lásky v dějinách, nebylo by takové vzkříšení možné. Vzkříšení by pak vlastně pozbylo jakýkoliv osobní rozměr. Teorie R. Bultmanna opomíjející zlom mezi okamžikem smrti a věčným životem má za následek vychýlení opačným směrem. Touto teorií inspirovaný katolický teolog L. Boros přikládá „osobnímu vzkříšení“ velkou důležitost, zatímco všeobecné vzkříšení je podle něj jen jakýmsi dovršením prvního. Smrt jako osobní rozhodnutí a věčný život coby osobní vzkříšení se v jeho pojetí stávají jedinou událostí. Tak se ovšem vzdaluje biblickému nahlížení smrti, neboť docela pomíjí její kenotickou složku (srov. Fp 2, 7). Smrt není jen vrcholným projevem svobody a lásky, ale je také nejhlubším ponížením člověka a dokonalým zničením jeho života. Život člověka po smrti závisí pouze na Bohu, „*povolání k věčnému životu je odpovědí Otce na ‚zkoušku‘ lásky a synovské poslušnosti prožité ve smrti*“.¹⁰⁹

Boublík ví, že teologie smrti, která nebere v úvahu její kenotickou složku, je neúplná a ztrácí na věrohodnosti. Náležitou pozornost kenotické stránce smrti věnuje ještě z dalšího důvodu: rád by ukázal, že ateisté nemusí být od Boha nutně dále než lidé věřící. Možná se jen ve smrti a utrpení setkávají s Bohem, který mlčí, a protože nepochopili dvojí tvář Božího zjevení, nedoufají v budoucí odpověď. Zkušenost „skrytého Boha“ neodporuje křesťanské víře, nýbrž tvoří její nutný rozměr. Člověk, který se prohlašuje za ateistu, však nemluví

¹⁰⁵ BOUBLÍK, V. *Teologie dějin spásy*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 161.

¹⁰⁶ Srov. BOUBLÍK, V. *Člověk očekává Krista*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 156.

¹⁰⁷ Srov. BOUBLÍK, V. *Teologie dějin spásy*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 141-142.

¹⁰⁸ BOUBLÍK, V. *Věřím ve vzkříšení těla*. In *Nový život* 4, 1968, s. 80.

¹⁰⁹ BOUBLÍK, V. *Teologie dějin spásy*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 145.

o „skrytém Bohu“, jelikož nechce připustit existenci takového Boha.¹¹⁰ Poselství kříže osvětluje obě Boží tváře, a tak navzdory Božím mlčení dává naději v Boha, který promlouvá, navzdory přítomnému utrpení vyhlašuje víru v konečné vysvobození.

Moudrost kříže zjevuje, že mezi lidským zaměřením ke vzrůstu svobody a určeností ke smrti není žádný rozpor, ba naopak, že svoboda se může dokonale projevit pouze ve smrti. Nicméně, protichůdnost života a smrti budící nejistotu a úzkost nemůže být odstraněna. Smrt zůstává svědkem lidské nedostatečnosti. Víra, že v pokorném vyznání této nedostatečnosti a láskyplném přijetí vlastního zničení se uskutečňuje přechod k věčnému životu, dává smrti smysl a vysvětluje její základní záhadu. Smrt jako cesta k budoucnosti již není nesmyslná. Je však otázkou, proč Bůh vede člověka ke spáse tak nesnadnou cestou, lemovanou bolestí a utrpením. Otcové v této souvislosti připomínali obraz přechodu vyvoleného národa Rudým mořem.¹¹¹ Bůh jistě mohl vést svůj lid do zaslíbené země jinudy a přesto zvolil právě tuto cestu. Zdá se, že Bůh záměrně přivádí člověka do situací, které svými silami není schopen vyřešit, aby v nich osvědčoval bezmeznou důvěru ve všemohoucí Boží lásku. A to je hlavním poselstvím kříže: člověk je zván, aby se hlubinami smrti ve víře v Boha a s nadějí proti vší naději vydal vstříc věčné plnosti lásky, k níž je povolán.

2.2.2 Ježíšovo svědectví (o) smrti

Shledali jsme, že moudrost kříže skutečně skrývá odpověď na podstatné otázky, které oprádně ptají život člověka, a její zvěst je v souladu s lidským očekáváním. Viditelná znamení výkupné smrti pak vypovídají o jejím skutečném obsahu, dosvědčují, že se nejedná o pouhé učení. Vykoupení se opravdu událo v Kristově smrti, tajemství spásy se vtělilo do Jeho dějinného života. Pro člověka, jenž je bytostnou jednotou těla a ducha, mají tato viditelná znamení nepominutelný význam a mohou mu tajemnou událost vykoupení přiblížit. Nesmíme ovšem zapomínat, že to nejsou nezpochybnitelné důkazy, nýbrž jen jakési náznaky, které též vyžadují odpověď víry.

V předcházející podkapitole jsme se zmínili o tom, že člověk dvacátého století byl silně konfrontován se skutečností smrti a utrpení, proto byl nejnáze oslovitelný teologií, jež tuto skutečnost dostatečně reflektovala. Domníváme se, že viditelná znamení, a svědectví Kristovy smrti v neposlední řadě, mohou významně přispět k oslovení současného člověka

¹¹⁰ Srov. BOUBLÍK, V. *Člověk očekává Krista*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 159.

¹¹¹ Srov. tamtéž, s. 160.

západoevropské kultury, který je orientován především na praktickou stránku života. Ptá se spíše „jak?“ než „proč?“ a každou teorii si chce ověřit. V Ježíšově prožívání smrti nacházíme jedinečné ověření všeho, co zjevuje moudrost kříže.

Nejlepší svědectví o tom, jak vnímal smrt Ježíš z Nazareta, najdeme bezpochyby v evangeliích. Ta sice nenabízí uspořádané pojednání o Ježíšově zkušenosti smrti, nicméně poskytují nám dostatek informací, abychom si o ní udělali ucelenou představu. Boublík v této souvislosti vychází nejčastěji z evangelia svatého Jana, ale odkazuje i na ostatní evangelisty. Jan zachycuje slova, která Ježíš vyřkl, když se blížil okamžik Jeho smrti: „*Nyní je má duše sevřena úzkostí. Mám snad říci: Otče, zachraň mě od této hodiny? Vždyť pro tuto hodinu jsem přišel.*“ (J 12, 27). V Boublíkových textech se s touto citací opakovaně setkáváme.¹¹² Není se čemu divit, poněvadž se lze oprávněně domnívat, že Kristova slova předcházející Jeho výkupnou smrt nám mohou vypovědět mnoho o tom, jak smrt prožíval. V těchto slovech je bezesporu vyjádřena hluboká bolest a strach. Vytušíme z nich, že Ježíš si nepřál zemřít, neprojevoval žádné fanatické hrdinství tváří v tvář smrti a raději by byl od této hodiny zachráněn. Zároveň si však uvědomoval, že právě ve smrti se má naplnit Jeho spásné poslání, a proto se rozhodl ji v lásce přijmout.

Ježíš, ač Bohočlověk, byl v bezprostřední blízkosti smrti ovládnán úzkostí, byl svírán pocitem nejistoty a bezútěšné samoty. To je patrné i z Jeho reakce na zprávu o Lazarově smrti (srov. J 11, 33-38). Boublík si všímá, že Kristus, jenž o Sobě řekl, že je život, dokonce pláče, když se setkává se smrtí Svého přítele.¹¹³ Lépe než kdo jiný věděl, že smrt vede k věčnému životu, proč tedy projevoval takový smutek? Náš teolog se pokouší tuto otázku zodpovědět. Dohaduje se, že Ježíš pláče proto, že může darovat věčný život jen tomu, kdo zakusil smrt, nemůže však nikoho od této těžké zkoušky vysvobodit.¹¹⁴ Snad má Boublík pravdu, ale možná se Ježíš neubráníl slzám také proto, že smrt představuje jakési loučení, které vždy vyvolává určitý smutek v srdci, které miluje, byť je to loučení jen dočasné. Též poslední večere, při níž se Kristus loučil se svými učedníky, měla hořkou příchut' smutku. Boublík do svých úvah o poslední večeři promítá sám sebe a svou upřímnou lásku k životu. Vyslovuje domněnku, že Ježíš by raději spolu se svými přáteli nadále vychutnával prosté pozemské víno, avšak utěšuje sebe i ostatní poukazem na víno eschatologického království

¹¹² Srov. BOUBLÍK, V. *Setkání s Ježíšem*, Svitavy: Trinitas, 2002, s. 214; BOUBLÍK, V. *Člověk očekává Krista*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 161.

¹¹³ Srov. BOUBLÍK, V. *Člověk očekává Krista*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 161.

¹¹⁴ Srov. tamtéž.

(Mt 26, 29).¹¹⁵ Známe již našeho autora natolik dobře, že v těchto slovech rozpoznáváme jeho vlastní tesknou touhu. Neříkáme ovšem, že Ježíš nemohl prožívat totéž. Vždyť i On, Boží Syn, miloval nejen Svého nebeského Otce, ale také stvořený svět.

Ježíš si jistě i v těch nejtěžších chvílích zachovával naději, jak ale vidíme, naděje nevyklučuje smutek. Ani jistota věčného života nemůže odstranit úzkost člověka, který se ocitá před záhadnými propastmi smrti. Kristus byl ve svém prožívání smrti hluboce lidský. Když se modlil v zahradě Getsemanské, byl natolik sláb, že se Mu zjevil anděl z nebe, aby Ho posiloval (srov. L 22, 43). Zakoušel takový strach, že se dokonce potil krví (L 22, 44). Zdá se, že Ježíšova úzkost ze smrti byla ještě větší než naše. Z toho můžeme usoudit, že Ježíš prožíval smrt v celém jejím bolestném obsahu a pronikl do jejích nejhlubších temnot.¹¹⁶ Nedělal si o smrti žádné falešné představy, jeho pohled na ni byl upřímný a pravdivý. Již v souvislosti moudrosti kříže jsme se zastavili nad Ježíšovým zvoláním: „*Bože můj, Bože můj, proč jsi mě opustil*“ (Mt 27, 46). Nyní k němu Boublík znovu obrací naši pozornost. Všimá si, že se nám tato slova dochovala v aramejském jazyce, což si vysvětluje tím, že křesťanská tradice k nim pravděpodobně měla mimořádnou úctu. Věří, že Ježíšova poslední slova nejlépe vyjadřují tajemství smrtelného okamžiku a předávají nám to nejpodstatnější z Ježíšovy osobní zkušenosti smrti.¹¹⁷ Dosvědčují, že také Boží Syn byl ve své smrti beznadějně sám, že si její hořký kalich vychutnal až do dna.

Avšak Ježíšova zkušenost se nevyčerpává tímto jediným rozměrem, který je zdrojem úzkosti. Neodmyslitelně k ní patří ještě druhý rozměr, jenž živí naději.¹¹⁸ Evangelia vypovídají o tom, že pro Krista nebyla smrt biologickou daností, natožpak plodem dějinné nespravedlnosti. Uvědomoval si, že smrt je ta „hodina“, ve které se uskutečňuje Jeho účast na díle vykoupení. Proto celý Ježíšův život můžeme chápat jako „*život pro smrt*“ nebo lépe řečeno jako „*svobodu pro smrt*“.¹¹⁹ To znamená, že Ježíš v každém okamžiku Svého života svobodně směřoval k naplnění Svého poslání, tedy ke smrti. Evangelisté to na mnoha místech, byť i nepřímě, potvrzují. Tak například svatý Lukáš říká: „*Když se naplňovaly dny, kdy měl být vzat vzhůru, upjal svou mysl k cestě do Jeruzaléma*“ (L 9, 51). Ježíšova svoboda se prolínala se Synovskou poslušností a láskou, proto On Sám mluvil spíše o poslušnosti než o svobodě, jak nás upozorňuje náš teolog.¹²⁰ Smrt byla pro Ježíše nevyhnutelná jen proto, že

¹¹⁵ Srov. BOUBLÍK, V. *Člověk očekává Krista*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 162.

¹¹⁶ Srov. BOUBLÍK, V. *Setkání s Ježíšem*, Svitavy: Trinitas, 2002, s. 215.

¹¹⁷ Srov. BOUBLÍK, V. *Člověk očekává Krista*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 163.

¹¹⁸ Srov. tamtéž, s. 166.

¹¹⁹ Srov. BOUBLÍK, V. *Setkání s Ježíšem*, Svitavy: Trinitas, 2002, s. 216.

¹²⁰ Srov. tamtéž.

to byla vůle Jeho Otce, kalich, který Mu připravil (srov. J 18, 11). Kristův kříž se stal tím nejdokonalejším projevem Jeho odevzdanosti Otci a také nejdokonalejším projevem lidské odevzdanosti Bohu v dějinách. Ježíšova osobní svoboda opanovala smrt a přetvořila její nevyhnutelnost v nejvýše svobodný čin. Proto je potřeba chápat Kristovo ukřížování jako vítězství svobody, nikoliv jako její násilné zničení. Kristus věděl, že umírá, aby oslavil jméno Svého Otce. Vzkříšení je Otcovou odpovědí na Jeho oběť a zároveň zárukou, že kříž vsutku není bláznovstvím, nýbrž moudrostí.

Lidský rozum se jaksi brání zvěsti o Ježíšově vzkříšení. Dokonce ani Jeho nejbližší nebyli připraveni ji přijmout. Smrt Krista v nich vyvolala hluboký smutek, jenž docela ochromil jejich naději. Ano, smrt má moc ochromit lidskou naději... Boublík však nechce člověka ponechat jeho zoufalství. Proto znovu poukazuje na to, že Ježíšova zkušenost smrti má dva rozměry. Sotva lze pochybovat o pravdivosti prvního rozměru, vždyť úzkost zakoušená Kristem zrcadlí všeobecně lidskou úzkost. Proč tedy nedoufat, že druhý rozměr sytící naději je stejně pravdivý? Vladimír Boublík pokorně vyznává, že Ježíšova úzkost je naše úzkost. Upřímně si přeje, aby se také Jeho odevzdanost stala naší odevzdaností.¹²¹ Z Boublíkova pojednání o Kristově zkušenosti smrti je zvláště patrné, že jeho teologie není pouhou naukou, nýbrž osobním svědectvím. Jeho slova mají naléhavější tón, jež nám dává tušit, že velmi toužil sdělit lidem pravdu, o které byl sám přesvědčen, a která se hluboce dotýkala jeho srdce. Tak rád by člověka snášejícího bolest dnů přivedl k velikonoční radosti... Náš teolog ví, že utrpení v lidském životě je nutné, avšak pevně věří, že mu nenáleží poslední slovo. Proto říká, ba skoro máme pocit, že volá: „...*Velikonoční tajemství se však neuzavírá Ježíšovým úzkostným výkřikem na kříži, nýbrž radostí ‚exultet‘ (zajásej). Každý člověk, který hledá Krista v hrobě smrti, zasluhuje poněkud výsměšnou otázku anděla, již se v den vzkříšení obrátil k ženám: ‚Proč hledáte živého mezi mrtvými? Není zde, byl vzkříšen‘ (L 24,5-6).*“¹²²

Církev nikdy nehlásala kříž bez vzkříšení, protože jedině v souvislosti vzkříšení je možné plně pochopit Ježíšovo svědectví smrti. Ježíš svou smrt prožil především jako osobní oběť, v níž uskutečnil svůj věčný úděl. Smrt se stala okamžikem Jeho návratu k Otci a přechodem z dějin do věčnosti. Ježíšovo pojetí smrti jako „hodiny“ vypovídá o tom, že člověk není odsouzen k smrti, nýbrž je povolán k věčnému životu, jenž smrt předpokládá.¹²³

¹²¹ Srov. BOUBLÍK, V. *Člověk očekává Krista*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 162.

¹²² Tamtéž, s. 166.

¹²³ Srov. tamtéž.

2.2.3 Smrt v životě křesťanů

Řešení nabízené Kristem by se dnešnímu člověku sotva mohlo zdát věrohodné, kdyby se žádným způsobem neprojevovalo v životě církve a věřících. Pokud křesťané novým způsobem prožívají smrt, pak musí získat novou náplň i jejich život a svoboda.¹²⁴ Řekli jsme, že Ježíšem proměněný obsah smrti lze nahlédnout pouze očima víry. Jestliže se však odráží ve viditelném životě křesťanů, může zasáhnout i nevěřícího člověka a probudit jeho zájem o evangelium. Náš teolog nenechává toto znamení bez povšimnutí a připisuje mu velkou důležitost, ačkoliv o něm nepojednává tak široce jako o Ježíšově svědectví smrti. To si lze vysvětlit skutečností, že prostor pro něj hledal spíše v praktickém životě než na papíře.

Boublík se v některých svých dílech zabývá jednotlivě svědectvím mučednické smrti, svědectvím smrti v řeholním životě a smrtí v životě všech křesťanů,¹²⁵ jindy tato témata slučuje do jediného celku.¹²⁶ My chceme uvedená témata probrat v rámci jedné podkapitoly, kterou jsme souhrnně nazvali „*Smrt v životě křesťanů*“, neboť ty, kteří se rozhodli následovat Krista mučednictvím nebo řeholním způsobem života, jistě můžeme počítat mezi křesťany.

Mučednická smrt je snad nejvýmluvnějším způsobem svědectví vydaného moudrosti kříže, neboť se v ní uskutečňuje tajemná jednota člověka s ukřižovaným Kristem. Mučedník zaujímá ke smrti nový postoj, jenž se projevuje ve svobodném prolití krve. Hlásá světu, že ve smrti nachází smysl a zároveň vyjadřuje naději sahající za smrt. Legendy oslavující skutky mučedníků většinou barvitě líčí vnější krutost jejich smrti, kdežto pro našeho teologa je podstatný především její vnitřní obsah. Ten je utvářen svobodou, láskou, vírou a nadějí. Popis násilí spáchaného na mučednících nemůže vystihnout skutečnou hloubku jejich svědectví. Mučednická smrt je sice zapříčiněna vnějším násilím, ale zároveň za ní stojí vnitřní svobodná volba. Mučedník by se mohl smrti vyhnout, kdyby se zřekl víry – raději však volí smrt s Kristem než život bez něj.¹²⁷ Smrt je nutnou součástí života, nicméně je naprosto zřejmé, že mučedník se pro ni rozhoduje svobodně. Tím nádherně osvětluje tajemství smrti jako svobodného činu: nejen mučedník, ale každý člověk může ovládnout svou smrt svobodou a tak jí vtisknout lidskou tvář. Svobodně zvolená smrt ztrácí svou hrůznou nicotu a stává se naopak zdrojem nových hodnot.¹²⁸

¹²⁴ Srov. BOUBLÍK, V. *Setkání s Ježíšem*, Svitavy: Trinitas, 2002, s. 214.

¹²⁵ Tak je tomu např. v díle *Člověk očekává Krista*. V knize *Setkání s Ježíšem* je o svědectví smrti v řeholním životě pojednáno zároveň se svědectvím smrti v běžném životě křesťanů.

¹²⁶ Viz. např. BOUBLÍK, V. *Teologie dějin spásy*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 125.

¹²⁷ Srov. BOUBLÍK, V. *Setkání s Ježíšem*, Svitavy: Trinitas, 2002, s. 217.

¹²⁸ Srov. tamtéž.

Boublík má na paměti, že s dobrovolně podstoupenou smrtí se nesetkáváme pouze v křesťanství. Také mnozí nekřesťané obětovali život pro své přesvědčení. V této souvislosti připomíná náš autor v knize *Setkání s Ježíšem*, určené do českého prostředí, smrt Jana Palacha, který položil život za svobodu svého národa.¹²⁹ Opět tedy pozorujeme, že Boublíkova teologie se neustále snaží být vnímavá ke svým adresátům, aby se jim mohla co nejvíce přiblížit. Palachovi podobní se rozhodli zemřít pro lepší budoucnost lidstva nebo také „pro někoho“ či „pro něco“. Jejich oběť si jistě zasluhuje úctu. Náš teolog však poukazuje na to, že existuje určitý rozdíl, nikoliv bezvýznamný, mezi takovouto obětí a křesťanským mučednictvím. Mučedník totiž neumírá jen pro budoucnost druhých, ale především pro svou vlastní budoucnost.¹³⁰ Umírá s ukřižovaným Kristem, aby spolu s Ním mohl vstát k věčnému životu. Máme dojem, že ve smrti jakožto oběti pro dobro jiných se poněkud vytrácí jedinečná hodnota každého jednotlivého života. Naopak smrt prožívaná s Kristem hodnotu lidského života zdůrazňuje, neboť mučedník umírá, aby věčně žil.

Boublík ovšem jen tak nepřechází ani smrt „nekřesťanských mučedníků“ a hledá pro ni nějaké ospravedlnění. Připouští, že vysvětlení, jež předkládá, není příliš apologetické, ale věří, že se blíží pravdě, a to je pro něj vždy přednostní. Domnívá se, že dobrovolně zvolená smrt je v každém případě vyjádřením jakési víry a naděje v budoucnost a „znamením svobody“. Je přesvědčen, že „světské“ mučednictví rozhodně není bezvýznamné vzhledem k dějinám lidského pokolení, které vyvrcholily ve výkupné smrti Krista, a proto má rovněž svou důležitost pro svědectví, o němž mluvíme.¹³¹ Ve snaze začlenit mučednickou smrt nekřesťanů do své teologické koncepce říká, že křesťanský mučedník svou krví svědčí o pravdivosti odpovědi, kterou našel v ukřižovaném a zmrtvýchvstalém Kristu, zatímco ostatní mučedníci vydávají svědectví očekávání, jež po odpovědi touží.¹³² To však nelze říci o „mučednících“ dnešní doby, kteří se vzdávají vlastního života proto, aby o něj připravili mnoho jiných.

Poselství mučednické smrti může být bezesporu snadno zneváženo a odmítnuto coby projev náboženského fanatismu. Proto Boublík podotýká, že se obrací především k těm, kteří upřímně hledají řešení pro záhadu smrti.

¹²⁹ Srov. BOUBLÍK, V. *Setkání s Ježíšem*, Svitavy: Trinitas, 2002, s.218.

¹³⁰ Srov. tamtéž.

¹³¹ Srov. BOUBLÍK, V. *Člověk očekává Krista*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 169-170.

¹³² Srov. tamtéž, s. 170.

Řeholní život spojuje s mučednictvím touha dosáhnout oné plnosti lásky, která se uskutečňuje ve smrti. Řeholní sliby se právě jako závěrečné rozhodnutí v okamžiku smrti vyznačují neodvolatelností, řeholník se v nich bezvýhradně odevzdává Bohu skrze společenství bratří či sester. Životní zasvěcení Kristu umožňuje člověku stále prožívat tajemství smrti a v postupném umírání světu se přibližovat k věčnosti.¹³³ Ačkoliv řeholní způsob života nedokáže obsah smrti vyjádřit v celé jeho hloubce, může se stát jeho „znamením“. Také konstituce druhého vatikánského koncilu *Lumen gentium* praví, že řeholní život je svou vlastní povahou „znamením“ tajemného života církve (LG, č. 44). Boublík se ve svém rozboru smrti v životě křesťanů často odvolává na tuto konstituci, a přece je z jeho slov zřejmé, že nám nepředkládá jen teorii, ale opírá se o životní zkušenost. Zvláště, když promlouvá o životě podle evangelních rad, vnímáme, že jeho sladké i méně sladké plody sám vychutnává.

Ukazuje, že zejména pro zasvěcenou čistotu lze najít plnohodnotné vysvětlení pouze v odkazu na věčný život.¹³⁴ Slib čistoty nesnižuje hodnotu manželské lásky, ale hlásá, že tou poslední hodnotou je jiný rozmach lásky, ve kterém se člověk výlučně a neodvolatelně daruje Bohu. Čistota tento rozmach lásky tajemným způsobem předjímá. Boublík pokorně vyznává, že překonání mnohdy bolestné samoty a obtíží provázejících zasvěcený život není vždy snadné, ale předjímání věčné plnosti lásky jej vyžaduje.¹³⁵

Když Boublík připomíná, že druhý vatikánský koncil nabádá církev, aby se zbavila vnější nádhery a touhy po moci, a v chudobě, pokoře a bolesti hlásala zvěst kříže,¹³⁶ cítíme, jak ho bolí, že poselství Ukřižovaného je často zatemňováno bohatstvím a přepychem. Náš teolog dokázal žasnout nad krásami stvořeného světa, to bezesporu ano, avšak zalíbení v marné nádheře mu bylo naprosto cizí. Naopak ctil chudobu a prostotu srdce. Dobrovolně přijatá chudoba v zasvěceném životě svědčí o tom, že pro řeholníka, jenž ustavičně prožívá smrt, ztrácí hmotné statky svůj smysl. V životě toho, kdo svůj pohled neustále obrací ke kříži, není místo pro touhu po majetku a blahobytu. Okamžik smrti nemůže být obohacen žádnými poklady tohoto světa, ale jen láskou k Bohu. Ve smrti se člověk ocitá před Bohem dokonale „chudý“, stojí před Ním zcela sám, prostý jakékoliv jistoty či opory. Slibem chudoby se řeholník svobodně zřiká hmotných dober, a tím se přibližuje oné dokonalé chudobě.

¹³³ Srov. BOUBLÍK, V. *Člověk očekává Krista*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 170.

¹³⁴ Srov. tamtéž, s. 172.

¹³⁵ Srov. tamtéž.

¹³⁶ Srov. BOUBLÍK, V. *Setkání s Ježíšem*, Svitavy: Trinitas, 2002, s.219.

Řeholní poslušnost napodobuje Krista, který byl poslušný až k smrti na kříži (srov. Fp 2, 8). Člověk, jenž se navěky zavazuje k poslušnosti, nechává umřít svou vlastní vůli a podrobuje se spásné vůli Boha Otce. Tak Bohu zcela vydává své bytí. Svou každodenní poslušností hlásá světu, že pokorné přijetí smrti je jedinou cestou k věčnosti a k opravdové plnosti svobody.

Boublík připouští, že některé vnější prvky provázející řeholní život jsou již překonané¹³⁷, nicméně domnívá se, že život podle evangelních rad vytváří prostor pro dokonalejší uskutečňování poselství kříže a skýtá dostatečně výmluvné svědectví těm, kdo pravdivě hledají a očekávají. Řeholník z vlastního rozhodnutí opouští tento svět tím, že se vzdává jím nabízených hodnot, aby stanul na prahu věčnosti. Tímto svým postojem svědčí o hlubokém smyslu bolesti a smrti.

Také život ostatních křesťanů by měl být prostoupen velikonoční událostí, měla by z něj být čitelná ustavičná přítomnost ukřižovaného a zmrtvýchvstalého Krista. Náš teolog vyjadřuje lítost nad tím, že skutečnost je často odlišná. Heidegger mluvil o neopravdovém bytí, které se vyhýbá osobnímu prožívání smrti. Boublík smutně konstatuje, že podobně by se dalo mluvit o neopravdovém křesťanském bytí, protože také mnozí křesťané smrt ze svého žití vytěsňují a nedovolují, aby se viditelně projevovala v jejich rozhodování. Smrt v opravdově křesťanském smyslu nemůže být odsouvána kamsi na pokraj života, nýbrž musí pronikat každým jeho okamžikem a určovat jeho směr.¹³⁸ Boublík by si přál, aby tajemství smrti proměňovalo i společenskou a hospodářskou realitu. Obdivuje se prostým věřícím, kteří ví málo o vědě a filosofii, a přece s jednoduchostí sobě vlastní objevují v Kristu smysl svobody pro smrt. Věří, že pokoj, s jakým tito lidé neustále žijí, aby zemřeli, a umírají, aby žili, může oslovit člověka, který zakouší svou ztracenost před záhadou smrti.¹³⁹ Boublík připomíná, že pravá křesťanská naděje před utrpením a smrtí neuniká, ale s pokorou je přijímá. Poselství spásy se stane pro svět přijatelnějším a životnějším, pokud bude možné ze svědectví křesťanů vytušit, že Ukřižovaný nabízí odpověď na lidské očekávání, že On sám je tou odpovědí, očekávaným Slovem a Událostí.

Naše pojednání o svědectví smrti v životě křesťanů bychom chtěli uzavřít Boublíkovými slovy, na která v tomto kontextu narážíme ve všech jeho dílech, z nichž vycházíme. Soudíme, že bychom těžko našli lepší slova pro to, co nám chtěl autor sdělit, když on sám jiná nehledal.

¹³⁷ Srov. BOUBLÍK, V. *Člověk očekává Krista*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 171.

¹³⁸ Srov. tamtéž, s. 175.

¹³⁹ Srov. tamtéž, s. 177.

„Faust – romantický symbol neklidu a tápání – byl ochoten podepsat smlouvu dokonce s ďáblem s podmínkou, že, Mefistofeles mu umožní vychutnávat nepomíjející věčnou slávu v okamžiku, který uniká a mizí. Neklid dnešního člověka je poněkud jiný, méně romantický, bolestnější a pokornější...Možná, že moderní vzbouřenec by byl ochoten uzavřít smlouvu i s Kristem, kdyby tušil, že poselství kříže mu může nabídnout nějaké řešení pro záhady bolesti a smrti.“¹⁴⁰...neklid soudobého člověka je ještě jiný, asi bychom neřekli, že je bolestnější a jistě není pokornější, nicméně věříme, že kdyby lidé skutečně poznali, co jim nabízí Kristova nová a věčná smlouva, jistě by na ni přistoupili. Snad to někdy nepoznávají, neboť jim brání vlastní slepota a nevěřičnost (srov. „Neposlouchají-li Mojžíše a Proroky, nedají se přesvědčit, ani kdyby někdo vstal z mrtvých.“ L 16, 31), ale přesto zůstává posláním křesťanů jít ke všem národům a získávat Kristu učedníky (srov. Mt, 28, 19). Zvěst o Kristově smrti a zmrtvýchvstání nestačí hlásat jen slovy, nýbrž je třeba předávat ji životem.

3 Zmrtvýchvstání – radostná zvěst

Poté, co jsme s naším průvodcem prošli krajinou smrti, se konečně dostáváme k samému zmrtvýchvstání. Již jsme se zmínili o tom, že tradiční apologetika představovala Ježíšovo zmrtvýchvstání jako největší zázrak, který má dosvědčit, že Ježíš je božský vyslanec a Jeho zjevení je pravdivé. Ačkoliv Vladimír Boublík obvykle zasazuje svou teologii zmrtvýchvstání právě do apologetiky, jež byla jeho hlavním oborem, je dalek toho, aby zmrtvýchvstání pojímal jako pouhý důkaz božského původu Ježíšova poslání. Nedomnívá se, že by současného člověka, ke kterému chce promlouvat, příliš zaměstnávala otázka, zda Ježíš byl nebo nebyl božským vyslancem.¹⁴¹ Proto se ani tak nesnaží zodpovědět tuto otázku, jako spíše ukázat, že Ježíšovo poselství je stále nové a má co říci také dnešnímu světu, neboť v Ježíši se uskutečnila budoucnost celého lidstva. Boublík nás seznamuje se zmrtvýchvstáním především jako s událostí naší spásy. Opouští přísnost vědeckých důkazů věrohodnosti a raději hledá náznaky, skrze které může k člověku snáze proniknout. Bylo by tedy chybou domnívat se, že Boublíkova apologetika víceméně odpovídá traktátu „De Christo legato divino“ (tzn. „O Kristu božském vyslanci“). Nejvíce se tomuto traktátu blíží autorovo nejstarší apologetické dílo *Incontro con Cristo* (1968), kde je ještě zdůrazňována souvislost mezi Kristovou smrtí, zázraky a zmrtvýchvstáním, zatímco v jeho o čtyři roky mladším díle *Člověk očekává Krista* jsou již docela opomenuty tradiční apologetické důkazy, jakými jsou

¹⁴⁰ BOUBLÍK, V. *Člověk očekává Krista*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 178; BOUBLÍK, V. *Setkání s Ježíšem*, Svitavy: Trinitas, 2002, s.224; BOUBLÍK, V. *Teologie dějin spásy*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 126; BOUBLÍK, V. Dall'esperienza della morte all'incontro con la Croce. In *Ricerche religiose* 6, 1971, s. 49.

¹⁴¹ BOUBLÍK, V. *Člověk očekává Krista*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 7.

zázraky a proroctví. Apologetika je zde chápána jako rozhovor mezi člověkem a Kristem, nikoliv jako vědecká obhajoba Kristova náboženství.

V *Incontro con Cristo* nalezneme důkladnější pojednání o zmrtvýchvstání jako o Božím znamení (ne však jako o důkazu), že Ježíš je „*ten, který má přijít*“ (Mt 11, 3). Krátce se u tohoto tématu pozastavíme. Dále nás bude zajímat Boublíkův teologický výklad pojmu vzkříšení, neboť s naším autorem musíme souhlasit, že lidem často není jasné, co je vlastně obsahem víry ve vzkříšení. S obsahem víry prvotní církve se setkáváme v Písmu svatém, proto se budeme pozorně zabývat naukou o zmrtvýchvstání obsaženou v Novém Zákoně. Poté se naše pozornost obrátí ke dvěma nejvýznamnějším historickým podkladům víry v Kristovo vzkříšení, jimiž jsou zjevení Zmrtvýchvstalého a prázdný hrob. Boublík jim přikládá zvláštní důležitost, neboť jsou všem lidem přístupné a mohou všechny přivést k určitému, byť nedokonalému, setkání se vzkříšeným Ježíšem.¹⁴² Jak už bylo řečeno, zmrtvýchvstání je tajemství, jež náš teolog hluboce ctí, a proto nesmíme očekávat, že se bude pokoušet sejmut roušku, která jej halí. Opakovaně připomíná, že pod tuto roušku lze nahlédnout pouze očima víry, a to bude předmětem našich úvah před samým závěrem práce.

3.1 Zmrtvýchvstání jako Boží znamení

Boublík říká, že ačkoliv zmrtvýchvstalý Kristus zůstává tajemstvím víry, má Jeho vzkříšení také svou apologetickou hodnotu. Opírá se zde o učení Magisteria, podle něhož je Kristovo zmrtvýchvstání nejen předmětem víry, ale též motivem věrohodnosti (DS 1625; 1638) a dějinnou událostí (DS 2036; 2037).¹⁴³ Mysterium zmrtvýchvstání není možné redukovat na pouhou historickou událost, která by byla plně přístupná lidskému rozumu, ale jeho viditelné aspekty jsou rozumově prokazatelné a ztěží o nich lze pochybovat. Pokud bychom tedy hledali důkazy, které by ověřili spásný rozměr Ježíšova poslání, pak viditelné aspekty zmrtvýchvstání bezesporu všechny ostatní důkazy převyšují. V tomto smyslu mluvil o vzkříšení rovněž svatý Pavel ke shromáždění na Areopagu: „*Všem lidem o tom poskytl důkaz, když jej vzkřísil z mrtvých*“ (Sk 17, 31). Bůh v Ježíšově životě mimořádným způsobem zasáhl a tím Mu vydal svědectví (srov. „*Svědectví, které mám já, je větší než Janovo: skutky, jež mi Otec svěřil, abych je vykonal. Tyto skutky, které činím, svědčí o tom, že mě Otec poslal. A sám Otec, který mě poslal, vydal o mně svědectví.*“ J 5, 36-37).

¹⁴² Srov. BOUBLÍK, V. *Setkání s Ježíšem*, Svitavy: Trinitas, 2002, s. 275.

¹⁴³ Srov. BOUBLÍK, V. *Incontro con Cristo. Credibilità della religione cristiana*, Roma: Libreria editrice della pontificia Università Lateranense, 1968, s. 248.

Židovský národ žil (nebo lépe řečeno stále žije) v očekávání zaslíbeného Mesiáše. Kristus se představoval svým učedníkům v souvislosti tohoto očekávání, a proto na Něm židé žádali znamení, že je skutečně tím, který má přijít (srov. Mt 12, 38; J 2, 18). Tehdy k nim Ježíš promlouval v obrazech o svém zmrtvýchvstání jako o jedinečném znamení a potvrzení svého mesiášského poslání (srov. J 2, 19; Mt 12, 39; L 11, 29). Evangelia svědčí o tom, že celá Ježíšova veřejná činnost byla provázena mocnými znameními (tj. zázraky). V tomto smyslu nejsou zázraky jen vybočením z ustáleného řádu či jeho porušením, ale jsou předzvěstí řádu nového. Zatímco v zázracích je tento nový eschatologický řád pouze předjímán, ve zjeveních vzkříšeného Krista proniká do dějin a odkrývá se lidskému rozumu.¹⁴⁴ Přítomnost Zmrtvýchvstalého v dějinách nemůže být považována za mýtus a jako taková být smetena se stolu, neboť je prokazatelná nejen svědectvím apoštolů, kteří se zmrtvýchvstalým Ježíšem mluvili, jedli a dotýkali se Ho, ale též Jeho účinnými zásahy do dějin Církve (ustanovením primátu, všeobecným posláním).¹⁴⁵ Na základě uvedeného může Boublík konstatovat, že činnost zmrtvýchvstalého Krista je historicky doloženou skutečností, což jistě činí s potěšením, neboť na jiném místě vyjadřuje upřímnou lítost nad tím, že moderní člověk neuváženě odkládá do kategorie mýtů pravdu (Pravdu), jež jako jediná dokáže odpovědět na tajemný obsah jeho nicoty a smrti i na tvůrčí vzmach touhy po plnosti života.¹⁴⁶

Viditelné aspekty zmrtvýchvstání by měly dovést lidský rozum k uznání, že v dějinách se naplňují též události, které přesahují lidské možnosti. Ježíšovo spásné poslání v nich nalézá svůj dějinný základ, jenž potvrzuje reálný charakter věčné spásy.¹⁴⁷ Dnešní člověk, podobně jako farizeové v Ježíšově době, stále vyžaduje znamení. Nespokojí se s pouhými slovy, ale hledá jejich potvrzení. Množství slov, která doléhají k člověku, díky médiím stále roste. Tím je však znevažována jejich hodnota a slova sama o sobě mají čím dál tím menší význam. Proto je důležité, že nám Boublík předkládá zmrtvýchvstání nejen jako tajemství, ale též jako Boží znamení, jež dosvědčuje naprosto jedinečný význam Slova, tedy Krista, pro lidskou spásu.

Ježíš vyprávěl svým učedníkům podobenství o jednom boháči a chudém Lazarovi. Ten boháč žil bezbožně a neměl s chudákem Lazarem slitování. Když oba zemřeli a boháč se ocitl v pekle, zatímco Lazar v nebi po boku Abrahama, žádal boháč na Abrahamovi, aby poslal

¹⁴⁴ Srov. BOUBLÍK, V. *Incontro con Cristo. Credibilità della religione cristiana*, Roma: Libreria editrice della pontificia Università Lateranense, 1968, s. 275.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 273.

¹⁴⁶ BOUBLÍK, V. *Člověk očekává Krista*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 165.

¹⁴⁷ Srov. BOUBLÍK, V. *Incontro con Cristo. Credibilità della religione cristiana*, Roma: Libreria editrice della pontificia Università Lateranense, 1968, s. 275.

Lazara k jeho bratrům a přivedl je k pokání. Abraham mu odpověděl, že mají Mojžíše a Proroky, ať je poslouchají. Boháč se však domníval, že kdyby k nim přišel někdo z mrtvých, spíše by poslechli. Abraham mu řekl, že neposlouchají-li Mojžíše a Proroky, nedají se přesvědčit ani kdyby někdo vstal z mrtvých (L 16, 19-31). ...Ježíš vstal z mrtvých a Jeho zjevení v dějinách to dokládají. Dají se lidé tímto znamením přesvědčit o Jeho slově, které bylo předjímáno ve slovech Mojžíše a Proroků?

3.2 Stručný výklad teologické nauky o vzkříšení

O některých prvcích teologické nauky o vzkříšení jsme již mluvili, když se k tomu naskytla jiná vhodná příležitost. Neradi bychom se opakovali, proto je nyní pomineme a upozorníme jen na ty body Boublíkova výkladu, o nichž dosud nebyla řeč. Náš teolog připomíná, že je třeba dobře rozlišovat mezi tím, co náleží k neměnnému obsahu víry ve vzkříšení, a tím, co je jen jakýmsi jejím přechodným hávem.¹⁴⁸ Víra je často oprádaná různými představami, které mají k jejímu ústřednímu obsahu dosti daleko, a proto mohou být poněkud zavádějící. Chceme-li poselství o Ježíšově vzkříšení předat dnešnímu člověku, musíme osvobodit víru od všech přežitých představ, jež se kolem ní nastrojily, a hlásat její stále nový obsah v té nejčistší podobě.

Boublík nejdříve ze všeho objasňuje, že existuje podstatný rozdíl mezi vzkříšením Krista a znovuoživením mrtvého člověka. Zemřelý člověk, jenž byl přiveden zpět k životu, ať už to bylo zázračným způsobem nebo zásahem medicíny, se vrací do dějin, aby pokračoval ve své životní pouti, na jejímž konci čeká smrt. Vzkříšení však předpokládá úplnou smrt v biologickém i teologickém smyslu. Teologický obsah smrti jsme si již přiblížili, když jsme mluvili o moudrosti kříže: jedná se o závěrečnou volbu mezi Bohem nabízenou spásou a vlastním zavržením. Tato volba je neodvolatelná a vede k dokonalému uskutečnění či k naprostému zničení lidské budoucnosti. Proto úplná smrt vylučuje návrat k životu v čase a zároveň podmiňuje vzkříšení, jež uvádí člověka do nového, věčného života.¹⁴⁹

Dále nám autor odhaluje původ některých představ, jež víru ve vzkříšení provázejí. Apoštolská víra vychází z židovského myšlení. To bylo určováno tzv. ptolemajovským názorem na svět, který předpokládá, že v „nebi“ kraluje Bůh, země je panstvím člověka

¹⁴⁸ Srov. BOUBLÍK, V. *Setkání s Ježíšem*, Svitavy: Trinitas, 2002, s. 276.

¹⁴⁹ Srov. tamtéž, s. 274.

a mrtví se ocitají v podsvětí, kde vládne smrt a zlé mocnosti.¹⁵⁰ V podsvětí podléhá člověk zkáze, která se viditelně projevuje rozkladem mrtvého těla. Proto vnímali židé tlející mrtvé tělo uložené v hrobě jako svědectví o tom, že člověk sestoupil do podsvětí a smrt nad ním převzala vládu. Odtud pochází představa, že vzkříšení z mrtvých jakožto osvobození celého člověka od ničivé vlády smrti se prokazuje tím, že mrtvý vstává z hrobu. Lze se tudíž oprávněně domnívat, že židovská apokalyptika se promítla do apoštolského hlásání prázdného hrobu. Její vliv je patrný také v popisu Kristova nanebevstoupení. Vystoupení na nebe vyjadřuje vysvobození ze zajetí smrti a vyvýšení k vládě po Boží pravici. Vzkříšení je tedy apoštoly pojímáno jako přechod z bran smrti do věčné slávy. Jádrem poselství je, že Ježíš není mrtev, ale žije novým životem. Původní nauka o vzkříšení proto mluví spíše o překonání stavu smrti než o obsahu věčného života.¹⁵¹

Boublík nemůže nepřipomenout, že osvobození od smrti a její ničivé síly i povolání k věčnému životu se vztahují na celý obsah lidského bytí. Ježíš přemohl smrt ve všech jejích oblastech a věčný život zahrnuje vše, co patří k plnosti lidského života. Tento důraz se nám zdá být pro našeho autora velmi typický. Jistě má své opodstatnění, vždyť již prorok Izajáš mluvil o tom, že Bůh stvoří nová nebesa a novou zemi, takže vše bude žít opravdu novým životem (srov. Iz 65, 17). Také skutečnost, že Ježíš po svém zmrtevýchvstání promlouval k apoštolům a jedl s nimi, vypovídá o tom, že na věčném životě člověka se podílí vše, co náleželo k obsahu jeho bytí v dějinách. Jestliže je člověk podstatnou jednotou duše a těla, týká se vzkříšení jeho duševní i tělesné stránky, přičemž pod pojmem „tělo“ rozumí teologie veškerý hmotný obsah života. Proto vzkříšení není jen oživením těla, nýbrž přetvořením a zvěčněním celého člověka, jeho života a světa.¹⁵² Pro Boublíka, jenž hluboce miloval své blízké a podobně jako svatý František z Assisi se nechával unášet krásou přírody, byla nepřijatelná představa, že by smrt mohla zpřetrhat všechny vazby se stvořeným světem. Byl přesvědčen, že to, co podstatným způsobem utváří dějinný život člověka, se vtiskuje do jeho srdce a vchází spolu s ním do věčnosti.

Velkou důležitost přikládá náš teolog osobnímu rozměru vzkříšení. Ten se musí projevit také v tělesném obsahu věčného života, to znamená, že ve věčnosti bude mít člověk své vlastní tělo. To si pochopitelně nelze vykládat v biologickém smyslu, ale spíše tak, že duše,

¹⁵⁰ Srov. BOUBLÍK, V. *Setkání s Ježíšem*, Svitavy: Trinitas, 2002, s. 279.

¹⁵¹ Srov. tamtéž, s. 281.

¹⁵² Srov. BOUBLÍK, V. *Věřím ve vzkříšení těla*. In *Nový život* 4, 1968, s. 81.

kteřá již během života v dějinách významně přispívá k podobě těla, utvoří s pomocí Ducha svatého své nové tělo, jež bude v hlubokém vnitřním vztahu k tělu původnímu.¹⁵³

Co se týče bolesti a hřichu, pro ty není ve věčnosti místo. Nutně se ztrácí ve chvíli, kdy se lidský život zapojuje do života Božího. Boublíka přítomnost bolesti a hřichu neobyčejně trápila a z jeho řádek přímo dýchá touha po životě, který jich bude zbaven. Příslib toho nachází ve slovech svatého Jana, který říká: „*Bůh jim setře každou slzu z očí: nebude už smrti ani zármutku, nářku ani bolesti už nebude, protože starý svět pomínul*“ (Zj 21, 4).¹⁵⁴ Je zřejmé, že tato slova nemohou příliš zasáhnout člověka, který nezakouší bolest a zármutek, ale snadno se dotknou srdce, které pláče... Dotkla se i srdce našeho teologa, jenž v nich zaslechl radostnou zvěst.

Konečně je třeba upřesnit, že všeobecné vzkříšení se neshoduje s darem věčného života. Člověk, který zemřel v Kristu, začíná věčně žít, ale dokonalé uskutečnění spásy se dovršuje až ve všeobecném vzkříšení. Zesnulí lidé se tedy nacházejí v přechodném stavu, jenž trvá od okamžiku smrti do závěrečného vzkříšení na konci časů. Během tohoto přechodu dochází k jakési tajemné proměně člověka, kdy se duchovní rozměr stává určujícím pro lidské bytí a jednání. Věčný život zemřelého je po celou tuto dobu zcela závislý na životě zmrtvýchvstalého Krista. Teprve ve všeobecném vzkříšení člověk znovu nabývá svou osobní samostatnost. Pro vyjádření tohoto důležitého rozdílu mezi stavem zemřelých, kteří věčně žijí v Kristu, a životem po vzkříšení užívá Boublík jazyka svatého Pavla a mluví o životě „*v Kristu*“ a „*s Kristem*“.¹⁵⁵ Věčný život v Kristu je tudíž prozatímní a nedokonalý a předpokládá budoucí dovršení osobní a společenské spásy. Z toho lze dále dovodit, že žádný člověk nedojde plného spasení jednotlivě, ale pouze ve společenství se všemi.¹⁵⁶

Na závěr tohoto stručného výkladu není na škodu zopakovat, že vzkříšení není naším dílem, nýbrž je dílem Ducha svatého. A sám Duch, který v nás přebývá, je zárukou toho, že ten, který vzkřísil z mrtvých Ježíše Krista, probudí k životu také nás (srov. Ř 8, 11).¹⁵⁷

¹⁵³ Srov. BOUBLÍK, V. *Setkání s Ježíšem*, Svitavy: Trinitas, 2002, s. 285.

¹⁵⁴ Srov. tamtéž, s. 286.

¹⁵⁵ Srov. BOUBLÍK, V. La vita eterna a la risurrezione nell'odierna teologia. *Ricerche religiose*, č. 8, 1971, s. 28-31.

¹⁵⁶ Srov. tamtéž, s. 33.

¹⁵⁷ Srov. BOUBLÍK, V. *Setkání s Ježíšem*, Svitavy: Trinitas, 2002, s. 287.

3.3 Zvěst o zmrtvýchvstání v Novém Zákoně

V této podkapitole budeme vycházet převážně z již zmiňované příručky fundamentální teologie *Incontro con Cristo*. Boublíkův přístup je zde o poznání vědecktější než v jeho mladších apologetických dílech, jež mají populárnější ráz. Autor nás seznamuje s poznatky historické kritiky, které nám mohou významně pomoci ke správnému chápání biblických textů. Mýlili bychom se, kdybychom se domnívali, že nejstarším pramenem mluvícím o zmrtvýchvstání jsou evangelia. Původnější text najdeme v 1. listě Korintským a také ve Skutcích apoštolských. Oba tyto texty se soustřeďují především na teologický obsah vzkříšení a zajímají se též o Kristovo oslavení. Oproti tomu v evangeliích, která jsou mladšího data, se dostává do popředí apologetický cíl a jejich pozornost se přesouvá z oblasti věčného života do oblasti dějin. Náš teolog uznává důležitost obou dvou pohledů, ale zdůrazňuje, že je nezbytné dobře mezi nimi rozlišovat. Abychom tomu snáze dostáli, pojednáme o každém z nich zvlášť. Jelikož by pro nás nemělo význam sledovat Boublíkův rozbor biblických pramenů do všech podrobností, pokusíme se zachytit z něj jen to nejpodstatnější. Zajímat nás bude především to, k jakému závěru autor na základě uvedených poznatků dochází.

3.3.1 Zmrtvýchvstání v nejstarších pramenech

Historická kritika se shoduje na tom, že nejstarší formulaci víry ve zmrtvýchvstání obsahují verše 1 K 15, 3b-5. Některé zde užití výrazy (jako „*podle Písem*“, „*Dvanácti*“) totiž neodpovídají slovníku svatého Pavla, z čehož lze usuzovat, že se jedná o terminologii, kterou apoštol převzal z prvotního apoštolského hlásání.¹⁵⁸ Tuto teorii potvrzuje i jeho úvodní věta „*Odevzдал jsem vám především, co jsem sám přijal...*“: Jelikož má tento text skutečně jedinečný význam, neváhá jej Boublík ocitovat. Také pro nás bude jistě užitečné mít jej před očima:

„Odevzдал jsem vám především, co jsem sám přijal, že Kristus zemřel za naše hříchy podle Písem a byl pohřben; byl vzkříšen třetího dne podle Písem, ukázal se Petrovi, potom Dvanácti.“ (1 K 15, 3-5).

Vladimír Boublík podotýká, že text zohledňuje pouze teologickou, nikoliv historickou, stránku Kristovy smrti. Zdůrazňována je skutečnost pohřbu, jež se proto zdá být důležitá pro

¹⁵⁸ Srov. BOUBLÍK, V. *Incontro con Cristo. Credibilità della religione cristiana*, Roma: Libreria editrice della pontificia Università Lateranense, 1968, s. 251.

správný výklad pojmu zmrtvýchvstání. Z vyznání jasně vysvítá identita Ježíše ukřižovaného a položeného do hrobu s Ježíšem zmrtvýchvstalým. Dozvídáme se, že vzkříšení se událo „*třetího dne*“. Tradice „*třetího dne*“ má tedy hluboko zapuštěné kořeny a nelze ji pokládat za plod pozdější apologetické teologie, o čemž se nás snaží přesvědčit ti, kteří odmítají víru v tělesné zmrtvýchvstání. Celá patnáctá kapitola představuje zmrtvýchvstání jako eschatologickou událost, která se přijímá úkonem víry. Výraz „*podle Písem*“ chce říci, že vzkříšení Krista bylo předpovězeno proroky. Zmínka o tom, že se Ježíš ukázal Petrovi a poté Dvanácti poukazuje na význam zjevení, která tvoří dějinný podklad víry ve zmrtvýchvstání.¹⁵⁹

Vidíme, že text Pavlova listu korintské církvi obsahuje ve stručné formě všechny podstatné věroučné body, ale podrobněji je nerozvíjí. Jejich hlubší objasnění nachází exegeze v prvních dvanácti kapitolách Skutků apoštolských. Boublík se ve svém rozboru zabývá též kapitolou třináctou, jelikož se domnívá, že přispívá k lepšímu pochopení Pavlovy nauky.¹⁶⁰ Autorem Skutků je evangelista Lukáš, který způsobem sobě vlastním uspořádává věroučné i dějinné prvky, přitom však neztrácí ze zřetele autentický obsah prvotního hlásání a věrně zachycuje jeho charakteristické myšlenky.

Skutky se dívají na Kristovu smrt nejen z teologického hlediska, ale rovněž jako na dějinnou událost (viz. např. v. 2, 32; 3, 13). Když mluví o Ježíšově pohřbu, zdůrazňují, že Jeho tělo nepodlehlo zkáze (Sk 2, 29; 13, 30). To v souvislosti židovského myšlení dokládá, že smrt Ježíše neovládla. Boublík objasňuje, že řecký výraz „*ek nekrón*“ (tj. doslovně přeloženo „ze smrti“) je v Novém Zákoně užíván pro vyjádření dokonalého vítězství nad smrtí, které zahrnuje též vzkříšení těla. Ve Skutcích opět nacházíme zmínku o tom, že ke zmrtvýchvstání došlo „*třetího dne*“. Apoštolové jsou zde představováni jako očití svědkové Kristova spásného poslání. Předmětem jejich svědectví nejsou jen Ježíšovy zázraky, smrt a pohřeb, ale na základě zjevení Zmrtvýchvstalého mohou dosvědčit rovněž Jeho vzkříšení. Lukáš vypovídá o tom, že Ježíš se učedníkům ukazoval po dobu čtyřiceti dnů, byl s nimi v osobním kontaktu a Jeho vystupování se docela podobalo tomu předvelikonočnímu (Sk 1, 4).¹⁶¹

¹⁵⁹ Srov. BOUBLÍK, V. *Incontro con Cristo. Credibilità della religione cristiana*, Roma: Libreria editrice della pontificia Università Lateranense, 1968, s. 252-253.

¹⁶⁰ Srov. tamtéž, s. 253.

¹⁶¹ Srov. tamtéž, s. 254.

3.3.2 Zmrtvýchvstání v evangeliích

Evangelium podle Marka (Mk 16)

V Markově evangeliu je zapotřebí rozlišovat mezi úvodními a závěrečnými verši poslední kapitoly. Exegeté se domnívají, že verše 9-20 nepocházejí z Markova pera, poněvadž nejstarší rukopisy je neuvádějí, a nezdá se, že by obsahově navazovaly na předešlý text.¹⁶² Ve verších 1-8 podává Marek zprávu o objevení prázdného hrobu, která je v souladu s popisem Ježíšova pohřbu. Je však nutno podotknout, že jednotlivé evangelní zvěsti o prázdném hrobě se v podrobnostech (např. ve jménech a počtu žen, které navštívily hrob, v počtu andělů a obsahu jejich poselství atd.) poněkud rozcházejí. Marek zmiňuje dvě zjevení: Marii Magdaleně a dvěma učedníkům, přičemž obě se pravděpodobně odehrála v Jeruzalémě. Závěr kapitoly je velmi stručný: Ježíš dává apoštolům univerzální poslání (v. 15) a poté následuje zmínka o Jeho nanebevstoupení, ovšem bez udání času (v. 19). Schází zde jakákoliv informace, která by ověřovala identitu Ježíše vzkříšeného s Ježíšem ukřižovaným. Je zřejmé, že nejstarší evangelium se ještě příliš nestará o „důkazy“ zmrtvýchvstání.¹⁶³

Evangelium podle Matouše

U Matouše zaznamenáváme silící apologetickou tendenci. Ta se projevuje např. ve vysvětlení původu zprávy o krádeži Ježíšova mrtvého těla (Mt 28, 13-15). Matoušovo evangelium jako jediné mluví o postoji stráží. Historickou hodnotu této jeho výpovědi lze sotva prokázat, nicméně, můžeme ji pokládat za důkaz, že o skutečnosti prázdného hrobu nepochybovali ani ti, kteří odmítali zvěst o zmrtvýchvstání. Dále Matouš svědčí o tom, že vzkříšení Krista ohlašovaly mimořádné Boží zásahy jako zemětřesení a andělské zjevení (v. 2). Zmiňované zjevení apoštolům v Galileji nemá apologetický, ale pouze teologický účel: jedná se v něm především o předání univerzálního poslání (v. 19).¹⁶⁴

Evangelium podle Lukáše

Lukášovo evangelium vykazuje jasné apologetické a teologické zaměření. Autor se podobně jako ve Skutcích často odvolává na starozákonní proroctví. Vyprávění o zjevení učedníkům putujícím do Emauz je důkladným pojednáním o Ježíšově smrti a oslavení. Zmínka o lámání chleba ozřejmující identitu Krista vzkříšeného s Kristem, který byl ukřižován, má jednoznačně apologetický význam. Popis zjevení Zmrtvýchvstalého

¹⁶² Srov. BOUBLÍK, V. *Incontro con Cristo. Credibilità della religione cristiana*, Roma: Libreria editrice della pontificia Università Lateranense, 1968, s. 255.

¹⁶³ Srov. tamtéž.

¹⁶⁴ Srov. tamtéž, s. 256.

apoštolskému společenství se řídí podobným schématem jako líčení andělských zjevení v první kapitole (L 1, 8; 1, 26): po úvodním pozdravu následuje nevěřící reakce učedníků, dále potvrzení Kristovy identity a teprve poté přichází teologický obsah zjevení. Všechna zjevení jsou situována do Jeruzaléma, poněvadž apoštol chce doložit jeho ústřední význam v dějinách spásy. Není sporu o tom, že Lukáš se nám snaží sdělit, že Ježíš „*byl opravdu vzkříšen*“ (L 24, 34).¹⁶⁵

Evangelium podle Jana

V evangeliu svatého Jana nacházíme dva různé závěry (J 20, 30 a 21, 24). Tato skutečnost představuje pro exegety nesnadný problém, který zatím nenalezl obecně přijímané řešení. Zodpovězení této otázky proto přenecháme biblickému bádání a zaměříme se na to, co je v nejmladším evangeliu pozoruhodného v porovnání s ostatními třemi. Jan mluví o zjevení Marii Magdaleně (J 20,1-17), na němž nás zaujme, že Marie svého Mistra poznává teprve tehdy, když se jí On sám dá poznat. (Podobně je tomu ve zjevení učedníkům jdoucím do Emauz v Lukášově evangeliu). To dosvědčuje, že mezi Ježíšem ukřižovaným a zmrtvýchvstalým je nepochybná identita, ale zároveň i jakýsi rozdíl. Dále Jan líčí zjevení apoštolu Tomášovi, jemuž Ježíš prokazuje Svou totožnost skrze smrtelné rány, které zůstaly patrné na Jeho oslaveném těle. Poslední kapitola (J 21, 1-25) popisuje Ježíšovo zjevení učedníkům v Galileji, jež má nápadně tajemný ráz a jde v něm především o teologický obsah.¹⁶⁶

3.3.3 Závěr

Důkladným rozbořem biblických pramenů, který jsme si právě v hrubých obrysech načrtli, sleduje Boublík zcela určitý cíl: ukazuje, co vypovídají o obsahu víry ve zmrtvýchvstání, a pokouší se zmapovat, kudy se ubíral vývoj prvotního hlásání. To mu umožňuje, aby se přiblížil k nejnvtnějšímu jádru křesťanské víry a odlišil ho od vnější nepodstatné skořápky, jež se kolem něj postupem času utvořila.

Z uvedených textů je patrné, že pojmu „zmrtvýchvstání“ můžeme správně porozumět jedině v kontextu židovské antropologie, neboť v tomto kontextu byl zformován. Neskrývá se za ním pouhé oživení těla, nýbrž vysvobození celého člověka od ničivé moci smrti. Smrt je potřeba chápat jako neblahý důsledek hříchu, který postihuje všechny rozměry lidského bytí.

¹⁶⁵ Srov. BOUBLÍK, V. *Incontro con Cristo. Credibilità della religione cristiana*, Roma: Libreria editrice della pontificia Università Lateranense, 1968, s. 257.

¹⁶⁶ Srov. tamtéž, s. 258.

Zmrtvýchvstání je přímými svědky představováno jako tajemná a eschatologická událost, jejíž eschatologický rozměr spočívá zejména v jejím úzkém vztahu s oslavením. Dějinný život nadobro zaniká ve smrti, zatímco nový (eschatologický) život se rodí ve vzkříšení, které je vlastně počátkem oslavení.

Prvotní hlásání se soustředilo především na skutečnost, že Ježíš, kterého židé odsoudili a ukřižovali, byl Bohem Otcem vzkříšen a vyvýšen. Prvořadý zde byl bezesporu teologický obsah velikonoční události, zatímco její dějinný kontext zůstával téměř nepovšimnut. Teprve když bylo třeba čelit těm, kteří napadali víru ve zmrtvýchvstání, nabyla apoštolská zvěst silnější apologetický důraz, jenž se projevil v tom, že se její pozornost obrátila k dějinným podkladům vyznávané víry. Nicméně, i v těch nejstarších dokumentech nalézáme určité apologetické prvky. Měli jsme možnost vidět, že apoštolové vždy trvali na reálné smrti Krista, kterou dokládali zprávou o Jeho pohřbu. Svě hlásání podpírali starozákonními proroctvími a nikdy se nezapomínali zmínit, byť jen stručně, o zjeveních Zmrtvýchvstalého.¹⁶⁷

Vladimír Boublík rozhodně nepochybuje o tom, že teologický obsah vzkříšení je o mnoho důležitější než apologetický význam viditelných znamení, která jej provázejí.¹⁶⁸ (Stojí za povšimnutí, že na to upozorňuje ve svém apologetickém díle, což může dost prozradit o jeho postoji). Připouští však, že i pozdější hlásání, jež poněkud odhlíží od prvního, aby zdůraznilo druhé, má své opodstatnění. Pro správné pochopení je třeba uvědomit si okolnosti, které k tomu vedly. Pravda je taková, že racionální podklady víry ve zmrtvýchvstání by měly její tajemný obsah osvětlovat a nikoliv zastiňovat. Náš teolog podotýká, že sílící apologetická tendence v mladších pramenech je zcela zřejmá, a bylo by směšné, kdybychom to chtěli popřít. Neméně směšné se mu však zdá být stanovisko racionalistické kritiky, která odůvodňuje své odmítnutí tělesného zmrtvýchvstání právě apologetickým nábojem pozdějších textů. Lze předpokládat, že hlásání evangelia již v době apoštolů začalo narážet na odmítavé reakce, a proto je naprosto pochopitelné, že se zvěst o zmrtvýchvstání postupně proměňovala v jakousi obhajobu zmrtvýchvstání opravdového a skutečného.¹⁶⁹ Viditelné podklady víry v Kristovo vzkříšení byly tedy v mladších dokumentech důkladněji rozpracovány, ale není oprávněné tvrdit, že byly teprve dodatečně přidány, protože jejich stopy jsou obsaženy ve všech pramenech.

¹⁶⁷ Srov. BOUBLÍK, V. *Incontro con Cristo. Credibilità della religione cristiana*, Roma: Libreria editrice della pontificia Università Lateranense, 1968, s. 259.

¹⁶⁸ Srov. BOUBLÍK, V. *Setkání s Ježíšem*, Svitavy: Trinitas, 2002, s. 278.

¹⁶⁹ Srov. BOUBLÍK, V. *Incontro con Cristo. Credibilità della religione cristiana*, Roma: Libreria editrice della pontificia Università Lateranense, 1968, s. 259.

Náš teolog si dobře uvědomuje, že přílišný důraz na dějinně ověřitelná fakta provázející zmrtvýchvstání nutně odsouvá do pozadí jeho tajemný charakter. V Boublíkových očích zmrtvýchvstání vždy zůstává především tajemstvím a rozhodně jej nechce redukovat na událost, kterou by bylo možné plně obsáhnout lidským rozumem. Chce nás pouze obeznámit s dějinnými základy velikonoční víry. Ty nemohou samy o sobě víru probudit, ale mohou ji ukotvit.

3.4 Viditelná znamení zmrtvýchvstání

„Blahoslavení, kteří neviděli, a uvěřili“, říká Ježíš (J 20, 29). A přece se zjevuje nevěřícímu Tomášovi, nechává ho vložit ruku do otevřeného boku a odhaluje mu Svě rány, aby ho přivedl k vyznání „*Můj Pán a můj Bůh*“ (J 20, 28). Pán a Bůh se ve Svém milosrdenství sklání k člověku, jenž nevěří, vychází mu vstříc a nechává ho dotýkat se toho největšího mysteria, mysteria spásy. Nevíme, zda Tomášova víra byla menší než víra ostatních apoštolů, snad by se i oni zdráhali uvěřit, kdyby se nesetkali se vzkříšeným Kristem. Tomášovi nestačilo svědectví druhých a chtěl se na vlastní oči přesvědčit, že mluví pravdu. Ale ani Petr a Jan se nespokojili se svědectvím Marie Magdaleny, že hrob je prázdný, a sami se tam běželi podívat (J 20, 2-4). Lidé jistě touží po spáse, avšak strach ze zklamání jim často brání uvěřit zvěsti, která ji hlásá. Toho jsme si mohli dobře všimnout též ve filosofii Alberta Camuse. Proto člověk hledá nějaké důkazy, znamení, o která by mohl svou víru opřít. Křesťanství může světu taková znamení nabídnout, jelikož ve zmrtvýchvstalém Kristu se spása stala do jisté míry hmatatelnou. Boublík zná lidské srdce a nechce mu žádaná znamení odepřít. Soustředí se na dvě nejdůležitější, jimiž jsou prázdný hrob a Ježíšova zjevení.

3.4.1 Prázdný hrob

Úmyslem našeho teologa je nejprve doložit, že zvěst o prázdném hrobě se v prvotní církvi rozšířila bezprostředně po Kristově zmrtvýchvstání. Dále se snaží odpovědět na několik otázek, které v této souvislosti vyvstávají. Zajímá ho, zda je možné pokládat zprávy o prázdném hrobě za plod legendární činnosti, anebo zda odpovídají skutečnosti a lze je považovat za historický podklad víry ve vzkříšení.¹⁷⁰ Pokouší se objasnit skutečnost, že každé evangelium popisuje objevení prázdného hrobu odlišným způsobem. A konečně se ptá, jaký je vlastně význam tohoto objevu pro velikonoční víru.

¹⁷⁰ Srov. BOUBLÍK, V. *Setkání s Ježíšem*, Svitavy: Trinitas, 2002, s. 288.

Zpráva o nalezení prázdného hrobu je v apoštolském hlásání spojena s popisem Ježíšova pohřbu. Předešlý rozbor biblických pramenů nám dal poznat, že Ježíšův pohřeb je zmíněn ve všech dokumentech, jež máme k dispozici. Mluví o něm také Pavlův list Korintským (1 K 15, 4), z jehož nápadně stručné formy lze usuzovat, že každé slovo v něm obsažené má vlastní důležitost. Učení o Kristově pohřbu se ukazuje jako nezbytné pro správný výklad zmrtvýchvstání. Rovněž ve Skutcích nacházíme o pohřbu výslovnou zmínku (Sk 13, 29) a mimoto je zde mlčky předpokládán, když se říká, že Ježíšovo tělo v hrobě nepodlehlo zkáze (Sk 2, 31; 13, 34). Skutky užívají pro Kristův hrob označení „*monumentum*“ (řecky „*mnemeion*“), jež napovídá, že se nejednalo o společnou hrobku, nýbrž o soukromý hrob. To je v souladu s výpovědí evangelií, podle které byl Ježíš pohřben v hrobě, „*v němž dosud nikdo nebyl pochován*“ (J 19, 41).¹⁷¹ Pro tento fakt svědčí též židovské předpisy, které nedovolují pohřbít odsouzeného společně s jinými mrtvými, aby nebyli poskvrněni jeho přítomností. Stejně tak i další podrobnosti, o nichž nás zpravují evangelia, nacházejí své potvrzení ve světských dokumentech. Podle římského práva mohl soudce rozhodovat o osudu mrtvého těla odsouzenců. Obvykle dával jejich příbuzným či přátelům svolení tělo pohřbít. Tato skutečnost je dobře slučitelná s tvrzením, že Josef z Arimatie, vážený člen rady, si vyžádal na Pilátovi Ježíšovo tělo a ujal se Jeho pohřbu (Mt 27, 57-60).¹⁷²

Současná exegeze se snaží určit, kdy se zvěst o prázdném hrobě stala součástí učení o vzkříšení. Setkáváme se se třemi rozdílnými názory. První z nich se domnívá, že o objevení prázdného hrobu se začalo mluvit až tehdy, když vyvstala potřeba hájit tělesné zmrtvýchvstání. Druhý názor tvrdí, že tradice prázdného hrobu náleží k apoštolskému hlásání již od počátku, ale teprve postupem času se stala jeho stěžejním tématem. Boublík se kloní ke třetímu názoru, který říká, že ačkoliv se o objevení prázdného hrobu hned nemluvilo, přece má tato tradice kořeny v prvotním hlásání, jež různými zmínkami poukazuje na existenci prázdného hrobu v Jeruzalémě.¹⁷³

Ačkoliv náš teolog na základě uvedených faktů dochází k závěru, že se nauka o prázdném hrobě zrodila hned po Ježíšově zmrtvýchvstání, připouští, že zaznamenala určitý vývoj.¹⁷⁴ V nejstarších pramenech je obsažená jen nepřímě. Skutky předpokládají existenci prázdného hrobu, když porovnávají Ježíšův hrob s hrobem krále Davida a dosvědčují, že Ježíšovo tělo se v hrobě nerozpadlo v prach. Narážku na prázdný hrob lze spatřit také ve verších, které

¹⁷¹ Srov. BOUBLÍK, V. *Incontro con Cristo. Credibilità della religione cristiana*, Roma: Libreria editrice della pontificia Università Lateranense, 1968, s. 261.

¹⁷² Srov. tamtéž, s.261.

¹⁷³ Srov. tamtéž.

¹⁷⁴ Srov. tamtéž, s. 262-263.

oznamují, že David předpověděl Kristovo vzkříšení (Sk 2, 31; 13, 35). Evangelisté Marek a Matouš se již výslovně zmiňují o nalezení prázdného hrobu, jenž byl podle jejich podání objeven ženami. Lukáš a Jan pak nezůstávají jen u svědectví žen, ale přidávají zprávu o tom, že prázdný hrob navštívili také Petr a Jan. Je možné, že tím chtěli dodat textu větší vážnost, neboť svědectví žen samo o sobě nemohlo mít v židovském prostředí velkou hodnotu. Nicméně, z psychologického hlediska je velmi pravděpodobné, že se apoštolové sami vydali k hrobu poté, co jim ženy přinesli zvěst o Pánově zmrtvýchvstání.

Jak jsme naznačili výše, z textů Písma je zřejmé, že v Jeruzalémě existoval v dobách raného křesťanství nějaký hrob, který byl považován za hrob vzkříšeného Ježíše. Ten byl u věřících patrně ve veliké úctě, mimo jiné proto, že křesťanská obec v něm nacházela podklad víry ve zmrtvýchvstání. Boublík si však uvědomuje, že je třeba položit si otázku, zda byl Ježíš v onom hrobě skutečně pochován. Existuje přece mnoho hrobů, ke kterým lidé chovají úctu, poněvadž v nich domněle odpočívají slavní hrdinové, umělci či světci, aniž by se to ovšem dalo historicky prokázat. Proto nelze předem vyloučit, že zpráva o Ježíšově prázdném hrobu je jenom legenda. Tady ovšem musíme mít na paměti, že evangelium bylo hlášáno nejen v křesťanském, ale též v židovském prostředí, které bylo vůči křesťanům nepřátelské. Bylo by jistě krajně nerozumné vytvářet v takové situaci neskutečné legendy, neboť židé by je mohli snadno napadnout a dokázat, že křesťanské učení má s pravdou máloco společného. Matouš však říká, že se mezi židy rozšířila zpráva o tom, že učedníci ukradli Ježíšovo mrtvé tělo a pak začali hlásat Jeho zmrtvýchvstání (Mt 28, 12-15). Z této poznámky je patrné, že si židé netroufali existenci prázdného hrobu popřít, pouze jí dávali svůj vlastní výklad.¹⁷⁵

Dále je třeba vzít v úvahu, že zprávy zachycené v evangeliích se vytvářely v přítomnosti očitých svědků Ježíšova pohřbu. Bylo by pošetilé domnívat se, že by v prostředí přímých svědků mohla vzniknout legenda, která by za Ježíšův hrob označovala místo, kde ve skutečnosti nebyl pochován. Navíc, bájně legendy o významných hrobech se obvykle začínají vytvářet až v průběhu staletí, kdežto tradice o Kristově prázdném hrobu se zrodila záhy po Jeho smrti. Další důkaz, že tato tradice odpovídá skutečnosti, podává Janovo evangelium. Když Jan líčí návštěvu hrobu (J 20, 3-10), zmiňuje se o různých podrobnostech, které se mohly vrýt jedině do paměti očitého svědka.

¹⁷⁵ Srov. BOUBLÍK, V. *Setkání s Ježíšem*, Svitavy: Trinitas, 2002, s. 289.

Co se týče nesrovnalostí v tom, jak objevení prázdného hrobu ličí jednotlivá evangelia, nezdráhá se Boublík připustit, že jsou značné.¹⁷⁶ Evangelisté se shodují pouze v ústředním tvrzení, že ženy našly prvního dne po sobotě prázdný hrob, zatímco v ostatních věcech se rozcházejí. Tuto zmatečnost si lze docela snadno vysvětlit tím, že ženy byly v dané situaci vystaveny značnému psychickému vypětí. Zjevná neuspořádanost údajů dokládá, že se nejedná o apologetickou konstrukci, nýbrž o autentické vzpomínky na ohromující událost tak, jak apoštolům přicházely na mysl. Uvedené argumenty našemu teologovi dovolují předložit závěr, že zvěst o prázdném hrobě není výsledkem legendární činnosti, ale je historickou skutečností.

V rozboru viditelných znamení, jenž právě sledujeme, Boublík na chvíli opouští pole teologie a významnou službu mu prokazuje exegeze a historie.¹⁷⁷ Proto zde není příliš zřetelný jeho osobitý teologický rukopis. Ten se opět stává čitelnějším, když se autor zamýšlí nad tím, jaký je význam prázdného hrobu pro víru ve vzkříšení. Tuto otázku si pokládá nejprve ve vztahu k apoštolům. Nad odpovědí nemusí dlouze uvažovat, neboť již víme, že pro apoštoly byl prázdný hrob nezbytným předpokladem víry v Ježíšovo zmrtvýchvstání. Jejich pojetí vzkříšení vycházející z židovské antropologie jednoduše nepřipouštělo, že by Ježíš mohl žít, kdyby Jeho tělo zůstalo ležet v hrobě. Naše chápání je poněkud odlišné, lze se tedy dohadovat, zda vzkříšení opravdu nutně zahrnuje také oživení mrtvého těla. Soudobé představy o vzkříšení z mrtvých již nejsou vázány na otevřené hroby, proto pro nás Ježíšův prázdný hrob nemá takovou důležitost, jakou měl v dobách prvotního hlásání. Přesto v něm můžeme vidět určité znamení, které nám přibližuje události, jež formovaly apoštolskou víru. Nedovoluje nám, aby náš pohled na Ježíše truchlivě ustrnul na kříži a tiše nás vyzývá, abychom nehledali Živého mezi mrtvými.¹⁷⁸ Boublík nepředstavuje prázdný hrob ani tak jako důkaz Kristova vzkříšení, spíše v něm nachází jeho stopy. Ovšem i stopy nám mohou ukázat cestu... cestu k živému Ježíši.

3.4.2 Zjevení Zmrtvýchvstalého v dějinách

Existence prázdného hrobu by měla malou výpovědní hodnotu, nebýt Ježíšových zjevení. Když Marie Magdalena zjistila, že kámen je od hrobu odvalen, plakala, neboť se domnívala, že Pánovo tělo někdo odnesl (J 20, 2). Vidíme tedy, že skutečnost prázdného hrobu sama o sobě otevírá prostor pro různé interpretace. Teprve v souvislosti zjevení Zmrtvýchvstalého

¹⁷⁶ BOUBLÍK, V. *Setkání s Ježíšem*, Svitavy: Trinitas, 2002, s. 291.

¹⁷⁷ Srov. tamtéž, s. 288.

¹⁷⁸ Srov. tamtéž, s. 292.

nachází prázdný hrob jediný výklad. Až když učedníci spatřili živého Ježíše, mohli plně pochopit slova, která anděl sdělil ženám: „*Není zde, byl vzkříšen.*“ (L 24, 6). Tehdy se jim prázdný hrob stal viditelným podkladem víry v tělesné zmrtvýchvstání. Musíme však podotknout, že zatímco prázdný hrob byl přístupný všem, zjevení byla vyhrazena pouze vyvoleným svědkům.

Ježíšova zjevení nabízejí určité ospravedlnění radostné zvěsti o vzkříšení. Boublík velmi zdůrazňuje úzký vztah, který existuje mezi viditelnou přítomností vzkříšeného Krista v dějinách a vírou ve zmrtvýchvstání, a snaží se ho objasnit. Fakt, že apoštolové měli „nějaká zjevení“ se dnes všeobecně připouští, proto jej není třeba prokazovat. Problém je však postaven jinak: současná psychologie dochází k poznání, že náboženská zjevení jsou v mnoha případech jen subjektivní psychologické zážitky, kterým neodpovídá žádná objektivní realita. Moderní věda a také někteří protestantští teologové (např. R. Bultmann nebo D. F. Strauss) se pokoušejí vztáhnout tento závěr také na zjevení vzkříšeného Ježíše. To Boublíka nutí, aby si nejprve položil otázku, zda se opravdu jedná o pouhá subjektivní vidění anebo, zda jde o objektivní zjevení.¹⁷⁹ Ptá se, kde a kdy se tato zjevení uskutečnila, v čem záležela, a nakonec se zaměřuje na jejich apologetický význam.

Výklad, podle kterého jsou zjevení Zmrtvýchvstalého subjektivní vidění, jež byla vyvolána touhou Ježíšových učedníků po opětovném společenství s Ním, předpokládá, že vidění nenastala v Jeruzalémě, ale až v Galileji. Jeruzalém byl místem Kristova utrpení a smrti a v takovém prostředí se docela jistě nemohly vytvořit příhodné podmínky pro vznik subjektivních vidění. Zastánci tohoto výkladu se proto opírají o nejstarší písemné prameny, v nichž nacházíme pouze zaslíbení zjevení apoštolům v Galileji (Mk 16,7; Mt 28, 7). Teprve evangelisté Lukáš a Jan se výslovně zmiňují o zjeveních v Jeruzalémě. Boublík však namítá, že zaslíbení andělů, podle něhož se Ježíš měl učedníkům ukázat v Galileji, nikterak neprotiřečí tomu, že k některým zjevením došlo již v Jeruzalémě. Podotýká, že Pavlův text v prvním listě Korintským, který lze pokládat za nejstarší ze všech dostupných pramenů, uvádí řadu zjevení (1 K 15, 5-7), z nichž alespoň dvě (Petrovi a Dvanácti) se uskutečnila v Jeruzalémě. Matouš sice zaslubuje zjevení v Galileji, ale vzápětí mluví o Ježíšově setkání s ženami poté, co navštívily hrob. Lukáš oproti tomu ponechává zjevení v Galileji bez povšimnutí, protože ho k tomu vede jeho teologické zaměření na Jeruzalém. Boublík tedy činí

¹⁷⁹ Srov. BOUBLÍK, V. *Setkání s Ježíšem*, Svitavy: Trinitas, 2002, s. 293.

závěr, že v apoštolském hlásání existují dvě „tradice“ (galilejská a jeruzalémská), aniž by ovšem stály jedna proti druhé.¹⁸⁰

Teorie redukcující Ježíšova zjevení na subjektivní vidění je v rozporu rovněž s naukou o „třetím dni“. Třetího dne po Kristově smrti mezi apoštoly zajisté nepanovala taková nálada, jež by podporovala subjektivní zážitky vyjadřující naději v Jeho věčný život. Proto se přívrženci zmíněné teorie snaží prokázat, že pojem „třetího dne“ je v Písmu uváděn nikoliv jako časový údaj, ale jen z teologických či apologetických důvodů. Podle židovského učení se totiž úplná smrt člověka uskutečňuje až třetí den po skonání, kdy dochází k celkovému rozkladu těla. Apoštolské hlásání zdůrazňuje Ježíšovu dokonalou smrt, a tudíž nemůže připustit, že by Kristus vstal z hrobu dříve než třetí den. A jestliže Ho Bůh zcela osvobodil od tělesného rozkladu, pak je nasnadě, že nemohl vstát ani později. Náš teolog se nezdráhá uznat, že toto židovské pojetí smrti se v dané tradici s největší pravděpodobností promítlo, právě jako některé prorocké texty, jež předpovídají, že Mesiáš vstane třetího dne z mrtvých.¹⁸¹ Nicméně, všechny biblické texty se shodují na tom, že Ježíš byl vzkříšen prvního dne po sobotě, to znamená třetího dne po ukřižování, a není důvod se domnívat, že toto tvrzení má pouze teologický nebo apologetický význam. Boublík usuzuje, že v téže době se musela odehrát také některá zjevení, protože teprve na jejich základě přijali učedníci zvěst o Pánově zmrtvýchvstání.¹⁸² Těžko říci, zda je tento úsudek úplně oprávněný, protože v evangeliu svatého Jana nacházíme svědectví, že „ten druhý učedník“ (tzn. Jan) uvěřil již v okamžiku, kdy spatřil prázdný hrob (J 20, 8). Přesto z Písma celkem jasně vyplývá, že zjevení začala právě třetího dne.

Skutky se zmiňují o tom, že Ježíš se svým vyvoleným ukazoval po „čtyřicet dní“ (Sk 1, 3). Lze se domnívat, že jde podobně jako v dalších biblických textech spíše o symbolický smysl čísla čtyřicet než o skutečné časové určení. V apologetické souvislosti však není důležitá přesnost tohoto údaje, nýbrž fakt, že zjevení trvala po vymezenou dobu. Ježíš se učedníkům dával spatřit od Svého zmrtvýchvstání až do dne nanebevstoupení. Je tedy zřejmé, že zjevení nikterak nezávisela na psychickém stavu apoštolů, ale pouze na Kristu, který mezi ně přicházel, kdy chtěl a jak chtěl. Období po Letnicích bylo pro subjektivní vidění jistě

¹⁸⁰ Srov. BOUBLÍK, V. *Incontro con Cristo. Credibilità della religione cristiana*, Roma: Libreria editrice della pontificia Università Lateranense, 1968, s.270.

¹⁸¹ Boublík se domnívá, že apoštolové měli na zřeteli texty: 2 Kr 20, 5; Iz 38, 5; Oz 6, 1n. Viz. BOUBLÍK, V. *Setkání s Ježíšem*, Svitavy: Trinitas, 2002, s. 294.

¹⁸² Srov. BOUBLÍK, V. *Setkání s Ježíšem*, Svitavy: Trinitas, 2002, s. 294.

příznivější, a přece v něm už k žádným zjevením, která by byla srovnatelná s těmi, o nichž mluvíme, nedocházelo.¹⁸³

Pozoruhodná je také skutečnost, že apoštolská kázání představují období mezi vzkříšením a nanebevstoupením jako součást Ježíšovy veřejné činnosti, která byla zahájena Jeho křtem. To znamená, že přítomnost vzkříšeného Krista ve světě měla dějinný rozměr a projevovala se podobně jako Jeho působení před smrtí. Učedníci nebyli ve chvílích zjevení ve vytržení ani ve spánku, jak bychom snad mohli očekávat, ale vždy se nacházeli v běžné životní situaci a jejich komunikace s Ježíšem probíhala docela obvyklým způsobem. Takovýto „normální“ ráz není typický pro žádná jiná zjevení, s nimiž se setkáváme v dějinách církve. A přece se zjevení Zmrtvýchvstalého čímsi vymykala běžnému životu, neboť učedníci, ačkoliv Ježíše velmi dobře znali, Ho v určitých okamžicích nemohli poznat (L 24, 16; J 20, 14) a vždy si vůči Němu zachovávali jakýsi uctivý odstup (J 21, 12). O výjimečném charakteru Ježíšovy přítomnosti ve zjeveních svědčí také řecký výraz „*ophthe*“ (1 K 15, 5), kterého se v Písmu užívá pro vyjádření mimořádného zjevení nějaké nadpozemské bytosti (např. anděla), jež člověku za normálních okolností není viditelná.¹⁸⁴ Dále stojí za to poznamenat, že zjevení Krista byla zpravidla neočekávaná (např. L 24, 12) a apoštolové na ně zprvu reagovali pochybami a nedůvěrou (Mt 28, 17), popř. úlekem (L 24, 37). Taková reakce vylučuje, že by se jednalo o subjektivní vidění způsobená vnitřní touhou po setkání s Pánem.

Boublík říká, že všechny uvedené skutečnosti provázající přítomnost Zmrtvýchvstalého v dějinách nás mohou přesvědčit o tom, že Jeho zjevení tvořila součást objektivní reality. Ve stísněném ovzduší, jež obklopovalo učedníky po Ježíšově smrti, nemohlo dojít ke vzniku subjektivních vidění, ale ani ke zrodu „velikonoční víry“. Z toho vyplývá, že nikoliv „velikonoční víra“ připravila půdu pro subjektivní vidění, ale naopak, že objektivní zjevení vzkříšeného Krista sytila apoštolskou víru ve Zmrtvýchvstání.¹⁸⁵

Náš teolog pokládá za nutné zamyslet se též nad tím, zda Ježíšova zjevení prokazují, že se na věčném životě podílí rovněž Jeho tělo. Určitou odpověď na tuto otázku nachází v evangeliu svatého Jana, který poukazuje na to, že Ježíšovo vzkříšené tělo neslo viditelné (a hmatatelné) stopy po ukřižování (J 20, 27). Podobný důkaz lze spatřit v tom, že Kristus v přítomnosti apoštolů jedl (L 24, 3). Boublík však upozorňuje, že ačkoliv tyto důkazy byly

¹⁸³ Srov. BOUBLÍK, V. *Incontro con Cristo. Credibilità della religione cristiana*, Roma: Libreria editrice della pontificia Università Lateranense, 1968, s. 271.

¹⁸⁴ Srov. tamtéž, s. 265.

¹⁸⁵ Srov. tamtéž, s. 269.

jistě výmluvné pro apoštoly, dnes by se daly zpochybnit. Je totiž známo, že člověk mívá ve vidění často vjemy, kterým neodpovídá žádný reálný základ. Zážitky učedníků tedy samy o sobě nemohou doložit, že Ježíš měl opravdové tělo. Nicméně, z biblických pramenů na nás dýchá jistota apoštolů, kteří byli přesvědčeni, že Ježíš, jenž byl ukřižován a položen do hrobu, znovu žije, a to v plnosti svého lidského života.¹⁸⁶ Již jsme mluvili o tom, že podle židovského pojetí člověka není duševní stránka myslitelná bez tělesné, a proto jejich přesvědčení o Kristově novém životě nutně zahrnovalo vědomí, že také Jeho tělo žije. Potvrzením tohoto závěru jsou texty, které nám sdělují, že Ježíšovo tělo se v hrobě nerozpadlo v prach (Sk 2,31; 13, 37).

Na začátku této podkapitoly jsme uvedli, že výpověď prázdného hrobu by měla malý význam, kdyby nebylo Ježíšových zjevení. Prázdný hrob si můžeme vysvětlovat různým způsobem, proto sám o sobě není dostatečným argumentem, jenž by ospravedlňoval víru v tělesné zmrtvýchvstání. Teprve v souvislosti zjevení v něm lze spatřit znamení, které k ní vede. Je však třeba dodat, že apologetická hodnota zjevení předpokládá naopak svědectví prázdného hrobu. Jeho existence potvrzuje, že tělo Ukřižovaného nepodlehlo rozkladu, a tudíž, že tělesný kontakt Zmrtvýchvstalého s učedníky byl reálný. Prázdný hrob a zjevení se tedy vzájemně doplňují. Jsou to historická fakta, která jedno vedle druhého dokazují, že Ježíš byl též po své smrti tělesně přítomný v dějinách lidského rodu, a že Jeho učedníci s Ním byli v osobním, déletrvajícím kontaktu.¹⁸⁷

Vladimír Boublík soudí, že zjevení měla pro učedníky, kteří v nich směli prožívat společenství se vzkříšeným Kristem, nesmírný význam. Přítomnost Zmrtvýchvstalého jim otvírala oči zaslepené smutkem (srov. L 24, 16) a rozdmýchávala v jejich srdcích oheň, aby v nich mohla vzplanout velikonoční víra (srov. L 24, 32). Autor nás upozorňuje na zajímavou skutečnost: totiž, že apoštolové pravděpodobně nebyli schopni zcela jasně rozlišovat mezi tím, co viděli, a tím, v co věřili. Víra ve zmrtvýchvstání v jejich vědomí splývala v jedno se zjeveními, která ji vyživovala. Pro nás mají tato zjevení menší hodnotu, protože se o nich dozvídáme jen z písemných pramenů, které jsou navíc různě zpochybňovány. Přesto, když se upřímně zamyslíme nad svědectvím Bible, dojdeme nevyhnutelně k závěru, že „třetího dne“ po Ježíšově smrti se muselo v životě apoštolů udát něco, co je navzdory okolnostem naplnilo neochvějnou nadějí ve vzkříšení a věčný život. Tou událostí bylo setkání s Ježíšem, který zemřel, ale Bůh Ho vzkřísil z mrtvých, a Jeho přítomnost v dějinách se stala viditelným

¹⁸⁶ Srov. BOUBLÍK, V. *Setkání s Ježíšem*, Svitavy: Trinitas, 2002, s. 298.

¹⁸⁷ Srov. BOUBLÍK, V. *Incontro con Cristo. Credibilità della religione cristiana*, Roma: Libreria editrice della pontificia Università Lateranense, 1968, s. 272.

projevem – tedy znamením – zmrtvýchvstání. Náš teolog však připomíná, že také apoštolům, právě jako nám, zůstalo skryto, co je tajemným obsahem vzkříšení a věčného života...¹⁸⁸

3.5 Zmrtvýchvstání a víra

Když se lidé ptali Ježíše, jak mají jednat, aby konali skutky Boží, odpověděl jim: „*Toto je skutek, který žádá Bůh: abyste věřili v toho, koho on poslal*“. Tehdy Mu řekli: „*Jaká znamení učiníš, abychom je viděli a uvěřili ti?*“ (J 6, 28-30). Je tedy zřejmé, že víra a znamení spolu úzce souvisejí. V pojednání o zmrtvýchvstání jako o Božím znamení jsme mohli vidět, že zmrtvýchvstání je znamením povýtce, které zcela jedinečným způsobem ověřuje Ježíšovo poslání. Avšak i zmrtvýchvstání samo je předmětem víry a je provázeno znameními. Boublík nám v předešlé podkapitole ukázal, v čem spočívá vztah mezi nimi, a přivedl nás k závěru, že znamení jakoby připravovala v lidském srdci půdu, ze které pak vyrůstá víra. Nesmíme se tudíž domnívat, že existují-li viditelná znamení zmrtvýchvstání, není již nutné v něj věřit. Nikoliv! Znamení nejsou nesporné důkazy, jež by víru vylučovaly, nýbrž jakési náznaky, které jí dávají určité opodstatnění, a tak ji podpírají. Ježíš řekl apoštolu Tomášovi: „*Že jsi mě viděl, věříš.*“ (J 20, 29). A v prvním dovětku Janova evangelia se praví: „*Tato (znamení) však zapsána jsou, abyste věřili, že Ježíš je Kristus, Syn Boží, a abyste věřice měli život v jeho jménu.*“ (J 20, 31). Z toho lze usuzovat, že znamení jsou člověku dána proto, aby věřil. Ježíš Svou smrtí a vzkříšením přinesl světu spásu, nemůže však darovat život tomu, kdo nevěří v Jeho jméno. Velikonoční událost má své projevy v dějinách, ale sama není dějinnou skutečností, nýbrž Tajemstvím, které je přístupné jedině víře. Jako takovou je třeba ji chápat a jako takovou nám ji Boublík předkládá. Tajemství víry vyjadřuje církev v liturgii následujícími slovy: „*Tvou smrt zvěstujeme, tvé vzkříšení vyznáváme, na tvůj příchod čekáme, Pane Ježíši Kriste.*“ Kdybychom hledali osnovu, kolem které se odvíjí autorova teologie zmrtvýchvstání, našli bychom ji právě v těchto slovech.

Jiří Žůrek si ve své práci o Vladimíru Boublíkovi všímá, že jednotícím prvkem jeho teologického díla je otázka po spáse.¹⁸⁹ V tom mu zajisté musíme dát za pravdu. Jelikož však spása není možná bez víry v Krista (srov. „*Kdo věří v Syna, má život věčný. Kdo Syna odmítá, neužije život, ale hněv Boží na něm zůstává.*“ J 3, 36), můžeme též říci, že to, co udává směr celého Boublíkova díla, je snaha přivést člověka pozvolna k víře, že Ježíš je Kristus. Karel Skalický se v doslovu své knihy o náboženství a Bohu v novodobém religionistickém bádání

¹⁸⁸ Srov. BOUBLÍK, V. *Setkání s Ježíšem*, Svitavy: Trinitas, 2002, s. 298.

¹⁸⁹ Srov. ŽŮREK, J. *Život Vladimíra Boublíka a recepce II. vatikánského koncilu v jeho díle...*, s. 109.

Po stopách neznámého Boha ptá, zda se mu podařilo najít důkaz Boží jsočnosti. Odpovídá, že „*důkaz ne, ale náznak důkazu snad ano.*“ A hned dodává, že mu nejde ani tak o rozumový důkaz Boží existence, „*jako spíše o prokázání racionality svobodného rozhodnutí pro Boha.*“¹⁹⁰ Zdá se nám, že totéž lze *mutatis mutandis* říci o Boublíkově teologii zmrtvýchvstání: Autor nám nenabízí důkazy Kristova vzkříšení, ale náznaky důkazů ano. Konec konců mu nejde ani tak o rozumové důkazy Ježíšova zmrtvýchvstání, jako spíše o prokázání racionality svobodného rozhodnutí pro Krista. Dává člověku poznat, že „*jestliže ukřižovaný Kristus není mrtev, nýbrž prožívá novým, věčným způsobem svůj lidský život, pak se v něm uskutečnila nová budoucnost světa a lidstva.*“¹⁹¹ V tomto světle nevede pouť dějinného života k prázdnotě smrti, ale k plnosti života věčného. Jestliže však Ježíš nevstal z mrtvých, pak je křesťanská zvěst klamná a víra není ničím jiným než ubohou a marnou iluzí (srov. 1 K 15, 13-19).

Nevěřící člověk tedy stojí před otázkou, zda je Evangelium jen neskutečná iluze, anebo zda ohlašuje nečekanou budoucnost lidstva. Boublík vnímá, že v souvislosti utrpení, které na člověka často těžce doléhá, se obsah radostné zvěsti může jevit až příliš radostný na to, aby byl pravdivý, a proto mnozí nenalézají odvahu v něj doufat. To je podle našeho teologa hlavní důvod, proč lidé odmítají poselství o vzkříšení. Je totiž přesvědčen, že ve skutečnosti není možné bouřit se proti poselství věčného života, jež dokonale odpovídá tvůrčímu vzruchu lidské svobody. Touha po plnosti života nachází ve vzkříšení jedinečné řešení, které definitivně překonává smrt. Tato touha je přítomná v každém srdci hledajícím únik z pomíjivosti času. To Boublíkovi dovoluje vyslovit tezi, že každý člověk je ve svém hledání do jisté míry připraven k přijetí velikonoční zvěsti. Chce ukázat, že neurčité očekávání, které se rodí v lidském srdci a protkává celé dějiny, je zaměřeno ke Kristu, a představit Zmrtvýchvstalého jako nepředvídanou odpověď na nasmělou naději světa.¹⁹² Přeje si, aby lidé vytušili, že ve zmrtvýchvstalém Kristu se opravdu uskutečnila jejich budoucnost, jediná možná budoucnost...

K tomu jim snad mohou pomoci evangelijní svědectví o prázdném hrobě a o Ježíšových zjeveních, ale, jak bylo řečeno výše, jejich výpověď dnes již není tak působivá, jako byla v době prvotní církve. Proto se Vladimír Boublík domnívá, že křesťané jsou povinni vydávat současnému světu ještě jiné svědectví o vzkříšení – svědectví života.¹⁹³ Jestliže věřící vskutku

¹⁹⁰ Srov. SKALICKÝ, K. *Po stopách neznámého Boha*, Svitavy: Trinitas, 1999, s. 158.

¹⁹¹ BOUBLÍK, V. *Setkání s Ježíšem*, Svitavy: Trinitas, 2002, s. 299-300.

¹⁹² Srov. tamtéž, s. 300.

¹⁹³ Srov. tamtéž, s. 302.

prožívají společenství se zmrtvýchvstalým Ježíšem, pak se sami stávají přímými svědky toho, že Kristus není v hrobě, ale byl vzkříšen. Viditelné stopy tohoto společenství v jejich životě se mohou stát pro dnešního člověka účinným znamením, které má sílu přetvořit nedůvěřivé srdce v úrodnou půdu, z níž vyrůstá velikonoční víra. Lidé pochybující o pravdivém obsahu radostné zvěsti se v těchto dnech sotva setkají se zmrtvýchvstalým Kristem stejným způsobem jako kdysi apoštolové. Jejich setkání s Ním se však může uskutečnit prostřednictvím církve a jednotlivých křesťanů. Když se Ježíš zjevoval svým učedníkům, zdravil je slovy: „*Pokoj vám.*“ (srov. J 20,19; 20, 26). Z života věřících by proto měl vyzařovat pokoj ohlašující světu přítomnost vzkříšeného Krista. Člověk mnohdy potřebuje vidět, aby uvěřil (srov. J 20, 8; 20, 25). Tomáš vyznal Ježíše Pánem a Bohem teprve, když spatřil na Jeho oslaveném těle rány po ukřižování (J 20, 25-28). Církev jakožto mystické Tělo Kristovo by měla rovněž vykazovat znamení, která by člověka mohla přivést k vyznání víry. Zvěst volající, že Kristus vstal z mrtvých, se musí viditelně projevit v křesťanském životě, aby ji okolní svět přestal považovat za neskutečnou iluzi, a mohl odpovědět: „*Opravdu vstal z mrtvých!*“ .

Boublík mluví o tom, že Kristus staví člověka před jakousi výzvou ve smyslu „*buď, anebo*“.¹⁹⁴ Říká o Sobě, že je cesta, pravda i život a nikdo nemůže přijít k Bohu než skrze Něj (srov. J 14,6). Představuje se také jako Světlo světa (J 8, 12). Žádá, abychom opustili všechno a bezvýhradně Ho následovali (srov. např. L 9, 62). Dává nám na výběr: buď se rozhodneme jít s Ním a tehdy nalezneme život, anebo bez Něj, ale pak život ztratíme (Mt 16, 25). Taková výzva se nám může zdát nepatřičná a troufalá, díváme-li se na Ježíše pouze jako na muže z Nazareta. Docela jinak se však jeví ve světle Kristova vzkříšení. Náš teolog se domnívá, že v souvislosti zmrtvýchvstání přestává být Ježíšovo „*buď, anebo*“ tak nesrozumitelné, poněvadž je zřejmé, že zmrtvýchvstalý Ježíš by mohl naplnit ono očekávání, jež vychází z lidské svobody, která nevyhnutelně spěje ke smrti, zároveň však touží po plnosti života.¹⁹⁵

Ukřižování Krista je historickou skutečností, ale zmrtvýchvstání Krista...? Boublík ví, že zmrtvýchvstání je a zůstává tajemstvím, proto nikoliv věda (historie, filosofie ani teologie), ale jen víra může odstranit tento otazník.

¹⁹⁴ BOUBLÍK, V. *Setkání s Ježíšem*, Svitavy: Trinitas, 2002, s. 308.

¹⁹⁵ Srov. tamtéž, s. 312.

ZÁVĚR

Smyslem této práce bylo seznámit se s teologií zmrtvýchvstání v díle Vladimíra Boublíka. Námětem dalšího bádání by mohlo být porovnání autorova uchopení tématu s učením jiných současných teologů, které by nám umožnilo kritičtější pohled, ale k tomu zde nemáme dostatek prostoru. Věříme, že vytyčenému úkolu se nám podařilo dostát. Za účelem lepšího porozumění jsme si nejprve představili autora samého a jeho tvorbu. Viděli jsme, že vlivem životních okolností byl silně konfrontován s utrpením a smrtí, což se promítlo i v jeho teologii. Boublíkovo dílo však prozrazuje také jeho lásku k stvořenému životu a k jednotlivému člověku.

V autorových spisech se nám podařilo objevit základní kroky, kterými se přibližuje k tématu zmrtvýchvstání, a ty jsme pak jeden po druhém sledovali. Shledali jsme, že výchozím bodem Boublíkovy osobité teologické koncepce usilující o dialog se současným člověkem je problém smrti, jemuž se nevyhne žádný člověk, nezávisle na náboženském vyznání. Měli jsme možnost vidět, jakým způsobem se se záhadou smrti vyrovnávají zastánci ateistického humanismu a křesťanské filosofie. Boublík nás však přivedl k závěru, že žádná filosofie nemůže dát na tuto záhadu plně uspokojivou odpověď. Ukázal nám, že určité řešení skýtá moudrost kříže, v jejímž světle se smrt stává okamžikem, ve kterém se jedinečným způsobem projevuje svobodná vůle. Takto chápaná smrt již není v bolestném rozporu se zaměřením člověka k plnosti svobody a získává lidskou tvář. Ježíšovo svědectví (o) smrti a dále pak svědectví mučedníků, řeholníků i ostatních křesťanů vypovídají o tom, že poselství kříže není neskutečná iluze, nýbrž má moc proměňovat životní realitu. Událost smrti a zmrtvýchvstání Krista je v Boublíkově podání vpravdě radostnou zvěstí, neboť nabízí východisko, nikoliv však únik (!), ze zdánlivě beznadějně situace, ve které se člověk povoláný ke svobodě a lásce ocitá tváří v tvář utrpení a smrti. Historický rozměr velikonoční události dokládají její viditelná znamení, jimiž jsou prázdný hrob a zjevení vzkříšeného Krista v dějinách. Je tedy možné vědecky ověřit skutečnost zmrtvýchvstání, nikoliv však její obsah. Náš teolog zdůrazňuje, že zmrtvýchvstání má především tajemný charakter, který je třeba ctít. Ve snaze navázat rozhovor s dnešním člověkem kráčí Boublíkova teologie dlouho po boku vědy, ale pouze víra může dojít k cíli, totiž k setkání se zmrtvýchvstalým Kristem.

V úvodu práce jsme řekli, že bychom chtěli zjistit, zda se pojetí zmrtvýchvstání v díle česko-římského teologa významnějším způsobem proměňovalo, či nikoliv. Nyní můžeme konstatovat, že autor zůstával věrný jediné koncepci a zpracování daného tématu v jeho

nejstarších a nejmladších dílech se od sebe mnoho neliší. Pokládáme si otázku, čím je to dáno. Určité vysvětlení by mohla nabídnout skutečnost, že Boublíkova publikační dráha byla příliš krátká na to, aby zaznamenala nějaký zásadní posun. Tento argument je však snadno napadnutelný, máme-li na paměti, že autorova tvorba vznikala v době, kdy byly stojaté teologické vody mohutně rozvířeny II. vatikánským koncilem, a proto v poměrně krátkém časovém rozmezí došlo v teologii k podstatným změnám. Domníváme se ovšem, že Boublík ony důležité kroky, ke kterým se odhodlal vatikánský sněm, do jisté míry předjímal. Když byl jako mladý bohoslovec nucen pracovat v komunistických továrnách, denně se setkával s prostými lidmi. Sám tudíž poznal nutnost odložit „církevní nářečí“, kterému současný svět nemůže rozumět, a obrátit pozornost k jeho radosti a naději, smutku a úzkosti (srov. GS 1). Láska k Bohu a z ní vyvěrající láska k člověku v něm probouzela neutuchající touhu předávat lidem živé Evangelium. Pastorační úsilí mu tedy bylo vlastní a jistě by se v jeho díle projevovalo, i kdyby nebylo II. vatikánského koncilu, který ho spíše jen utvrdil v původním nasměrování.

Boublíkova teologie zmrtvýchvstání je, jak jsme viděli, důkladně podepřena biblickými prameny. A jestliže se shoduje s poselstvím Písma, pak je zřejmé, že se nemusí, ba ani nemůže, příliš proměňovat. Náš teolog si uvědomoval, že není třeba měnit obsah radostné zvěsti, ale jde o to předat ji lidem. O tom svědčí úryvek z jeho dopisu příteli Janu Šimovi z 27. září 1950, kde píše: „Řekni mi, jak se novým stylem dostat k těm skvělým (i když hulvátským, sprostým) začerněným klukům, k těm skvělým (i když sentimentálním, v ohledu šestého přikázání také ne právě vzorným) děvčatům? Jak se dostat k těm dělníkům, jak dát sedlákům skutečně životní křesťanství?“¹⁹⁶ Teologie zmrtvýchvstání v díle Vladimíra Boublíka je tedy stále táž, mění se však kontext, ve kterém je vykládána, a též jednotlivé důrazy, vždy s ohledem na to, ke komu se obrací. Víme, že náš autor miloval víno, proto si dovolíme užít následujícího příměru: evangelijní poselství o zmrtvýchvstání je jako dobré víno, jež Boublík zakusil a toužil jej nabídnout lidem. Nechtěl ho ničím nastavovat, aby neztratilo svou jedinečnou chuť, proto se věrně držel apoštolského kerygmatického hlásání. Hledal však vhodné nádoby, ve kterých toto drahocenné víno podávat, aby jej lidé mohli vychutnat.

Jiří Žůrek cituje ve své práci slova profesora Luise Artigase, který zhodnotil dílo svého kolegy a přítele takto: „*Mons. Boublík zřejmě nebude nejvýznamnějším teologem 20. století,*

¹⁹⁶ SCHREIER, M. „Předmluva“. In *Česko-římský teolog Vladimír Boublík*, sestavili M. Schreier, K. Skalický, České Budějovice: TF JU, 1999, s. 2.

ale zdá se mi, že v jeho textech může dnešní člověk nalézt výrazné povzbuzení ve chvílích důležitých životních rozhodnutí.¹⁹⁷ Plně s ním souhlasíme, jen bychom rádi dodali, že je těžké posuzovat, kdo je opravdu významným teologem. Boublíkovu velikost spatřujeme právě v tom, že rozpoznává znamení času a pokorně se sklání k „maličkým“.

Nespornou zásluhou našeho autora je, že se nedívá na mysterium zmrtvýchvstání jen očima apologetiky, jejíž pohled je příliš zúžený na to, aby ho mohl obsáhnout, ale pojednává o něm v širších souvislostech, což mu umožňuje lépe postihnout jeho hluboký smysl. Boublík nás nenechává na pochybách o tom, že velikonoční událost má nesmírný význam pro lidskou spásu. Odpověď na otázku „*Cur Homo resurrexit?*“ nachází v Pavlově listě Korintským, kde se praví, že jestliže Kristus nebyl vzkříšen, pak není možné vykoupení z hříchu ani ze smrti a křesťanská víra je marná. Avšak Kristus byl vzkříšen a skrze Něj mohou všichni dojít života! Zmrtvýchvstání Krista je tedy v teologii Vladimíra Boublíka, právě jako v teologii svatého Pavla, jedinečnou zárukou a radostnou předzvěstí toho, že na konci časů „*bude jako poslední nepřítel přemožena smrt*“ a „*Bůh bude všechno ve všem*“ (1 Kor 15, 14-28). Amen.

¹⁹⁷ ŽŮREK, J. *Život Vladimíra Boublíka a recepce II. vatikánského koncilu v jeho díle...*, s. 110.

Seznam použité a citované literatury

Hlavní prameny

BOUBLÍK, V. *Člověk očekává Krista*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997. ISBN 80-7192-271-4.

BOUBLÍK, V. Dall'esperienza della morte all'incontro con la Croce. In *Ricerche religiose*, č. 6, 1971, s. 33-49.

BOUBLÍK, V. *Incontro con Cristo. Credibilità della religione cristiana*, Roma: Libera editrice della pontificia Università Lateranense, 1968.

BOUBLÍK, V. *Il mistero della salvezza*, Roma: Libreria editrice Pontif. Università Lateranense, 1976.

BOUBLÍK, V. *Setkání s Ježíšem*, Svitavy: Trinitas, 2002. ISBN 80-86036-68-5.

BOUBLÍK, V. *Teologie dějin spásy*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997. ISBN 80-7192-486-5.

BOUBLÍK, V. Věřím ve vzkříšení těla. In *Nový život* 4, 1968, s. 78-81.

BOUBLÍK, V. La vita eterna a la risurrezione nell'odierna teologia. *Ricerche religiose*, č. 8, 1971, s. 19-33.

Česko-římský teolog Vladimír Boublík. Sestavili Monica Schreierová a Karel Skalický. České Budějovice: Teologická fakulta Jihočeské univerzity, 1999. ISBN 80-7040-342-X.

SCHREIEROVÁ, M. *Teolog Vladimír Boublík ve svých dopisech Monice*. Svitavy: Trinitas, 2001. ISBN 80-86036—62-6.

ŽŮREK, J. *Život Vladimíra Boublíka a recepce II. vatikánského koncilu v jeho díle*, licenciátní práce, vedoucí prof. C. V. Pospíšil. Olomouc: Cyrilometodějská teologická fakulta Univerzity Palackého, 2006.

Standartní díla

Bible, Písmo sv. Starého a Nového zákona, Praha: Česká biblická společnost, 1998, 11. vydání. ISBN 80-85810-19-0.

Dokumenty 2. vatikánského koncilu, Praha: Zvon, 1995. ISBN 80- 7113- 089-3.

Sekundární prameny

BOUBLÍK, V. *Teologická antropologie*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001. ISBN 80-7192-490-3.

BOUBLÍK, V. *Teologia delle religioni*, Roma: Studium, 1973.

FLOSSMANN, K. (Vzpomínky). In *Česko-římský teolog Vladimír Boublík*, sestavili M. Schreier, K. Skalický, České Budějovice: TF JU, 1999, s. 86.

- KARL, J. (Vzpomínky). In *Česko-římský teolog Vladimír Boublík*, sestavili M. Schreier, K.Skalický, České Budějovice: TF JU, 1999, s. 84-85.
- KOLÁŘOVÁ, M. (Vzpomínky). In *Česko-římský teolog Vladimír Boublík*, sestavili M. Schreier, K.Skalický, České Budějovice: TF JU, 1999, s. 81-82.
- LACHMAN, J. Smrt v pojetí Vladimíra Boublíka. In *Česko-římský teolog Vladimír Boublík*, sestavili M. Schreier, K.Skalický, České Budějovice: TF JU, 1999, s. 70-78.
- SCHREIER, M. Pohled na posledních šest let Vladimíra Boublíka. In *Česko-římský teolog Vladimír Boublík*, sestavili M. Schreier, K.Skalický, České Budějovice: TF JU, 1999, s. 3-12.
- SIMANDL, K. Kristův primát v Boublíkově soteriologické kristologii. In *Česko-římský teolog Vladimír Boublík*, sestavili M. Schreier, K.Skalický, České Budějovice: TF JU, 1999, s. 28-39.
- Srov. SKALICKÝ, K. „Vladimír Boublík“. In *Leksykon teologii fundamentalnej*, Lublin – Krakow: Wydawnictwo „M“, 2002. ISBN 83-7221-545-6.
- SKALICKÝ, K. Česko-římský teolog Vladimír Boublík. *Teologické texty*, 1993, roč. 4, č. 3, s. 105-106.
- SKALICKÝ, K. *Po stopách neznámého Boha*, Svitavy: Trinitas, 1999, 2. vydání. ISBN 80-860-3619-7.
- SKALICKÝ, K. Predestinace jako tajemství spásy v teologii Vladimíra Boublíka. In *Česko-římský teolog Vladimír Boublík*, sestavili M. Schreier, K.Skalický, České Budějovice: TF JU, 1999, s. 15-27.
- SKALICKÝ, K. „Předmluva“. In BOUBLÍK V. *Teologická antropologie*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 7-8.
- SKALICKÝ, K. Zakládající událost křesťanství. *Teologické texty*, 2005, roč. 16, č. 3, s. 90-93.
- STEINER, V. Boublíkova teologie nekřesťanských náboženství. In *Česko-římský teolog Vladimír Boublík*, sestavili M. Schreier, K.Skalický, České Budějovice: TF JU, 1999, s. 50-69.
- SUCHÁNEK, J. (Vzpomínky). In *Česko-římský teolog Vladimír Boublík*, sestavili M. Schreier, K.Skalický, České Budějovice: TF JU, 1999, s. 83.
- ŠPIDLÍK, T. Skalického fundamentální teologie. *Studie*, 1978, roč. 8, č. 78, s. 608.

Seznam zkratk

DS – DENZINGER, H., SCHÖNMETZER, A. *Enchiridion symbolorum, definitionum et declarationum de rebus fidei et morum.*

GS – Konstituce o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes.*

LG – Věroučná konstituce o církvi *Lumen gentium.*

Pozn.: Užívané zkratky biblických knih se řídí zkratkami uvedenými v českém ekumenickém překladu Bible.

Abstrakt

BRICHČÍNOVÁ, K. „*Cur Homo resurrexit?*“ – *Zmrtvýchvstání Krista v teologii Vladimíra Boublíka*. České Budějovice, 2006. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra systematické teologie. Vedoucí práce: prof. Dr. Karel Skalický, Th.D.

Práce pojednává o zmrtvýchvstání v díle česko-římského teologa Vladimíra Boublíka, jak prozrazuje její název. Na základě autorových textů a kritické literatury o něm chce předložit jeho koncepci zmrtvýchvstání v ucelené podobě. Ukazuje, že ačkoliv Boublík mluví o vzkříšení nejčastěji v rámci apologetiky, která byla jeho hlavním oborem, nespokojuje se s pojetím zmrtvýchvstání jakožto důkazu Kristova božského poslání, ale odhaluje jeho nesmírný význam pro lidskou spásu. Autor představuje velikonoční událost jako možnou odpověď na bolestnou otázku utrpení a smrti v lidském životě. Touto cestou se snaží navázat dialog se současným člověkem a předat mu radostnou zvěst – evangelium. Hledá styčné body mezi filosofií a poselstvím o vzkříšení, aniž by jakkoliv redukoval jeho tajemný obsah. Zmrtvýchvstání v jeho teologii vždy zůstává tajemstvím, na které je třeba pohlížet především očima víry.

Klíčové pojmy:

Okamžik smrti, moudrost kříže, naděje proti vší naději, znamení, událost, víra, tajemství.

Abstract

“Cur Homo resurrexit?” The Resurrection of Christ in the Theology of Vladimír Boublík.

Diploma work treats of the resurrection in the writings of Czech-Roman theologian Vladimír Boublík, as its title suggests. On the basis of author's texts and critical literature about him it intends to set forth his conception of resurrection in the comprehensive form. It demonstrates, that although Boublík deals with resurrection usually in the context of apologetics, his main branch, he is not satisfied with the conception of resurrection like the mere proof of Christ's divine mission but he reveals its immense importance for human salvation. The author presents the easter event as the possible answer to the painful question of the passion and death in human life. By this way he seeks to start a dialog with contemporary man and to render to him the joyful message – gospel. He finds the points of contact between the philosophy and the message of resurrection without reducing anyway its mysterious contents. The resurrection in his theology remains always mystery, which is to be regarded through the faith.

Keywords:

The moment of the death, the wisdom of the cross, hope against hope, the sign, the event, faith, mystery.